

सूचीपत्रम् ।

गणपाठः	०
गोलप्रकाशः	२
गगालहरी	०
गुरसारणी	०
जातशतस्यम्	०
तत्त्वदीप	०
तत्त्वसंग्रहः	०
दत्तकमीमांसा	०
धर्मशास्त्रसंग्रहः	०
धातुपाठः (शिला -)	०
धातुरूपावली	०
नैपथ्य चरित नारायणी टीका टाइप	४
परिभाषापाठः	०
पाणिनीयशिक्षा भाष्यसहिता	०
प्रथम परीक्षा	०
प्रथमपुस्तक हिन्दी	०
प्रश्नोपणम (प्रश्न विचार का बहुत उत्तम ग्रन्थ)	०
बीजगणितम् (म० म० पं० सुधाकरकृतटिप्पणीसहित)	१
गणोरमा शब्दरत्नमहिता (टाइप)	९
लघुकौमुदी टिप्पणीसहिता	०
लघुकौमुदीभाषाटीका	४
लक्षणावली	०
लीलावती (म० म० पं० सुधाकरकृतटिप्पणीसहित)	१
नानिष्ठसिद्धान्तः	०
विष्णुसहस्रनाम	०
शब्दरूपावली	०
शृङ्गार सप्तशती	१
समासचक्रम्	०
समासचक्रिका	०
सरस्वती उपठाभरणम्	३
सामान्यचक्रिका टिप्पणीसहिता	०
सामान्यचक्रिकागुरी	०
निष्ठान्तचक्रिकागुरी	३
सिद्धान्तमुद्रावली दिनकरीटिप्पणीसहिता	१
उपसर्गार्थम्	०
क्षेत्रगणितम्	०
क्षेत्रसंहिता	०

त्रिमभृतिभिरुचस्थे राजानो नृपवंशजाः ।
 चतुरादिभिरन्येपि त्रिकोणोपगर्नस्तथा ॥ ३८ ॥
 एकादिभिररिसेत्रे गतेर्नाचगतैरापि ।
 दारिद्र्यो दुःखितो भूर्ध्वो व्याधितो बन्धनान्वितः ॥ ३९ ॥
 अभिनप्तो वधं मासः क्रमाज्जातो भवेन्नरः ।
 एकोपि परमोच्चस्थः सुहृद्दृष्टो नृपत्वदः ॥ ४० ॥
 श्पादिभिर्वलिभिःकेन्द्रे गते नृपसुतो नृपः ।
 वर्गोत्तमस्थिते चन्द्रे चतुरादिभिरीक्षिते ॥ ४१ ॥
 भवसन्धोऽपि नृपतिः किमुत सत्रियोद्भवः ।
 वर्गोत्तमांशे लग्नस्य चतुरादिभिरीक्षिते ॥ ४२ ॥
 तदार्षे सात्रियो द्वाभ्यां योगाभ्यां नृपराट् भवेत् ।
 ऋक्षमन्धिषु सञ्जातो न चिरजीवति ध्रुवम् ॥ ४३ ॥
 यदि जीवेत्तदा रुप्रो बाहनाद्यैः समृध्यति ।
 वर्गोत्तमगताः कूराः शुभगाश्च गुणोत्तराः ॥ ४४ ॥
 वर्गोत्तमं नरं कूर्युर्वेवनेश्वरदर्शने ।

सर्वैश्वरादिनिलयैस्त्रय आश्रयोत्था

रज्जुःक्रमेण मुसलश्च नलस्तृतीयः ।

इष्ट्यान्वितः प्रचुरमानयुतो धनाढ्यः

सर्वेऽपि ते

प्रसिद्धाः ॥ ४५ ॥

जन्मदः ।

जन्मदः ॥ ४६ ॥

मूर्तिपत्रम् ।

गणपाठः	
गोत्रप्रकाशः	
गणानुसूची	
गुरुराचार्य	
आनन्दराय	
मन्त्रदीप	
मन्त्रसंग्रहः	
दत्तकर्ममांसा	
धर्मशास्त्रसंग्रहः	
धातुपाठः (शिल्पा -)	
धातुप्रवाचनी	
नैषध चरित गारायणी टीका टीप	
परिभाषापाठः	
पाणिनीयशिक्षा भाष्यसहिता	
प्रथम परीक्षा	
प्रथमपुस्तक हिन्दी	
प्रश्नभूषणम् (प्रश्न विचार का बहुत उत्तम ग्रन्थ)	
धीजर्गणतम् (म० म० पं० सुधाकरकृतटिप्पणीसहित)	
गणोरमा शब्दरत्नमहिता (टीप)	
लघुकौमुदी टिप्पणीसहिता	
लघुकौमुदीभाषाटीका	
लक्षणावली	
लीलावती (म० म० पं० सुधाकरकृतटिप्पणीसहित)	
धर्मिष्ठान्तः	
धिष्णुसहस्रनाम	
शब्दरूपावली	
शृङ्गार सप्तशती	
समासबक्रम्	
समासचन्द्रिका	
सरस्वती रण्डामरणम्	
माङ्ग्यचन्द्रिका टिप्पणीसहिता	
माङ्ग्यचतुर्वर्गकौमुदी	
मिहान्तकौमुदी	
मिहान्तमुक्तावली हि० उ० हि० सवि०	
उपसर्गवृत्ति	
क्षेत्रकौमुदी	
क्षेत्रसहित	

त्रिमभृतिभिरुषस्थे राजानो नृपर्वशजाः ।
 चतुरादिभिरन्येपि त्रिकोणोपगमैस्तथा ॥ ३८ ॥
 एकादिभिररिसेत्रे गतेर्नोचगतैरपि ।
 दाग्निदो दुःखितो मूर्खो व्याधितो बन्धनान्वितः ।
 अभिनप्तो वधं प्राप्तः क्रमाज्जातो भवेन्नरः ।
 एकोपि परमोद्यम्यः सुहृद्दृष्टो नृपत्वदः ॥ ४० ॥
 श्यादिभिर्वलिभिःकेन्द्रे गते नृपसुतो नृपः ।
 वर्गोत्तमस्यते चन्द्रे चतुरादिभिरीक्षिते ॥ ४१ ॥
 भवत्यन्योऽपि नृपतिः किमुत क्षत्रियोद्भवः ।
 वर्गोत्तमांशे लग्नस्य चतुरादिभिरीक्षिते ॥ ४२ ॥
 तदापि क्षत्रियो द्वाभ्यां योगाभ्यां नृपराट् भवेत् ।
 क्रससन्धिषु सञ्जातो न चिरजीवति ध्रुवम् ॥ ४३ ॥
 यदि जीवेत्तदा रूपो वाहनार्थः समृध्यति ।
 वर्गोत्तमगताः कूराः शुभगाश्च गुणोत्तराः ॥ ४४ ॥
 वर्गोत्तमं नरं कूर्युर्यवनेश्वरदर्शने ।

सर्व्वधरादिनिलयैस्त्रय आश्रयोत्था

रज्जुःक्रमेण मुसलश्च नलस्तृतीयः ।

इष्योन्वितः प्रचुरमानयुतो धनाढ्यः

सर्व्वेऽपि ते स्वकुलगोत्रजने प्रसिद्धाः ॥ ४५ ॥

त्रिकोणमैर्यमार्याकैः सप्तो दुःखितजन्मदः ।

दंलयोगस्तथा जीवसितैर्भोगजन्मदः ॥ ४६ ॥

अष्टादशाकृतिः प्राप्ता गदानन्तरकेन्द्रगैः ।

तत्र जातो ज्ञानार्थलालसः ॥ ४७ ॥

तत्रजःशकटाज्जीवी कुत्सितात्मजदारवान् ॥ ४८ ॥
 विहङ्गःखचतुर्थस्थैस्तत्र दूतः कलिः प्रियः ।
 लग्नपञ्चमधर्मस्थैः शृङ्गाटकमतः सुखी ॥ ४९ ॥
 शृङ्गाटकविरोधेन हलस्तत्र कुशीबलः ।
 सर्व्वकेन्द्रगतः सर्व्वैः पद्मस्तत्र धनी भवेत् ॥ ५० ॥
 वीपीकेन्द्रेतरस्थैश्च सुखहीनो भवेन्नरः ।
 विलग्नादिचतुःस्थैश्च यूषोऽस्मिन् दानतत्परः ॥ ५१ ॥
 चतुर्थादिचतुःस्थैश्च चरस्तत्र च हिंसकः ।
 सप्तमादिचतुःस्थैश्च शक्तिस्तत्र धनी नरः ॥ ५२ ॥
 दशमादिचतुःस्थैश्च दण्डस्तत्र प्रियोज्झितः ।
 लग्नादिसप्तगैर्नौका तत्र कीर्त्तिः सुखोत्तरः ॥ ५३ ॥
 मित्रादिसप्तगैःकूटस्तस्मिन्ननुतभापणः ।
 अस्तादिसप्तगैश्छत्रमित्रस्वजनवत्सलः ॥ ५४ ॥
 कर्म्मादिसप्तगैश्चापस्तत्र मध्यसुखी पटुः ।
 कण्टकेतरसप्तस्थै रर्द्धचन्द्रः सुरूपवान् ॥ ५५ ॥
 लग्नादेकान्तरस्थैश्च चक्रं तत्र नृपाश्रितः ।
 अर्षादेकान्तरस्थैश्च समुद्रस्तत्र भोगवान् ॥ ५६ ॥
 एवमाकृतिजा योगाः सर्व्वे स्वार्ज्जितसम्पदः ।
 यथा यथाग्रहेः सर्व्वैः सप्तस्थानममाश्रयेः ॥ ५७ ॥
 वीणायोगस्तत्रो जातः मङ्गीतकुशलः पटुः ।
 क्रमादन्येषां पटुयोगाः वीणालक्षणवर्जिताः ॥ ५८ ॥
 दामपाशश्च केदारः शूलं पुष्पश्च गोमरुः ।
 पापप्रियश्च दुःशीलः कृपिकृद् घानकम्पया ॥ ५९ ॥
 दारिद्र्यो दुःश्रितश्चेति क्रमात्तेषु पञ्चोदयः ।

सह्यायोगा इमे सप्तनाभसार्त्रिशदीपिता ॥ ६० ॥

एते सर्वदशास्वेव फलान्ति क्रमशोऽधमाः ।

कन्योदयस्यो रविरस्य पुत्रो

मीनस्थितश्चेत्प्रतिहन्ति भार्याम् ।

दिनस्ति भौमः सुतमात्मजस्यः

सूर्यश्च धर्मस्थितर्वाश्च सप्तम् ॥ ६१ ॥

नित्यं मध्यगतिं मेयोश्चपलः सखलितो व्रतः

अस्थिरश्रीः सुहृद्रन्धुश्चरसेत्रेषु जातवान् ॥ ६२ ॥

दीर्घसूत्रः समायुक्तः सखवादी सुहृद स्थिरः ।

अविनष्टविभूतिश्च स्थिरसेत्रेषु जातवान् ॥ ६३ ॥

धीरोदारः कृतज्ञश्च सोद्यमो विविधक्रियः ।

दाता नष्टोदितश्रीश्च द्विस्वभावेषु जातवान् ॥ ६४ ॥

ग्राम्या रण्यार्जुनभोत्पन्ना स्तत्तच्छीला भवन्ति हि ।

चन्द्रराशिवशाद ज्ञेयाः लग्नराशिवशादपि ॥ ६५ ॥

तत्करो बहुभोक्ताच पण्डितो विप्रवान् नृपः ।

श्रीवःशूरो दरीद्रश्च दुर्जनः पापरोचकः ।

वृद्धः श्रेष्ठश्च मेपादी नवलप्राशकोद्भवः ॥ ६६ ॥

मन्त्रीपथेषु कुशलः शुभगः कलावान्

शूरो शूरीरारितः सुरनिमिषश्च ।

ताम्राम्बकः ममरात्रिषतुरोऽटनेषु

निःसूतुरास्थिरधनः मयमर्षजातः ॥ ६७ ॥

सेवापटुः परधनः मणयी मादिपु

द्वेषी विषादबहुलः मान्दिलमिषश्च ।

स्त्रीनिर्जितः मकलः पिशिताशनश्च

ईरित्यः महानिष्ठानीषु जातः ॥ १८ ॥

कान्तःवपुस्वरनभयःगम्यः

गीतानुगारनवी दहनाद्वेताः ।

मागो वपुषु निम्नो मतिनिपुक्तः

मेशागरःगम्यो दहनाभिजातः ॥ १९ ॥

मेशागराभा धूमिमान् मतिमान् कथुदमान्

पञ्चावजःमिववपुर्गम्येनगामी ।

शूरो गुरुःसंशयको मपुशाकभोजी

शौर्यगमःमिववपुःपरमोद्विजन्मा ॥ २० ॥

भीरुः रामो मृदुगनुः सुभगः कृपावान्

मत्पे विभुनिबद्धो जतराग्निरुधः ।

माग्न्युमिवावेरही पिष्टुनःशिरालो

मूर्धावरोपविधुरो मृगशीर्षजातः ॥ २१ ॥

पेशुन्यशाश्वतधोक्तिपराभिचारः

निस्नानधीः कुटिलापिद्वलमूर्धजन्मा ।

हास्पमिषःवरपधूनिरतः कलावा

मत्पुम्रतानतधनो गिरिशर्षजातः ॥ २२ ॥

संज्ञितवद्दहदयो हृदयद्रमात्मा

शूतमियो मृदुवचाशिरकालभोजी ।

वार्दपयसीख्यबहुलःपृथुतुङ्गधानः

पार्श्वेक्षितः किल पुनर्व्वसुलब्धजन्मा ॥ २३ ॥

शास्त्रार्थवित्पटुमतिः सुरतोपचारश्च

चातुर्यवान् परिपदीक्षितविद्विवादी ।

मातुर्वियोगविधुरो जनकेनहीन

आदृपचारनिरतः किल पुष्पजन्मी ॥ ७४ ॥

शीर्षोज्जतः मचुरभक्षणवद्धबुद्धि

द्वेपोल्वणः क्षपणकः मणयोन्द्रमायो

उच्चः शिरास्तततनुर्विधुरः शर्पादु

मूर्खः परस्वमुखितो भुजगर्तजन्मा ॥ ७५ ॥

अल्पात्मजः पृथुतनुः समसंहतात्मा

शैलादवी मणयवान् मुखितः सदैव ।

नित्यामयो युवातियोगविषण्णचेताः

सीमातिगो गुरुजनेषु मघाभिजातः ॥ ७६ ॥

क्रूरो विरुपतरमूर्तिरकार्यकोपी

युद्धमियः मियतमाभिरतः कृतघ्नः ।

बल्यः मुखीसनयविचविवाज्जितश्च

विममियः मुनिपुणश्च भगाभिजातः ॥ ७७ ॥

शास्त्रार्थवित्परबध्निरतो दयावा

नल्पात्मजः कृततनुः कृतयोगिमह्वयः ।

सौम्यः परोपचरितो मधुराशनश्च

कान्तः मुनीनिनिधिरुतरफाम्लुणीजः ॥ ७८ ॥

लज्जान्वितः कुलिशधीर्विदुमाननीयः

कान्तः वृषालुरण्यः कटुकाम्बुभोजी ।

सदमद्भवाननुपभोगविनष्टवित्तः

पान्योन्मत्तः ममुदितश्च करामिजातः ॥ ७९ ॥

कामी कयोरहृदयो बहुनिन्दवेदी

काष्पमियः सुललितश्च जयन्दरन्ध्रः ।

मांघ्र्यः मभूतविभरः मनपेषु मत्तः

श्यामः मभुः किन् चतुरस्रमाभिजातः ॥ ८० ॥

देवद्विजन्मपनिपूजनन्यस्पर्शीभिः
 श्रोत्रिभिर्जितः कफप्रकृतकृतिः कृतज्ञः ।
 वन्द्युःविषयगुनिपुणः कृपाविक्रयेषु
 रोगाण्ययः नमनिर्वापःस्तु वागुत्तमा ॥ ८१ ॥
 क्षिप्रःगुह्यं गुप्यंशोऽग्निपुष्टमभिदः
 गन्धकपुष्पवनिनःश्रुतिनिपात्रपूज्यः ।
 अन्तर्नरोगविभुश्चपञ्चार्धलुब्धः
 कृतानुगःप्रणिधिरिन्द्रकृतानुत्तमा ॥ ८२ ॥
 मित्रमिषः परममापुर्मौदनद्विजः
 मरुत्तमपापहृदयः कृशदीर्घमात्रः ।
 तीक्ष्णो विष्टद्वयानतामणयी नयः
 मेवारतस्त्रेनपञ्चानपिमित्रजातः ॥ ८३ ॥
 उग्रःप्रतापनिलयः परदूषणज्ञः
 मग्नान्वितःशठमतिर्नृपलब्धविघ्नः ।
 मिथ्यामलापनिपुणःकफवातमूर्तिः
 पापक्रियासु चतुरःकिल शक्रजातः ॥ ८४ ॥
 माशःकविर्जनकलब्धधनःसदर्थः
 कीर्तिमियः परिजनानुगतो वचस्वी ।
 ह्रस्वः प्रसन्नयुतवन्द्युरसत्सन्धः
 श्रोत्रिर्जितःस्वकृपणः किल मूलजातः ॥ ८५ ॥
 कर्मोद्यतः सलिलजातधनः सवीर्यः
 त्यागी विशालदशनो गुरुविप्रयुक्तः ।
 विद्याविवेकरहितः कलहमियश्च
 नित्याधनः कुनखवान् सलिलाभिजातः ॥ ८६ ॥

शीतालुराहवजयी बहुबन्धुमित्रो
 धर्मध्वजो नृपट्टमभुरिङ्गितज्ञः ।
 शूरो नितान्तकमनीयतनुः कृशाङ्गः
 सम्पन्नभूतिरणयः किल विश्वजातः ॥ ८७ ॥
 विद्वानगम्यवानितानिरतःप्रकाशो
 ज्ञातेन्द्रजालचरितो भुजशक्तिशाली ।
 शाठ्यःप्रयोगनिपुणः क्षितिपालमुख्यः
 सौभाग्यभाग्यनिलयः श्रवणाभिजातः ॥ ८८ ॥
 सत्याधिकःसलिलकेलिरतःकृतघ्नः
 श्रीमान् निगूढचरितः परपीडनेच्छुः ।
 शौरःशिरालकरणः कविवन्धुलुब्धो
 नीचाङ्गनामुनिरतो वसुभ्रमजातः ॥ ८९ ॥
 क्रूरःपृथुरुचरणःकरभाभकण्ठः
 पापीप्रियश्च वटरःसपट्टादिपुक्तः ।
 सत्यालयः सुबहुवृद्धवधूपतिश्च
 सख्यैर्वातिः मृमतिमान् शनभ्रमजातः ॥ ९० ॥
 क्षोणीजलब्धविभवः सुभगो यशस्वी
 गृदाक्रियःसणविहीनोविष्टद्विचिः ।
 उदामष्टचिरपटुः कविरिङ्गितज्ञः
 मद्रन्धुमित्रपुरुषः परुषोजपादः ॥ ९१ ॥
 सध्वप्रियःमममुमंहतगात्रमान्धिः
 सन्धानमत्यवचनैःसलिलोदितश्च ।

परदारशक्त

॥ ९२ ॥

सलिलोदितश्च

स्पृष्टः मन्त्रविनिर्गतः विभूतः रजस्त-

कादीं षट्ः मन्त्रनन्तुः चरित्यप्यस्य ।

धीमान्नीलगुणधनः मन्त्रविदस्य

शृंगे मन्त्रविनिर्गतः मन्त्रुः धीमान्नामः ॥ १३ ॥

एते सर्वे गुणाः पूर्वभन्टो यदि ब्रह्मणः ।

नानां वा ब्रह्मद्वयं स्याद्ब्रह्मणः पुनरप्यस्य ॥ १४ ॥

मन्त्रादिनिर्भिन्नानामस्मिन्नाप्यस्य गुणोत्तमः ।

एतान्नामान्मन्त्रोक्तास्तत्राप्यन्नाप्यशोभनी ॥ १५ ॥

मीनिः मीमांसयामुष्मान् शोभनो ह्यन्तरैव च ।

इत्येवमिति च मितः शुभभोगि मन्त्रोत्तमः ॥ १६ ॥

प्रज्ञा धरीयान् विष्कम्भो वत्तं मिद्विधुयो भूतिः ।

साध्यः शुद्धातिमोक्ता नवयोगास्तुमध्यमाः ॥ १७ ॥

मन्त्रातिगण्टीशूलश्च सुकम्भा क्षत्रकेष्टीतिः ।

परिपथ्यं प्यतीपातो प्यापातश्च नवापमाः ॥ १८ ॥

मनस्विनो वरिष्ठेषु जाता मध्येषु मध्यमाः ।

अधमेषु च योगेषु भूरा विभवर्वाजिताः ॥ १९ ॥

जीवसत्त्वेन यत्प्रजातः परस्वचौर्यं न च पालयेत्तु ।

ज्ञात्वेण जीवसत्त्वं कीलयेत्तु शत्रोपजीवी किल तैतिले च ॥ २० ॥

मन्त्रोपपत्त्या स्याद्गर्भोपजातो पाणिज्यजीवी किल पाणिजे च

परोपपाते न च विष्टिजन्मा मेध्यस्त्वजीवी सकृन्मजातः ॥ २१ ॥

निधिश्च जीवी च चतुष्पदे स्याद्भैक्षेण जीवसत्त्वं नागजातः ।

किंस्तु प्रजातो बहुशिल्पजीवोत्पत्तेर्विषयः करणस्वभावाः ॥ २२ ॥

तत्तद्वारेषु सजातः तत्तद्वारेभ्यः कृतिः ।

गुणान् पञ्चाङ्गजानेवमादिशेद्देवचिन्तकः ॥ २३ ॥

अभिनीमृगशिरःपुनर्वसुपुष्पमित्रहरिमित्रवायवः ।
 रेवतीतिनवतारकागणः कीर्त्तते त्रिदशसात्मनां गणः ॥ १०४ ॥
 उत्तरत्रयमाद्रंश्च रोहिणी भरणी तथा ।
 पूर्वत्रयमितिप्राङ् मनुषाणां गणःस्मृतः ॥ १०५ ॥
 आश्लेषाश्लेषमूलेन्द्रधनिष्ठाशनतारकाः ।
 चित्रामयाविशाखाश्च राक्षसा नवतारकाः ॥ १०६ ॥
 तुरङ्गश्चाश्वमातङ्गौ मेघीसर्पश्चैपन्नगी ।
 स्वाविडालश्च वस्नश्च मार्जारीमूपिकास्तवः ॥ १०७ ॥
 वृषभो मर्दिपी व्याघ्री लूलायो व्याघ्रकामिनी ।
 मृगी तुरङ्गो च शुनी कर्पिर्धनुःस्यवद्भ्रमः ॥ १०८ ॥
 नारी च शारमेयश्च नरश्च वृषभस्तथा ।
 करिणीतिक्रमादेते अभिभादेश्च योनयः ॥ १०९ ॥
 गणान् योनिश्च वृक्षांश्च तत्तन्नक्षत्रजन्मिनाम् ।
 भावसत्त्वं गुणं शौर्यञ्चादिशेद्देवचिन्तकः ॥ ११० ॥
 पुञ्जातकफलं सर्वं तुल्यं स्त्रीजातके भवेत् ।
 किन्त्वथ चन्द्रलग्नश्च सप्तमश्च विचार्यते ॥ १११ ॥
 लग्नत्वं चन्द्रयोगो वा शुभमराशिमुपागतः ।
 सती रूपवती नारी गुणिनी ललितोत्तरा ॥ ११२ ॥
 ओजराशौ नराकारा दुर्भगा कुलटा तथा ।
 अवलस्येन संदृष्टे भर्ता कापुरुषो भवेत् ॥ ११३ ॥
 कुजेऽस्तगे शुभे दृष्टे शैशवे विषवा भवेत् ।
 भास्करे धवसंयुक्ता सौरे कन्येव जीर्यते ॥ ११४ ॥
 क्रूरैःसप्तमराशिस्थैः विषवैव भवेद्भुवम् ।
 मिश्रेऽत्र सौम्यैःपापैश्च पुनर्भूतीतिनिश्चिता ॥ ११५ ॥

यद्यत्र घटते स्त्रीषु शुभं वा यदि वा शुभम् ।
 तत्तद्भर्तृयुता सा हि चिन्तनीया विपश्चिता ॥ ११६ ॥
 हतभुक् सलिलं शरं ज्वरश्चामय एव च ।
 तर्पःक्षुधेति सूर्यादिग्रहणां मृत्युहेतवः ॥ ११७ ॥
 निधनस्थेन मृत्युः स्यात्तदिदं पश्यता तथा ।
 लम्बादि तद्द्वेष्काणस्य योविशस्तद्ग्रहेन वा ॥ ११८ ॥
 शीलाश्रयात्पथ्यानिसेवनाच्च मुन्याधिसा सर्वजनेषु मैत्र्याः ।
 मृत्यूपगमाणि विमोक्षणाच्च स्वल्पायुषो जीवितमेधते हि ११९
 इति योगगुणादेशोनाम पञ्चदशोऽध्यायः ।

षोडशोऽध्यायः ।

पूर्व्वत्र जन्मानि कृतानि शुभाशुभानि
 जात्याविभाव्ययसुभेदसमाश्रयानि ।
 धन्यानराश्च धनिनश्च विभावयन्ति
 वक्ष्यामि लक्षणविनिश्चयमल्पमस्मिन् ॥ १ ॥
 ऊर्ष्णीपमूष्णेतररश्मिसत्त्वण्ड
 सनानमाविष्कुरुते नरेन्द्रम् ।
 घाले त्रिशूलाकृति रुज्ज्वलन्ती
 श्रेष्ठां जनानां जनयेत् सप्तदिम् ॥ २ ॥
 केशाः प्रशस्ता स्फुटितेतराग्राः
 सिग्धाः सुनीलाः कुटिलावसनाः ।

द्विधा विभिन्ना द्विपकुम्भतुल्य
 शिरोभवेदन्यचधूरतानाम् ॥ ३ ॥
 शतायुषः पञ्च भवन्ति खण्डा
 रेस्त्राललाटेषु ततः क्रमेण ।
 जनं पुनर्विशतिवत्सराणां
 मत्सेकमायुर्मनुजेषु कुर्यात् ॥ ४ ॥
 ऋज्वी भवेत् कूरतरात्मनो भू-
 ररोमशा लोभवतो नरस्य ।
 ओष्ठौ तु मध्ये ऽपाचिती सुरक्ती
 मुखेन दन्तावरणौ मशस्तौ ॥ ५ ॥
 दृष्टिस्तु पक्ष्मलपुटापरदारसक्ता
 माकेकरापिशुनमक्षमर्षज्जुनश्रीः ।
 सङ्ग्रामशूरमरुणा सदयश्च नीला
 पिङ्गा तु दुष्टमनसः खलु युहुदाभा ॥ ६ ॥
 आपीनगण्डी धनिनं दधाते
 मिथ्यावचःसक्तमरोमसौ ती ।
 कण्ठोऽतिदीर्घः कृपणो धनाढ्यः
 सुसङ्गतो ह्रस्वतरश्च निःस्वः ॥ ७ ॥
 जिह्वा करोति विपुला मुधियं कृशा तु
 मूर्खे दृढार्यपरधीः सुस्निग्धश्च मृद्वी-
 नासाश्रियं वितनुते शुक्रतुण्डतुल्या
 भूरिन्वयश्च किपट्वा चिरजीवितश्च ॥ ८ ॥
 आसुश्रवा भवति बाह्मयपारदृष्टो
 दीर्घायुषो भवति रोममकर्णपाली ।

ह्रस्वश्रवा धनयुतःकुटिलस्वश्रवाः स्यात्
 स्थामोऽज्ञतश्च मृदुलश्रवणो दरीद्रः ॥ ९ ॥
 हस्तावकर्म्मकटिनौ वटरौ मृदूच
 पादौ स्वरश्च बहुभाषणतोऽप्यभेदः ।
 रोम्भां मृदुत्वमसकृद्रूपनेपि शक्ति
 रल्पाशिनःक्षितिपवल्लभतां विधत्ते ॥ १० ॥

कोशो दीर्घतरः करोति कृपणं ह्रस्वस्तु भूमीश्वरं
 स्थूलः श्रोत्रदितं कृशस्तु सुभगं भोगान्वितो ग्रन्थिमान् ।
 अग्रेवामनतः सुतार्थविलयं वक्रोऽन्यथा पुत्रिणां
 मत्तातुल्यकलम्बलम्बवृषणो दीर्घायुषं जन्मिनाम् ॥ ११ ॥
 मूत्रस्य धारानतिविस्त्रगन्था मदक्षिणा दृत्तगतिर्नवोष्णा ।
 निःशब्दनिर्व्याणमुखायतश्रीः नरं विधत्ते बहुवित्तभार्य्यम् ॥ १२ ॥
 रेतःकरोति मधुगन्धमनन्तभोगं धरेयगन्धयतिधूर्त्तमृषीसविश्रम ।
 स्वेतं घनाढ्यमसितं कृपणं सुरक्तं द्रेशोल्वणश्च सुभरद्रुतमर्धवन्तम् ॥ १३ ॥
 स्पीक मण्डूकनिभाकरोति नृपति पीडोपमा निर्धनं
 स्थूलं मध्यमराजिकं बहुभुजं निःस्वं दृशोसस्मिनी ।
 प्रसन्नं विषमश्च जानुपुगलं जह्याकुरङ्गोपमा ।
 गोमेश्वरं नदक्रविहति नूनं पुनःसन्धयः ॥ १४ ॥
 करचरणतलं मृन्याण्डरं स्वेदमुक्तं
 विपुलमगिर्तरणं श्रेष्ठदृग्दृगुलीकम् ।
 मितकन्दनगरोक्तं शून्यकृगं विपन्नं
 निगदितविषमं शिभृयार्थभोगम् ॥ १५ ॥
 एतत्त कृपे नृपेकरोम द्वे श्रोत्रियं स्त्रीणिहया मरीचम् ।
 पन्थागिनिःस्वं जनपान्निमर्षः गतोऽतिमूर्खः दृशदीर्घदेहः ॥ १६ ॥
 नल्लेन्यान्तमना कर्गोर्गाहना रेणागमं नमरात्
 विशम्पुनस्यःश्वेन नृपे नमरात्पुत्री मातृगता ।

श्रीरेखेखपरानतो नृपरतो वाण्या गुणोच्छासिनी
ता विशिष्टतरः परस्परमिहश्रेयः परं कुर्वते ॥ १७ ॥

आमध्यमुद्गतवनीमनिबन्धनस्तु
रेखा करे मातिपुत्रं चलिनञ्च धत्ते ।

सामत्स्य पुच्छसदृशा यदि मूलतः स्या
दग्रेच कुन्तसदृशा कुरुते च भूपम् ॥ १८ ॥

वर्वाङ्गुली मूलभवोद्धरेखा पर्वण्यधस्तान्मुनिभिः प्रशस्ता ।
मारोग्यनामस्तुतिलाभपुत्रान् धत्तेकनिष्ठादिभवा क्रमेण ॥ १९ ॥

वाक्यतिःपाणितलस्य मूले चाङ्गुष्ठपर्वस्वापि सुप्रस्ता ।
पपर्वपर्वण्यपि चाङ्गुलीनामग्रेषु वक्राकृतयश्च भद्राः ॥ २० ॥

अङ्गुष्ठमूले जनयन्ति पुत्रान् रेखा ग्रहस्तनुकाश्च पुत्रोः ।
तहोदराः स्युःकरभस्य मूले तस्यैव चान्यं वनिता विकल्पा ॥ २१ ॥

कनिष्ठिका कोटिरनामिकायाः तृतीयपर्वस्य रूपादतीता ।
धत्तेच भूप तुलितास्ववर्गश्रेष्ठं तदनासुतवित्तर्हानम् ॥ २२ ॥

सर्वाङ्गुलीष्वग्रभवोद्धरेखा कुर्याद्वराधीश्वरचल्लभत्वम् ।
स्यूतास्तथाहृषा कृपणं हि रेखा वच्मस्मपीडां निपुणञ्च सूक्ष्मा ॥ २३ ॥

अम्भोजचक्रां कुसकुण्डलानां दम्भोलिशङ्खध्वजवारिजानाम् ।
चिह्नानि कुर्युःपनुजं नरेशं पादेपि चैवं विहितोर्ध्वरेखा ॥ २४ ॥

प्रयो विसालाः गम्भीराः इस्वाश्चत्वार ईप्सिताः ।
पञ्च दीर्घाश्च सूक्ष्माश्च षट् तुङ्गाः सप्त लोहिताः ॥ २५ ॥

धत्ते विशालां कटिमिष्टभार्या मुरोविशालं विजयश्रियाङ्गम् ।
मूर्द्धा विशालो धनधान्यभाजं धीराविशालत्रयमेवमाहुः ॥ २६ ॥

स्वरो गभीरो मधुरान्नभाजं नाभी गभीरा पितृवित्तभाजम् ।
सत्वं गभीरं जयिनं विधत्ते धीरा गभीरत्रयमेव माहुः ॥ २७ ॥

द्रस्वो गलो गुणधनं कुरुते च पृष्टं

द्रस्वं मशस्तशयनं मदनध्वजस्तु ।

द्रस्वानरेश्वरमितः प्रबलाच जङ्घा

द्रस्वेति सर्व्वकचतुष्टयमेवमाहुः ॥ २८ ॥

सुदीर्घबाहुश्चिरकालजीवी सुदीर्घनेत्रः प्रचुरार्थलाभी ।

सुदीर्घनासास्थिरमिषवन्धुर्लोकमियो दीर्घहनुः प्रादिष्टः ॥ २९ ॥

दीर्घाङ्गुलिकः पुरुषो बहुयोपित समागमः ।

इत्येवं पञ्चदीर्घानि मशस्तानि विचक्षणैः ॥ ३० ॥

सूक्ष्मान्यङ्गुलिपञ्चाणि स्थिरचित्तं प्रकुर्व्वते ।

सूक्ष्माः केशाश्चरोमाणि जनयन्ति सुभांगिनम् ॥ ३१ ॥

सूक्ष्ममांसत्वचश्चापि दधते मृदु मानसम् ।

इत्येवं पञ्चसूक्ष्मानि निर्दिष्टानि पुरातनैः ॥ ३२ ॥

कक्षः कुक्षिश्च वक्षश्च नामा स्कन्धो ललाटिका ।

उन्नता वीर्य्यधान्यश्रीः मुहुच्छाक्तिमुखप्रदाः ॥ ३३ ॥

रक्तपाणिर्धनाढ्यः स्याद्रक्तपादश्च यानवान् ।

रक्तनेत्रः श्रिया युक्तो रक्ततालुः सुभोजनः ॥ ३४ ॥

बहुमिश्रो रक्तनखो रक्तजिह्वश्च बुद्धिमान् ।

रक्ताधरो वचस्वी स्यादित्येवं रक्तसप्तकम् ॥ ३५ ॥

इति पुरुषलक्षणम् ।

ललाटे दृश्यते यस्याः तिलकं कुष्णापिङ्गलम् ।

वज्राकृतिर्य्याविमला सा स्यादैश्वर्य्यभाजनम् ॥ ३६ ॥

वामे पयोधरे यस्याः हस्ते कर्णे गलेऽपि वा ।

मापकस्तिलको वापि सापि लोकेन पूज्यते ॥ ३७ ॥

यस्याः सकूपौ हसने कपोलौ
सशमश्रुकं वा यदि चोत्तरोष्टम् ।
उत्पिण्डिका रोमवती च जह्वा
सा दैवहीना कुलटापतिद्विद् ॥ ३८ ॥

यस्याः कटङ्कारवती गतिश्च
होत्रीव भूमिं पदयोर्निधाने ।
हस्ताश्च पादाश्च भवन्ति शुक्लाः

सा स्यादधन्या विनयोज्झिता च ॥ ३९ ॥

अनामिका या पदयोः मयाणे स्पृशेन्नभूमिं युवती सभूमिं ।
निहस्य भर्तृद्विनयं क्रमेण तृतीयमासाद्य भवेत् स्मिरा सा ४०
अङ्गुष्ठतो यश्चरणे मुदीर्या म्रदोशनी सा न पतिं रमेत् ।
पार्श्वद्वये मुमकटा यदीये रोमावली मापि च भर्तृहीना ॥ ४१ ॥

आहृत्तरोमाणि क्रकाटिकायाः पृष्ठस्य सन्धौ म्रकटाणि यस्याः ।
सा भोगहीना पतिविमयुक्ताः नाभां तटा चेन्मुनिभिः म्रशस्ना ॥ ४२ ॥
काकस्वरा मापि च काकजड्या निस्त्रिग्येकशद्विजलोमयुक्ता ।
द्वैस्वाङ्गुलीष्विष्टद्रुपुटाञ्जलीश्च भर्तुर्विधत्ते भवने हि गूढ्यम् ४३
उच्छृण्वतोनिर्द्रविणेन हीना नीचा च शुष्कस्मरमान्दरा च ।
अश्वत्थपर्णोपमयोनिर्विम्बा पीनोरुगण्डा च यधूः म्रशस्ना ॥ ४४ ॥
गुच्छुन्दरीगन्धनिधिस्तुयोनि नाभिः म्रशस्ना पटुभिः पुराणैः ।
आष्टकण्ठा चन्द्रास्त्रिरेखा भवेद्द्विशेषेण पतीमता सा ॥ ४५ ॥

लसणान्यवशेषाणि पुण्ड्रवदादिशेत् ।

अस्मिन्नतिशया दोषाः शोक्ताः म्रह्मादनोदिताः ॥ ४६ ॥

यिष्यन्ते च यस्यार्घा मज्जन्तं पदपृष्ठकम् ।

हीनोये माविषजानूनि तृतीये कटिगुह्यम् ॥ ४७ ॥

चतुर्थे सौदरौ हस्तौ सष्टं हृदयं ततः ।
 पष्ठे कण्ठःसकक्षास्यः सकपोलश्रुतिःपरम् ॥ ४८ ॥
 अष्टमे घ्राणदन्तोष्ठाः नवमे भ्रूललाटिकाः ।
 दशमे तु शिरःतत्तद्रङ्गकेषु च लोमजम् ॥ ४९ ॥
 पाणियुग्मे च या रेखा पदयुग्मे च कीर्तिता ।
 यानि लक्ष्मानि दुष्टश्च तत्तत्फलति सर्वदा ॥ ५० ॥
 भूयारिवह्निवायूनां छायापीतारुणासिता ।
 पाण्डुरश्चेति तत्रान्ते न शुभे तु शुभे परे ॥ ५१ ॥

इत्याङ्गलक्षणादेशोनाम षोडशोऽध्यायः ।

सप्तदशोऽध्यायः ।

मापकस्तिलकःस्यन्दः श्लोप्यश्चकण्डुतीक्ष्ण ।
 प्रकाश्यन्ते समासेन पञ्चोत्पाताःशरीरजाः ॥ १ ॥
 गर्भोत्थितस्य तल्लक्ष्म प्रकृतं तदुदाहृतम् ।
 प्रकृतस्यत्वमुत्पातः पञ्चते प्रमुखास्ततः ॥ २ ॥
 घनक्षयं वितनुते मापको दक्षिणे पदे ।
 स्त्रीविप्रयोगं वामे तु जङ्घयोरर्थमम्पदी ॥ ३ ॥
 जान्वी क्षेमारिष्टदिश्च सख्यौ स्त्रीलामविग्रही ।
 हृपणे घनधान्ये च कोशे कोशजयोजयौ ॥ ४ ॥
 बन्धुवित्तविलोपौ च द्वयोर्लज्जनमात्मनो ।
 सज्ज्योदरे रिपुप्रासः श्रेयो वामोदरे मवेत् ॥ ५ ॥
 स्ननपौरुषमिप्राप्तिः पार्श्वयोःपरणामयो ।
 कसयोःशोकदैन्येव पृष्ठयोश्चपोदनम् ॥ ६ ॥

दसहस्तेऽर्थलोपश्च स्थानभ्रंशस्ततोऽन्यथा ।
 प्रकोटयोर्ज्ज्वालाभी शोकहर्षौ तदूर्ध्वयोः ॥ ७ ॥
 अंशयोःकोत्तिलाभी च कण्ठे विग्रहनिग्रहौ ।
 प्रकाटिकायाश्चदसांशे शोको रोगो परांशके ॥ ८ ॥
 पुबुके भीतिदारिद्र्यौ गण्डयोर्भोगदुर्यशः ।
 अधरोष्ठे मनस्तापं म्रियं स्यादुत्तरोष्ठे ॥ ९ ॥
 नासिकापुटयोर्जातौ तापनिर्वेदकारिणौ ।
 दशोराधिममाभी च कर्णयोःप्रयविप्रयौ ॥ १० ॥
 भ्रुवोःस्त्रीकलहसेपौ दाहयोर्विजयो द्वयोः ।
 ललाटे व्याधिदारिद्र्यौ मूर्ध्नि श्रीविभवौ क्रमात् ॥ ११ ॥
 इतिमापकोत्यातादेशः ।

दसपादतले जातस्तिलकाम्ननयापहः ।
 बाये निहन्ति वानतां कुरुने च मुहुत्क्षयम् ॥ १२ ॥
 असितो वा सितोवापि पीनो वा रक्त एव वा ।
 पुष्परूपो नखेष्वरङ्गः स उत्पात उदाहृतः ॥ १३ ॥
 रक्तासितावधिफलो पीतश्वेना तु मध्यमौ ।
 दीक्षणे चरणाद्गुप्ते कलङ्को विचलोपकृत् ॥ १४ ॥
 द्वितीये विग्रहं प्रादु स्तृतीय मानसामयम् ॥
 चतुर्थे म्रियमाचष्टे पञ्चमे पुत्रसम्पदम् ॥ १५ ॥
 ययोक्तविपरीतेन वामपादे फलं वदेत् ।
 पादयोर्विपरीतेन फलं करनखेषु च ॥ १६ ॥
 पीदां पितुश्च मातुश्च पादयोःपृष्ठजां वदेत् ।
 जङ्घयोर्ध्वसनानन्दी सख्योरग्निभयं द्वयोः ॥ १७ ॥

१ धधिफलो । २ करणकेषु । ३ रग्निभयोदयो ।

गुह्ये राजभयं प्राहुर्जघने स्थानविच्छृतिम् ।
 उदरे कीर्त्तनिर्वेदौ पार्श्वयोर्व्यसनामयौ ॥ १८ ॥
 स्तनयोः प्रीतिशोकौ च वक्षसि प्रियसङ्गमः ।
 कक्षयोरर्थलाभञ्च दासहानिञ्च निर्दिशेत् ॥ १९ ॥
 पृष्ठयोश्चौरभीतिञ्च लाभः स्याद्वाहनस्य च ॥
 हस्तयुग्मोदरे वस्तुहानिर्वन्धुसमागमः ॥ २० ॥
 तयोरेव च पृष्ठे तु श्रियञ्च विपदं वदेत् ।
 मित्रलाभञ्च पुत्राप्तिं मुभयोर्हस्तदण्डयोः ॥ २१ ॥
 क्रकाटिकायां क्षेमं स्यात् कण्ठे यात्रा विधीयते ।
 गण्डयोर्नष्टलाभञ्च लब्धदानिश्च निश्चयात् ॥ २२ ॥
 चुबुके वाष्पपर्यन्तं शोकमेवं विनिर्दिशेत् ।
 नासिकायां वैपुर्बाहु दृशोरभियदर्शनम् ॥ २३ ॥
 कर्णयोः प्रीतिवाक्यञ्च धन्धुनाञ्च निर्दिशेत् ।
 ललाटे राजसम्मानमुत्तमाङ्गे धनागमम् ॥ २४ ॥
 यावदुत्पातविलयस्तावदेव फलोदयः ।
 ददरुणिक्रिमिरेखायाः गोपमार्गोऽप्यदः फलम् ॥ २५ ॥

इति तिलकादेशः ॥

स्पन्दते दाक्षिणाद्रस्य फलं वक्ष्ये यथाक्रमम् ।
 यथोक्तविपरीतेन वामाद्रस्यन्दने फलम् ॥ २६ ॥
 पृथिवीलाभमाचष्टे शिरसि स्पन्दने ध्रुवम् ।
 ललाटे स्थानवृद्धिः स्यात्शिलयां मियममागमः ॥ २७ ॥
 शङ्खे व्यवसनलाभञ्च श्रवणे श्रवणमिम् ।
 हशान्ते वस्तुलाभः स्यादुन्मूले मानमी व्यया ॥ २८ ॥

कैचिद् व्याचसते दृष्टे रघःमियसमागमम् ।
 नेत्रान्ते घनलामश्च उन्मूले भृत्यसंशमम् ॥ २९ ॥
 लोचनस्योपरिस्थन्दौ मानमीञ्च रुजं जगुः ।
 कपोले विप्रयोगश्च चिबुके मधुरासनम् ॥ ३० ॥
 अपरोष्टे रिपुध्वंसो मित्राग्निश्चोत्तराधरे ।
 नामिकायां मुगन्धाप्तिर्गले च विजयो भवेत् ॥ ३१ ॥
 अंशे च भोगवृद्धिश्च यदाविष्टेन सङ्गमः ।
 मणिचन्द्रे यैशोलाभो हस्ते द्रविणसम्भवः ॥ ३२ ॥
 पृष्ठे पराजयो वसैस्युदयो चोदरेषु च ।
 स्तने त्वपूर्वं स्त्रीलाभं पार्श्वप्रोतिग्नुत्तरा ॥ ३३ ॥
 जठरे शोकवृद्धिश्च नाभौ स्थानादिह च्युतिः ।
 कट्यामाश्रितसम्भोदः कोशे कौशविबर्द्धनम् ॥ ३४ ॥
 मुष्के तनयलाभश्च जघने वनितागमः ।
 वस्तौ कुटुम्बवृद्धिश्च दोषःस्यादुरुपृष्टतः ॥ ३५ ॥
 उरुपीरंस्त्रभागे तु मित्रता सचिवैःसह ।
 जानुन्यरातिसन्धानमथवा गमनं ध्रुवम् ॥ ३६ ॥
 जहायाःस्थानलब्धिश्च पादपृष्ठे तु विग्रहः ।
 प्रयाणं भयसंयुक्तं स्थन्दने चरणोदरे ॥ ३७ ॥

इति स्थन्दुनादेशः ॥

मूर्द्धा ललाटस्य तटीमुजौच वसश्च हस्ताग्नितालानि चैवम् ।
 ध्रुव्भूणमुख्यावयवानि वै ते प्लोपोल्वणाःखेदकरा नराणाम् ३८ ॥
 दशौ कपोलावयवौ गलश्च कुक्षिश्च कोशो जघनश्च पायुः ।
 एकादशीतेऽवयवाःजलादथाःप्लोपोत्तरास्तोपकरा नराणाम् ३९ ॥

पृष्टे च पार्श्वे च सवित्री च जह्वे च मुष्के च कृकाटिका च ।
 अग्निमभूतावयवा दक्षेते प्लोपोत्तरास्नापकरा नराणाम् ॥४०॥
 नासाश्रुतिर्नाभिसुमस्तकश्च कक्षद्वयं विशतिरङ्गुलीनाम् ।
 वायुस्तरास्तु त्रिघनांशकास्ते प्लोपोत्तरा बन्धुममागमाय ॥४१॥
 शोपाश्च सर्वे तनुसन्धयश्च विद्विजतो भूतमयो यदिष्टः ।
 प्लोपोत्तरास्ते जनयन्ति कोशं न भूजलं सोद्भवसन्धयस्तु ॥४२॥
 इति प्लोपादेशः ।

आनाभितस्तमःश्लिष्टमाकण्डाव सत्वसंयुक्तम् ।
 आमूर्द्धतो रजोयुक्तं देहस्त्रियुणवानिति ॥ ४३ ॥
 अकस्मादेव कण्डूतिरुत्पातः समुदाहृतः ।
 रजस्सत्वतमःकण्डूः प्रीतिसौन्दर्यक्षयमदः ॥ ४४ ॥
 पुनःक्रमोऽयं निर्दिष्टः सःस्त्रियोविपरीततः ।
 पश्चोत्पाताःक्रमादेते विलोमेन बलोत्तराः ॥ ४५ ॥
 प्रयोपि पश्चिमोत्पाताः पक्षेण फलपाचकाः ।
 चिररात्रम्पटुतास्ते चिरेण फलदा मताः ॥ ४६ ॥
 इति देहोत्पातादेशोनाम सप्तदशोऽध्यायः ।

अष्टादशोऽध्यायः ।

अतःपरं समासेन स्वप्नादेशो निरूप्यते ।
 प्रयतोऽयं सकृद्भुत्वा प्रविशेद्देवतालयम् ॥ १ ॥
 देवस्य पुरतो यन्त्रं सासतैःमर्षपैस्त्रिषेत् ।
 पूर्णे कुम्भे सदग्धास्ते बालिना च समर्चयेत् ॥ २ ॥

ॐ ब्रह्मज्ञानस्योदयवापने कलकफाय हुं हुं कट फट् स्वाहा ।

अष्टोत्तारानं मत्वा पीन्या मसान्य चानन्य ।

देः पदानपरो मीनी दक्षिणेन प्राचीन च ॥ ३ ॥

पूर्वमन्त्रश्चतुष्टयः स्वप्नस्यमर्त्तः स्वप्नः ।

तदष्टममर्त्तः स्वप्नः स्वप्नस्यमर्त्तः स्वप्नः ॥ ४ ॥

एवमाज्ञानमर्त्तः भोक्तव्यं मायः मर्त्तः स्वप्नः ॥ ५ ॥

तदष्टममर्त्तः स्वप्नः स्वप्नस्यमर्त्तः स्वप्नः ॥ ६ ॥

दुर्लभप्रदायकश्च स्वप्नः स्वप्नः नु भुज्यते ।

तथा चिन्तामयं स्वप्नः स्वप्नस्यमर्त्तः स्वप्नः ॥ ७ ॥

एतादृशदृष्ट्याधिरोहणश्च याताधिकः पश्यतिश्चनयात्रः ॥

पितृाधिकः काञ्चनरक्तमाल्यादिवाकरादिज्यलनां न पश्येत् ॥ ७ ॥

श्रेष्ठाधिकः रौप्यसिन्धुपूणुगौरिस्मग्नेभ्योनिधिलङ्घनानि ।

त्रिस्पृणमूर्त्तिस्तु यथोक्तैरूपः स्वप्ने विमिश्रः न रजनीषु पश्येत् ॥ ८ ॥

धीमन्मत्वाभिभवोभिचाराव द्विश्वादभुदुगुह्यजनं यदिष्टम् ।

एतानि सर्वानि द्विर्जज्ञियत्वा स्वप्ने भवेदिष्टसुरमदिष्टम् ॥ ९ ॥

मयसवद्भवति यत् स्फुरतीव चान्तस्वप्नस्य नस्य नियमासदत्फलाप्तिः

स्वप्नाः शुभाशुभवशेन फलप्रदाये संक्षेपमात्रमिहता ननु वर्णयिष्ये १०

स्वप्ने प्रज्वलितं भवेद्यदिष्टं स्वाङ्गं स्वकीयं तथा

मर्त्तं वा सह पन्थुभिश्च यदि वा राज्यं स वै प्राप्नुयात् ।

आश्रित्यस्त्ववनीं समुद्रमथवा शङ्खं ध्वजं पर्वतं

गौरीं वायुमर्त्तं सुन्दरुममसौभर्ता भुवो जायते ॥ ११ ॥

देहं निकृष्टशतशो विकिरन्ति यस्य यो बध्येने च निगंडेन गले च पादे

मूर्त्तिश्च यस्य भवतीह पुरीषालम्बा संप्राप्नुयात् सुमहतीं पदवीं श्रियश्च

१ सवर्णैस्तैः । २ इट्टकफाय कटः । ३ संज्ञैः प्राप्तिं यात् ।

४ शक्रस्यजम् । ५ वर्ज्यते । ६ निगलनगालेच ।

विभर्ति यस्योपरि वारणो वा सितातपत्रं नृपतिर्द्विजो वा ।
ददाति गौरी यदि पुण्डरीकं दासोऽपि सैः स्यादिह मावर्ज्यभौषः १३

अर्वेन्दुगोशृङ्गाविनिर्गतेन स्नानाभिषेको सालिलेन पाणौ ।
स्वप्ने गयो वा मुरदोदनश्च नृमूर्धहन्त्यांसनिसेवनश्च ॥ १४ ॥

अन्त्रेक्षोदरनिर्गतेर्गिरिशृङ्गग्रामादिसंवेप्मणं
कन्धायां परिरम्भने च सहसा स्वाङ्गमवेशोऽथवा ।

भुक्तिर्वा स्वसनश्च सिंहकरिणामारोहणं तेषु वा
प्रासथ्योदधिकाश्वपीसितिभृतां राज्यश्रियःसिद्धये ॥ १५ ॥

तृणतरुकुसुमाम्बुमोद्वे वा स्वनाभौ
दिनकरशशितारा भक्षणस्पर्शने वा ।

विदलति निजशीर्षे सप्त पञ्च त्रिधा वा
क्षितिगिरिपरिवर्तोन्मूलने वापि राज्यम् ॥ १६ ॥

जये रणे वा व्यवहारवादे पुरीषभुक्तिभुविष्यस्य वीक्ष्य
अगम्यनारीगमनश्च मृत्युःस्त्वशोतिभूरिद्रविणागमाय ॥ १७ ॥

सितसुरभिमनोशालेपमाल्याम्बराणाम्
सुरगुरुनृपगौरी प्राप्स्यणानाश्च दीप्ता ।

मणिरजतसुवर्णाम्भोजपात्रेषु भुक्ति
र्यदि दधिपरमान्नेशोणिते मर्जनश्च ॥ १८ ॥

सिततुरगफलध्वजातपत्रव्यजनसरोजमणिद्विपेन्द्रलाभाः ।
प्रभयजयबभुक्षवेतिशब्दाःपरिमितराज्यफलमदा भवन्ति १९

मुद्रादृशदाक्षनी द्विपञ्चस्त्री सङ्गातिषु चाङ्गणातिरुक्ता ।
लब्धे सरकेऽथदर्पणे वा भृङ्गारादिषु चोद्भवःसुतस्य ॥ २० ॥

क्रीमिन्येधनलान्धिरम्बुनरणे शोकस्य नाशो भवे
दर्पारोदितशोचितादिषु तथा देहे विवृदिर्मता ।

गोत्रिद्वीद्विजदेवनापितृमृदृमृपाश्च ये मन्ति यत्र
 स्वप्ने नाश्रयमाद्भवन्त्यवितथं प्रोक्तं शुभं वा शुभम् ॥२१॥
 नाधेन्यत्र गात्रे तृणतस्कुमुमे म्रौद्रवे म्रौद्रपानं
 क्रीडायानोपभोगः परकरभकपिप्याल्लैद्राश्च सत्त्वाः ।
 कायस्यालेपनं वा कल्पजलमपि गोपयः श्लेहपङ्के
 हृग्जिह्वादन्तयाद्गुपनमथवानर्थशोकप्रदानि ॥२२॥
 गीतक्रीडितभूषितप्रहसितमेहोत्थितास्फोटना
 न्यर्केन्दुद्विजतारकादिपतनं स्रोतस्वधोमज्जनम् ।
 रज्जुच्छेदचित्तामतापजननीगात्रप्रवेशादि वा
 स्वप्ने कांशवचूर्णनश्च शिरसि क्लेशामयानर्थदम् ॥ २३ ॥
 श्वश्रुकेशगर्भदेर्णकल्पना वानरी विकृतनार्युपासनम् ।
 रक्तवस्त्रमनुजाङ्गमर्दनं रोगमृत्युभयशोकतापदम् ॥२४॥
 स्थलमृगपशुकीटान्युपचर्याण्डजानां
 पुवनमुदकरागौ स्याद्विवाहोत्सवा वा ।
 मरसिजजनुमाण्डक्रोढणं नर्तनं वा
 मलिनविवसनत्वं चाशुशोकप्रदानि ॥ २५ ॥
 पुद्रव्यनाशो मृद्विप्रयोगो भेदास्त्रप्रस्तरोजापहारे ।
 मासादहस्तादिवेदमावतारः स्वप्नेषु नष्टो द्विजैः सम्प्रदिष्टः २६
 मित्रस्याग्निः स्याद्विकोपासिलाभेऽवश्यं राजा प्राप्नुयात्साशनासौ
 सध्वे कर्णं नासिकां वा प्रविष्टे तच्छेदः स्याद्विष्टेनेवास्य बन्धः ॥२७॥
 सर्पस्त्वाहभिर्वादष्टस्य स्वप्ने स्याद्यदि शोणितम् ।
 नरो वा यदि नारी वा पुत्रश्चार्थमवाप्नुयात् ॥ २८ ॥
 तरुणं जीर्णमात्मानं स्वप्नान्ते यस्तु पश्यति ।
 हृदि तस्य विजानीयादारोग्यं चिरजीविनम् ॥ २९ ॥

यस्य तस्य गृहं शुक्लैर्दृष्टमैः समलङ्कृतम् ।

नरो वा लभते नारी नारी वा लभते पतिम् ॥ ३० ॥

काकं गृहं कर्पि श्येनं गोधां वा सूकरं तथा ।

स्वप्नान्ते यदि यः पश्येद्यत्नं तस्य निर्दिशेत् ॥ ३१ ॥

खर्वतोच्चनलारोहः प्रशस्तः स्वप्नवेदिभिः ।

अन्यत्र ल्यत्रवाल्मीकमाहिपोद्गुस्वगदिनः ॥ ३२ ॥

यद्यत्स्वेनन्तु वर्णेन पूजितं सर्वमेव तत् ।

तत्क्रूरपासिभस्मास्थि भक्तं नत्र विवर्जयेत् ॥ ३३ ॥

कृष्णवर्णन्तु यद्द्रव्यं गार्हितं सर्वमेव तत् ।

अन्यत्र पर्वतान्भूनेः करिणः सलिलालपात् ॥ ३४ ॥

रक्तवर्णन्तु यद्द्रव्यं तत्सर्वं नः प्रशस्यते ।

अन्यत्र शोणितान्मांसात् प्रवालात्पद्मचन्दनात् ॥ ३५ ॥

आद्ये वर्षाद्वत्सराद्वा द्वितीये

यामे पाको वर्षपादाचृतीये

मासात्पाकः शर्वरी पश्चिमशि

सद्यःपाको गोविसर्गेषु दृष्टः ॥ ३६ ॥

दृष्ट्वा स्वप्नं शोभनं नैव मुप्यात्

पश्चाद्दृष्टो यः स पापं विपद्ये ।

शस्त्रं मयाद्यस्तसाधुद्विजेभ्यः

तेत्वाशीर्भिः पूजयेद्युक्तदुग्धैः ॥ ३७ ॥

भूयो वा स्वपनं न चास्य कथनं गद्गाभिनेको जपः

शान्तिः स्वस्ययनं निमेषनविधिः प्रातर्गवाश्रययोः ।

विभाषाश्च निशान्नपानकृमुमैः पुत्रा यथार्गाक्तनः

पुण्यं देवतकीर्तनञ्च कथितं दुःस्वप्नविध्वनय ॥ ३८ ॥

इति स्वप्नादेशो नामाष्टादशोऽध्यायः ।

एकोनविंशोऽध्यायः

तिरश्चां चरितादेशं समामेनाथ वक्ष्यते ।
 हस्तश्वकाकस्वानश्च पेडाःप्राधन्यकल्पिताः ॥ १ ॥
 बाल्मीकस्थानगुल्मक्षुपनरुमथनःस्वेच्छया भ्रष्टदृष्टि
 र्यो यद्यन्नानुलोमं त्वरितपदगतिर्वक्तमुन्नम्यचोच्चैः ।
 कक्षघासन्नाहकाले जनयति च महच्छीकरम्हतिभू
 स्तक्तालं वा मदान्धोजयक्रदपरदं वेष्टयन् दक्षिणाञ्च ॥२॥
 स्रग्वलितगतिरकस्मात् अस्नकर्णोऽतिदीनः
 स्वशितमृदुमुदीर्यो न्यस्तहस्तःपृथिव्याम् ।
 द्रुतमुकुलितदृष्टिः स्वप्नशीलो विमोहः
 भयकृदाहतभस्मी नैकशोश्रुश्लक्ष्ण ॥ ३ ॥

इतिगजचारितादेशः ।

आरोहतिक्षितिपतां विनयोपपन्नो
 यान्नानुगोन्यतुरगः प्रतिहेपितश्च ।
 धक्त्रेण वा स्पृशति दक्षिणमात्मपार्श्व
 योश्चःसमर्तुराचरात्प्रविणोति लक्ष्मीम् ॥ ४ ॥
 मुहुर्मुहुर्मृगशकृत्करोति न ताड्यमानोऽप्यनुलोमयायी ।
 सकार्यभीतोश्रुविलोचनश्च शिवं न भर्तुस्तुरगो विधत्ते ॥५॥
 वामेश्वपादेरहितोडयन्तो महीप्रवासाय भवन्ति प्रत्युः ।
 सन्ध्यां सुदीप्तामवलोकयन्तो हेपन्ति चेद्वन्धुपरानयाय ॥६॥

१ पेण्डाः । २ मो ॥

यस्यः चरेत्पुनः किं हि नानं निद्रायाः मरुतः पाराय ।
 मरुतो येहीनताया वरायाः सा तु दृष्टा मरुतः पाराय ॥ १०३ ॥
 इत्यथ स्वर्गसिद्धिर्मादितः ।

*****

वेत्तामे निद्रायेन ह्यानीयः सुभिः सिद्धिर्मादितः ।
 विषकाः की तु सुके ममुभिः सदाय च मरुतो ॥ ८ ॥
 मीरवात्ताभायो ममा मरेयपमरुतिगम्याय ।
 मायोपययोऽप्ये मयानराष्ट्रगोत्रां मरेय ॥ ९ ॥
 सिद्धिर्मादितः मरुतः नैर्कः सादृश्य निद्रायाः ।
 पारिगेययोः सुभिः मृषिकगम्याय वायवे ॥ १० ॥
 मरुतः मृगवत्तायाः पान्यमागादेगानिद्रायाः ।
 मृगयो भवति सादृश मीरवाः सादृशगोत्राः ॥ ११ ॥
 द्विषयतुः सादृशं सुभिः पथभिर्नृपान्यत्वम् ।
 अष्टावक्रिणमेकादृश ममुनिध न सिद्धाय ॥ १२ ॥
 पौरकवर्णमोराधिनेष्टुः गिनेय सद्धिभयम् ।
 पिरुमैर्दुभिः शभयं काकाना निर्दिशेन्निद्रायाः ॥ १३ ॥
 अनिमित्तमरुतैर्ग्रामिण्यगेः सुद्रयं मवात्तादिः ।
 क्रोपकाकाकारे रभिषातोयगवर्गस्थेः ॥ १४ ॥
 अभयाद्य मुष्टपत्तेश्वरविषातेर्जनानभिभवन्तः ।
 कुर्वाण्येन साधुष्टार्द्ध निशि विचरन्तो जनविनाशम् ॥ १५ ॥
 सत्येन ते भ्रमदिः स्वभयं विपरीतमण्डलैः सार्द्धम् ।
 अज्याकुलं भ्रमद्रिर्वीतोद्भ्रामो भवति काकैः ॥ १६ ॥
 ऊर्ध्वमुखाश्चलपत्ताः पथिभयदाः सुद्रयाय पान्यमुपः ।
 सेनाद्रुस्था सुयोद्धाः परिमोपं चान्यभृतपत्ताः ॥ १७ ॥

भस्मास्थिकेशपत्राणि विन्यसन् पतिवधाय शय्यायाम् ।
 मणिकुमुपाधवहनेन मृतस्य जन्माङ्गनायाश्च ॥ १८ ॥
 पूर्णाननेऽर्थलाभः सिकताधान्यार्द्रमृत्कुमुमपूर्वैः ।
 मयदो जनसंवासाद् यदि भाण्डान्यवनयेत् काकः ॥ १९ ॥
 बाहनशास्त्रोपानच्छत्रच्छायाङ्गकुहने मरणम् ।
 तत्पूजायां पूजाविष्टा करणेऽन्नसम्प्राप्तिः ॥ २० ॥
 तद्द्रव्यमुपनयेत् तस्य लब्धिरपहरीतचेत् मणाशः स्यात् ।
 पीतद्रव्येकनकं वस्त्रं कार्पासिके सिने रूप्यम् ॥ २१ ॥
 सप्तीराज्जुनवज्जुलकूलद्वयपुलिनगारुमन्तश्च ।
 भ्राष्ट्रपि हृष्टि दुर्दिनमनृतास्नाताश्च पांशुजलैः ॥ २२ ॥
 दारुणनादस्तरुकोटरोपगो वायो महाभयदः ।
 सलिलमवलोक्य विरुवन् हृष्टिकरो हृष्टिरोधीर्वा ॥ २३ ॥
 दीप्तोद्विग्नो धिक्पे विकुट्टयन्वाहिकृद्विततपसः ।
 रक्तद्रव्यं दग्धं तृणकाष्ठं वा गृहे विदधत् ॥ २४ ॥
 ऐन्द्रीं दिशमवलोक्य सूर्याभिमुखो रुवन् गृहे गृहिणः ।
 राजभययन्धुकलहं करोति सद्यः पशुभयञ्चैव ॥ २५ ॥
 शान्तामैन्द्रीमवलोक्यत् रौतिच राजपुरुषमिवाप्तिः ।
 भवति — अगुहाशनाप्तिश्च ॥ २६ ॥
 मिवरधातुलाभश्च ।
 सर्व्वेर्दाहयोगश्च ॥ २७ ॥
 दीर्घितलपल्लभोऽङ्गप्तिः ।

गोपुच्छस्थे बल्मीकगेऽथवादर्शनं भुजङ्गस्य ।
 सधो ज्वरो मण्डपगे वांशति गुल्मे फलं स्वल्पम् ॥ ४१ ॥
 कार्यस्य व्याघातस्तृणकूटवामगेऽम्बुमंस्थे वा ।
 शुष्केऽग्निप्लुष्टेऽग्निहते च काके वधो रूयति ॥ ४२ ॥
 कण्टकिमिश्रे सौम्ये सिद्धिः कार्यस्य भवति कलहश्च ।
 कण्टकिनि भवति कलहो वल्लीपारिवेष्टिते बन्धः ॥ ४३ ॥
 छिन्नाग्रेऽङ्गच्छेदः कलहः शुष्कद्रुमस्थिते ध्वाङ्क्षे ।
 पुरतश्च पृष्ठतो वा गोमसंस्थे घनप्राप्तिः ॥ ४४ ॥
 मृतपुरुषाद्वावयवस्थितोऽग्रेतो वांशकोऽतिमृत्पुकरः ।
 भङ्गन्नस्थिच चञ्चा यदि वांश्यतेऽस्थिभङ्गाय ॥ ४५ ॥
 रज्ज्वास्थिकाएकण्डकिनिःसारशिरोरुहानने रुयति ।
 भुजगगजदीप्ततस्करशस्त्राग्निभयान्यनुक्रमशः ॥ ४६ ॥
 सितकुसुमाद्युचि मांमाननेऽर्थसिद्धिर्यथोप्सिता यातुः ।
 धुन्वन् पक्षाह्दीननेच विघ्नं मुहुः कृणति ॥ ४७ ॥
 यदि शृङ्खलां वरत्रां वल्लीं वा यदा वांश्यते बन्धः ।
 पापाणस्थेच भयं क्लिष्टापूर्वाधिकयुतिश्च ॥ ४८ ॥
 अन्योन्यभक्षणंक्रामितानने तुष्टिरुत्तमा भवति ।
 विज्ञेयः स्त्रीभालो दम्पत्योर्वाशतोर्धुगपत् ॥ ४९ ॥
 प्रमदाक्षिर उपगतपूर्णकुम्भसंस्थेनाङ्गनार्थसम्प्राप्तिः ।
 घटकुट्टने मृतविपत् घटोपदहनेऽन्नसम्प्राप्तिः ॥ ५० ॥
 स्कन्धावारादीनां निवेशसमये रुवंश्चलत्पक्षम् ।
 मूचयनेऽन्यस्थानं निश्चलपक्षस्तु भयमात्रम् ॥ ५१ ॥
 बन्धः मूकरमंस्थे पङ्काक्ते मूकरे द्विकेऽर्थाप्तिः ।

क्षेमं खरोद्गसंस्थे केचित् प्राहुः वधन्तु खरे ॥ ५२ ॥
 वाहनलाभश्च गते वाशखनुयायिनि क्षतजपातः ।
 अन्येऽप्यनुग्रजन्तो यातारं काकवद्विहगाः ॥ ५३ ॥
 का इति काकस्य रुतं स्वनिलयसंस्थस्य निष्फलं प्रोक्तम् ।
 कव इति चात्मग्रीसै क इति रुते स्निग्धमित्राप्तिः ॥ ५४ ॥
 करइति कलहं कुरुकुरु च हर्षमथकटकटेऽतिदाधिभक्तम् ।
 केके विरुतं कुकुवा घनलाभं यापिनःप्राह ॥ ५५ ॥

काकद्वयस्यापि समानमेतत्
 फलं विशेषेण पदाधिकेन ।
 प्रारम्भकाले गमने भवेषे
 परीक्षणीयं विदुषा तदेतत् ॥ ४६ ॥

इति पायसचरितादेशः ।

—०००—

मूर्ख्योदयेऽर्काभिमुखो विरीति ग्रामस्य मध्ये यदि सारमेयः ।
 एको यदा वा बहवःसमेताः शंसन्ति देशापिपमन्यमायु ॥५७॥
 मूर्ख्योन्मुखः श्वानलदिक्स्थितश्च शोरानलप्रासकरश्चिरेण ।
 मध्याह्नकाले ऽनलमृत्युशंसी सशोणितःस्पात्कलहो ऽपराह्णे ॥५८॥
 भयम् दिनेशाभिमुखोऽस्तकाले कृषीवन्तानां भयमायु पते ।
 प्रदोषकालेऽनिलदिग्मुखस्तु पते भयं मालततस्करोत्पम् ॥५९॥
 उदह्मुखश्चापि निशार्द्रकाले हृदि व्यथां गोहरणश्च शास्ति ।
 निशावसाने शिवदिग्मुखश्च कन्यामिदुष्टानन्यगर्भपातान् ॥६०॥
 उच्चैःस्वराःस्यु स्तृणकूटमंस्थाःप्रामादवेष्मोपरिगंम्यता पा ।
 वर्षासु ह्ये कथयन्ति तीव्रामन्यथ मृत्युं ददन मृतंय ॥६१॥

१ प्रामादवेदमोक्षमसंन्यतम् ।

माष्टकाले ऽवग्रहेऽम्भो वगाशं प्रत्यावृत्तरेचकैश्चाप्यभीक्षणम् ।
 आपुन्वन्तो वा पिबन्तश्च तोयं दृष्टिं कुर्वन्त्यन्तरे द्वादशाहात् ६२
 द्वारे शिरो न्यस्य घटिःशरीरं रोरुयने वा गृहिणीं विलोप्य ।
 शोकप्रदः स्यादयमन्दिरान्तर्वाहिर्मुखः शंसति बन्धकीं ताम् ॥६३॥
 कुट्यमुत्किरति वेष्मनो यदा क्षेमकाननभयं तदा भवेत् ।
 गोष्टमुत्किरति गोष्ठं यदेद्भान्यलब्धमपि धान्यभूमिषु ॥ ६४ ॥
 एकेनाक्षणा साश्रुणा दीनदृष्टिर्मन्दाहारो दुःखकृत्तदृष्टस्य ।
 गोभिः सार्द्धं क्रीडमाणः मुभिक्षं क्षेमरोग्यं चाभिधत्ते मुदश्च ॥६५॥
 वामं जिघ्रेज्जानुविज्ञागमाय स्त्रीभिः साकं विग्रहो दक्षिणं चत् ।
 ऊरुं वामं चेन्द्रियार्थोपभोगाः दत्तं जिघ्रेदिष्टमित्रैर्विरोधः ॥६६॥
 यातुः पादौ जिघ्रेस्तचेदयात्रां प्राहारार्थांश्च वाञ्छितानि निश्चलस्य ।
 स्थानस्थस्योपानहौ चेद्विजिघ्रेत् क्षिप्रं यात्रां सारमेयः करोति ॥६७॥
 उभयोरपि घ्राणने हि बाह्वो विज्ञेयो रिपुचौरसम्प्रयोगः ।
 अथ भस्मानि गोपयेत् भक्षान्न मांसांस्थीनि च शीघ्रमग्निर्कोपः ॥६८॥
 ग्रामे भपित्वापि घटिः श्मशाने भपन्ति चेदुत्तमपुंविनाशः ।
 पियासतश्चाभिमुखो विरीति यदा तदा आ निरुणद्धि यात्राम् ६९
 उकारवर्णेन रुतेऽर्थासिद्धिं रोकारवर्णेन च वामपार्श्वे ।
 व्याक्षेपमौकाररुतेन विद्यान्निषेधकृत् सर्वरुतैश्च पश्चात् ॥७०॥
 पङ्खेति बोधैश्चमुहुर्मुहुर्ये रुवन्ति दण्डैरिव ताड्यमानाः ।
 श्वानोऽभिधावन्ति च मण्डलेन ते शून्यतां मृत्युभयश्च कुर्युः ॥७१॥
 प्रकाश्य दन्तान्यदि लेदि सृक्किणी तदाशनं मृष्टमुपान्ति तद्विदः ।
 यदाननश्चावलिहेत्रं सृक्किणी प्रवृत्तभोज्येऽपि तदाश्रविघ्नकृत् ॥७२॥
 ग्रामस्य मध्ये यदि वा पुरस्य भपन्ति संहस्य मुहुर्मुहुर्ये ।
 ते क्लेशमाख्यन्ति तदीश्वरस्य शरण्यसंस्थो मृगवादिचिन्त्यः ॥७३॥

वृक्षोपगःक्रोशति तोयपातः स्यादिन्द्रखीले सचित्रस्य पीडा ।
 वायो गृहे सस्यभयं गृहान्तःपीडा पुरस्थैश्च च गोपुरस्थे ॥७४॥
 भयञ्च शय्यासु तदीश्वराणां याने भयन्तो भयदाश्च पञ्चाव ।
 अथापमव्या जनसन्निवेशे भयं भयन्तः कथयन्त्यरीणाम् ॥ ७५ ॥
 एकेन प्रातः दिवमेन वस्यान्मासत्रयेणापि च केन चोक्तः ।
 श्वभिःशृगालाः सदृशाःफलेन विशेषमेषामधुना प्रचक्ष्ये ॥७६॥
 पूर्वोद्दोच्योः शिवा शस्ता शान्ता सर्वत्र पूजिता ।
 धूमिताभिमुखी हन्ति स्वरदीप्ता दिगीश्वरान् ॥ ७७ ॥

राजा कुमारो नेता च दूतःश्रेष्ठश्चरो द्विजः ।
 गजाध्यक्षश्च पूर्वार्धः सत्रियाद्यश्चतुर्दिशाः ॥ ७८ ॥
 पुरं सैन्येऽपसव्या च कष्टा सूर्योन्मुरी शिवा ।
 अन्यमतिरुतां याम्ये सोदराभृतशंसिनी ॥ ७९ ॥
 वारुण्यभिरुता सैव शंसने मल्लिके भृतम् ।
 पाहीत्यग्निभयं शक्तिं द्योतिं मृगयोदका ।
 धिग्निग्दुष्टनमाचष्टे मज्जाला देशनाशिनी ॥ ८० ॥
 भेमेति भयमाचष्टे भोमो व्यापादमादिशेत् ।
 फलमां क्षपमानेन प्राणश्च परतो रुन्ध ॥ ८१ ॥

इति द्वागोमायुचरितोद्देशः ॥

नक्षत्रचक्रं गृहमालिकायाः शास्त्रं रुद्रादेशरिषी रुन्धः ।
 शुक्लदुन्दरी शब्दविधा च भाग्ये त्वन्वातनाते च मर्माग्नि देशे ८
 शोपाशिकायाः मल्लु किमकिमोक्तिरुन्धं विनाग्यानिर्दृष्टिं रुद्र
 रुद्रानि मर्माणि च मर्माग्निर्दृष्टिं नेष्टानि शिष्टांश्च मर्माग्नि ॥८॥

मग्नि । २ याम्ये । ३ चोदका । ४ मज्जाला । ५ विनाग्या

फलन्ति तिर्यग् चरिते नंगहेष
 गृहाधिपस्याध्वनिचात्मनश्च ।
 प्रभोश्च दुर्गे नृपतेश्च सैन्ये
 सभास्वमासस्य धेनान्वयाद्यैः ॥ ८४ ॥

इति तिर्यग्चरितादेशोनाम एकोनविंशोऽध्यायः ।

विंशोऽध्यायः ।

अयाग्निदग्धं परिपृच्छतःस्फुटं शुभाशुभं प्रश्नविलग्नतो नृणाम् ।
 ग्रहैःशरीरादिकभावसंस्थितैर्गताद्गमाद्याखिलकार्यगोचरम् ॥१॥
 संमेक्ष्यमाणस्त्ववसःशरीरी प्रसन्न देवेन शुभाशुभेन ।
 ज्योतिर्विदःसन्निधिमेति यस्मात् प्रश्नेऽप्यतो जन्मसमाःफलेषु ॥२॥
 सुखचरणगतावतीव रम्ये फलकुसुमदूरुमशालिनि प्रदेशे ।
 जलवति घृतगोमयाद्रेफेणे भवति शुभं ध्रुवमेव पृच्छकस्य ॥३॥
 मङ्गलद्रव्यानां दर्शनमाकर्णनं तथाहि लाभाः ।
 पृष्ट्वाद्वादरयुक्तः सिद्धिर्भवीष्टस्य विदधाति ॥ ४ ॥
 अद्भुष्टकर्णवदनस्तनहस्तनामा
 कर्त्र्यंशपादतलगण्डशिरांसि गुह्यम् ।
 ओष्टं वचःस्पृशति वक्ति शुभानि यद्वा
 पृष्टा तदा कलयति ध्रुवमर्थमिदिम् ॥ ५ ॥
 प्रोक्ताधातुःक्षोणिजश्चोष्णरश्मि
 मूलारूपाःस्युश्चन्द्रमस्सौम्यसौराः ।

जीवोऽभिरुयो 'दैत्यपूज्यो वरेढ्यो

यस्यांशे स्यादिन्दुजः सा तु योनिः ॥ ६ ॥

घातुर्मूलं भवति च तथा जीवदैत्येजराशौ

युग्मे वास्मिन् स्वयमापिच भवेदेतदेव प्रतीपम् ।

लग्ने योऽशः स खलु सुधिया गण्य एवं क्रमात् स्यात् ।

संक्षेपोऽयं नियतमुदितो विस्तरात् तत्रमभेदः ॥ ७ ॥

जन्मसमयार्थफलतो यात्राकालस्तिथिकरणफलवान् स्यात् ।

यात्राकालोक्ताश्च मश्नवलं दुर्बलमुपान्ति ॥ ८ ॥

एषां तु फलविरोधे विमृश्य सम्यग् बलावलान् स्वधिया ।

पौर्वापरयोः फलयोः याप्यत्वं वा फलैर्वाच्यम् ॥ ९ ॥

यात्रासमयाज्ञाने जन्माज्ञानेऽपि निर्दिशेत् मश्नात् ।

भावितफलं तज्ज्ञाने तदनुगमादेवं निर्देश्यम् ॥ १० ॥

अद्युधे समुपनते सति अद्युधो योगो युधं निरां कुरुते ।

सुद्युधे समुपनते सति सुद्युधो योगोऽयुधं कुरुते ॥ ११ ॥

'राशिर्विलग्नो यस्तु तत्कालाच्छायया हतः ।

सप्तो घृतावशेषन्तु गुणकैर्गुणयेत्ततः ॥ १२ ॥

चाणभृतिमन्वर्कद्विरदानलग्नूलिनः ।

सर्व्यपृच्छासु गुणकाः सूर्यादीनामनुक्रमात् ॥ १३ ॥

पुनःसप्तविभक्तेऽस्मिन् यदि सौम्योदयो भवेत् ।

मष्टुस्तदाकार्यसिद्धिनेतुः पापग्रहोदये ॥ १४ ॥

एकमप्तविसंभक्ते शेषे तद्गर्गशोधिते ।

तच्छुद्धिमेति यद्गर्गकालं यद्गतो भवेत् ॥ १५ ॥

दिनान्यकारयोः शेषे पञ्चाः शुक्रादिमान्त्रिणोः ।

गुरोर्मासाः शनैर्वर्षान्मृतवः शशिनन्मनः ॥ १६ ॥

हृदिश्चतुर्थभवनान्मदनाग्निहृत्ति

लंग्राच्छ्रुतिः प्रसवनं दशमस्ततश्च ।

पृच्छाविलग्नसमये सचरैश्च वाच्यः

माप्नो ग्रहः हिबुकवेष्मनि तुं प्रवासी ॥ १७ ॥

वृषतुलाघटकेशरिणः शुभैर्यादि भवन्ति नभःसुविलोकिताः ।

तनुभृतां कथयन्ति शुभं तथा बलभृतो यदि चोदयामिश्रिताः ॥ १८ ॥

नाशोनाद्यः पापदोर्हिनहानौ सन्देहः स्यान्नापिमृत्युश्च मृत्यौ ।

व्याधेयं द्वा सम्भृतस्योपशान्तिः स्थानं माप्तेस्त्रेषुमे शूराणाख्यम् ॥ १९ ॥

कन्या मेपो हृद्विकः कर्कटोवा मध्यं व्योम्नः संश्रितः सौम्यदृष्टः ।

नष्टस्यार्थस्याद्यु नाशं विपत्ते रोगान् पृष्टः क्षिप्रमुत्थापयेच्च ॥ २० ॥

केन्द्रत्रिकोणोपगतेः शुभाख्यैः पापैस्तथा कण्टकरन्ध्रमुक्तैः ।

श्रूयाक्षराणामखिलार्थसिद्धिं विपर्ययताः स्यात्पुनरन्यथा तैः ॥ २१ ॥

शुभाक्षरायास्त्रिमदायस्त्रस्थै रवेसितास्ते शुभमङ्गणोर्धम् ।

पापं त्रिधम्मोदयरन्ध्रधीषु कार्यार्थहानिः शुभदाः शुभास्तु ॥ २२ ॥

शुभाक्षरायास्त्रिधनेषु सिध्यै पापं पुनर्नेष्टफलं प्रदिष्टम् ।

नृराशयः कुम्भतुलानृयुग्मकन्याः शुभन्तेषु वदेद्विलम्बे ॥ २३ ॥

स्थानदाक्षरणभोगदाश्शुभाः लग्नधीधनयुजोर्यमानदः ।

नेष्टदाः स्युरनुभव्ययायगा लग्न इन्दुरनुभः सगोम्बरे ॥ २४ ॥

इन्दौ द्विपष्टत्रिमदायस्त्रस्थे जीवे सिते स्याच्छुभमङ्गणोर्धम् ।

पापास्त्रिधम्मोदयरन्ध्रधीषु कार्यार्थहानिः शुभदाः शुभास्तु ॥ २४ ॥

उदयगशशिनः सुतमाक्षयते हिमरुचिर्यदि वा सचरोऽद्युमः ।

विजयभूरिपनासिमिहादिशेखच शुभं पुनरत्र भविष्यति ॥ २६ ॥

सितरुचिं हिमगोरयवा सुतं यदि विलग्नगतं भृगुनन्दनः ।

समवलोकयति स्त्रियमुत्तमां श्रियममौ लग्ने नियतं सदा ॥ २७ ॥

पीयूषांशौ पापयुक्ते सिते वा स्त्रीभिः सार्द्धं विग्रहः कीर्त्तनीयः ।
 पापैर्यस्मान्मन्मथस्थानयातै स्त्रैरेवाम्बुस्थानगैर्वासवाच्यः ॥२८॥
 उदये यदि सितिसुते भृगुजं प्रोवलोकयेद्द्वनितायाः कलहम् ।
 कथयेदथार्कतनयस्य वदेच्छूने तथा सपदि गर्भहतिः ॥ २९ ॥
 अरुणं विलोकयति केन्द्रगतस्तपनात्मजो भवति चौरभयम् ।
 विपदङ्गणाभिरथवा कलहः सुमहान् प्रजायत इति प्रवदेत् ॥३०॥
 नाशोऽर्थस्य व्याधयो भीतिरग्रा पश्यत्युष्णज्योतिसंभानुपुत्रः ।
 लग्नस्थे वा पङ्कजानामधीशे निःसन्देहं वाच्यमेतत् समग्रम् ॥३१॥
 मैत्रीकार्यं वृद्धिमर्थं जयं वा मित्रक्षेत्रं वीक्ष्यमाणः करोति ।
 निःसन्देहं खेचरः पृच्छकस्य व्याचष्टे च प्रायशो नष्टलाभम् ॥३२॥
 गुरुसितौ यदि युग्ममाधिष्ठितौ सितिसुतस्तु नभस्युदये बुधः ।
 विजयराज्यधनानि यथास्थितिं नियतमेव तदा लभते नरः ॥३३॥
 यदि पृच्छतो भवति लग्नगतस्त्रिदशार्धितो दिनपतिर्दशमे ।
 लभते तदा विजयराज्यधनान्यधिकान्यसौ निखिलमन्यदापि ३४
 उदयास्तमयोः स्थितयोः शुभयोस्तद्दृजाम्बरवार्तिभिरप्यशुभैः ।
 प्रणमन्स्वरयो लभते च तथा बहुसारमथार्थचयं पुरुषः ॥ ३५ ॥
 उद्यच्छन्तं यद्यनुष्णांशुमूर्तिं पापः पश्येन्मध्यवर्त्यम्वरस्य ।
 स्थानभ्रंशं मृत्युमर्थप्रणाशं पुंसाकिवातं कमुग्रं विधत्ते ॥ ३६ ॥
 पृष्टोदये स्याद्यदि धर्मसंस्थः पापो भवेदात्मजसंस्थितो वा ।
 नाशस्तमक्षिप्रमिहास्ति नून मितोपसर्पेति वदेत् तदाशु ॥३७॥
 द्वादशे यदि भवन्ति बिलग्राह्याभयान्नि यदि वा सुरसौम्याः ।
 कार्यघातमखिलार्थविनाशं भ्रंशमस्य वितरन्ति तदानीम् ॥३८॥
 द्विबुकाः कुरुते धनसत्तयं धनगतो विदधाति च वन्द्यनम् ।
 रुजामिहव करोतश्चमग्रहो व्ययविलग्नगतो मरणं नृणाम् ॥३९॥

दिनकरोभयमर्कमुतो रुजं क्षितिमुतो विदधात्यभिधातनम् ।
 विकलतां मरणं यदि वा नृणामुशनसः कुरुते शशलाञ्छनः ॥४०॥
 पश्यसेकश्चेच्छुभश्च स्वमुच्चं लग्नमाप्तं खेचरं प्रश्नकाले ।
 स्थानेश्वर्यापोच्यो मानवद्विर्वाच्यः निःसन्देहमेवाततज्ञैः ॥४१॥
 यदि विलग्नगमुच्चगतग्रहः सम्बलोकयति ग्रहमुच्चगम् ।
 भवति तत् समये समुपेयुषः सपादे राज्यमिति प्रवेदतदा ॥४२॥
 आरोग्यस्य प्राप्तिसर्थस्य लाभं वादोज्जित्वं सङ्गमत्वं प्रियेण ।
 सौम्याः केन्द्रस्थापिनः खेचरेन्द्राः कुर्वन्त्यन्ये त्वन्यथा सर्वमेतत् ४३
 इति शुभाशुभादेशः ॥

पापैः सुतारातिगतैर्नभोगैर्निवर्तते मार्गत एव शत्रुः ।
 चतुर्थवेश्मोपगताः पुनस्तैः प्राप्तोऽप्यरातिर्भजते निवृत्तिम् ॥४४॥
 क्षितिमुतो यदि वा रविनन्दनः सुखगतः कमलिन्यधिपोऽथवा ।
 रिपुबलं न समेति तदानुधः त्रिदशपूज्यसितैः पुनरन्यथा ॥४५॥
 स्थिरगते शशभृत्युदये चरे भवति नागमनं विशतो यदा ।
 नियतमागममस्य तदा वदेदिति विपर्ययतस्तु विपर्ययः ॥४६॥
 व्ययत्रिपञ्चद्विपङ्केवर्त्तिनो भवन्ति लग्नाद्युभग्रहाः यदि ।
 तदा समागच्छति विद्विषाम्बलं चतुर्थराशौ न तदागमं विदुः ४७
 स्थिरमिश्रेऽथवा लग्ने शीतभानी द्विसंश्रय ।
 सुदूरमागतेऽप्यस्मिन्नरातिर्विनिवर्तते ॥ ४८ ॥
 रिपुक्षरे चन्द्रमीस द्विसंश्रये विलग्नो वार्द्धामितो निवर्तते ।
 द्विधाभवत्यागमनं विपर्यये पराजयः दूराविलोकिते पुनः ॥ ४९ ॥
 चतुर्थवेश्मोपगता यदार्कमन्दौ तदाभ्येति न वैरिचक्रम् ।
 इन्दुश्चक्रा दिवुंके यदि स्युः सदाद्यु तस्यागमयायनान्ति ॥५०॥

मेपवाजितृपकेशरिणश्चेल्लग्रगाःसुखगता यदि वा स्युः ।
 खेचरैर्विरहिताःसहिता वा विद्विपो हि दधते विनिवर्त्तिम् ॥५१॥
 स्थिरराशिगतो विलग्रगः शनिरिज्योऽथ तदा रिपुगःस्थिरः ।
 उदयर्क्षगतामरार्तचश्चक्षरराशौ द्विपतस्तदागमः ॥ ५२ ॥
 गुरुद्वितीये यदि वा तृतीये धाम्नि स्थितश्चेद्भृगुनन्दनो वा ।
 क्षिप्तं तदायाति बलं रिपूणां तथा मवासी गृहमेति चाशु ॥५३॥

लग्नाद्राशौ चन्द्रमा यावति स्यात्
 तावद्विर्वा वासरैरागमो वै ।
 लग्नस्येन्दोरन्तरे खेचरश्चेज्
 जायेतान्यो नैव तद्वाच्यमेवम् ॥ ५४ ॥

इति सपत्नागमादेशः ।

—:०:—

अर्काकिजज्ञासुरपूजितानां चरोदयस्थो यदि कश्चिदेकः ।
 गमन्तदाक्षिप्रमुदाहरन्ति वक्रोपयातैर्विपरोतमेभिः ॥५५॥
 चरविलग्रतःशशिजोऽथवा सुरगुरुस्तपनोऽथसितोऽथवा ।
 गमनकृत्कथितो विनिवृत्तिदः पुनरसौ स्थिरलग्नगतःपथि॥५६॥
 गमनागमने च पृच्छतः स्थिरलग्ने गुरुसौरिवीक्षिते ।
 चरखेचरवीक्षिते पुनश्चरलग्नेद्वयमाशु निर्दिशेत् ॥ ५७ ॥
 स्थिरःसमग्रोत्तमवीर्ययुक्तो विलग्रगो वेदमनि यत्र खेटः ।
 तत्तुल्यसङ्ख्याप्रमितैर्निवृत्ति रुक्ताप्रयातुत्रियमेन मामे॥५८॥
 काल एव विनिर्देश्यश्चरांशकगते ग्रहे ।
 स्थिरेद्यात्मकभागस्थे क्रमाद्द्वित्रिगुणाः स्मृताः ॥ ५९ ॥
 यदा पियासतो लग्ने समरस्थानपतिग्रहैः ।
 वक्रं विधत्ते तत्कालमावर्त्तरे जगुः ॥ ६० ॥

तिर्य्यग्वाशिर्षदा लग्नाद् द्वितीयः स्यान्नुमान्वितः ।
तृतीये यदि वा द्रूयाच्चिरश्चां गमने नदा ॥ ६१ ॥

इति समागमादेशः ।

—o—

लग्नात् पुनार्धमहनेपुनर्नर्गनानां
दूरम्प्रवृत्तिमथवागमपादिशान्ति ।
सौम्यैः पुनश्च मयवाग्निपरिष्कारैर्वा

लग्नागमं भृगुमुतामरपूजिताभ्याम् ॥ ६२ ॥

धनमहजगती मितामरेद्वी कथयसागमनं मवाग्नि पुन्याम् ।
‘मुखभवनगती विमोचनत्वं क्षातिनि नृणां कुम्भे सूर्यमरेद्वय ॥ ६३ ॥
जामिप्रवृत्तिन्यधवारिमंस्थे नभश्चरं केन्द्रगते च जीरे ।
मवाग्निनामागतिरथ वाग्या शिकोणभाजोन्दुमुने मिने वा ॥ ६४ ॥
अष्टमे हरिणलक्ष्मणि लग्नात् कण्टकैरपि च पापविमुक्तः ।
शोपितः मुखमुपेत्य सौम्ये स्वान्प्रवृत्तान्भजति स्वाभ्यमदेनः ॥ ६५ ॥
दृष्टिचयसंस्थः केन्द्रपटोपगर्वा पापः पापालोहिते दृष्टये ।
सौम्यैरेष्टे बन्धनस्यान्गुतान् वा नष्टान्प्रवृत्तानिनाम् वा बदेष्टान्
लग्नागमन्दः पापपुण्यभर्मसंस्थः सौम्यैर्मुक्तः स्यादना नैःकद्वय ।
देसोऽन्यास्मिन् रोगयुक्तस्मदानीम् हृदयान्मुन्युत्पन्नान् भृगुमुन्य
द्विप्रतो वा बानिकेतनेष्टः मयागता द्वादश नेन गदयः ।
दिनानि तावानि यदेष्टिहागती निरर्तने ददुदुर्गार्थैर्द्वैः ॥ ६६ ॥
इति शोपितमन्त्रागमादेशः ।

—o—

क्षनीन्दुर्वासा यदि स्वाभकलितम्भर्भृगुः दूरैर्दूरै विहन्तुनी ।
पुनस्तुने स्यादतिविशिष्टमन्त्रा विविक्त निष्कार्यैर्द्वै विहन्तुनी ॥ ६७ ॥

लप्राप्त्यते सुसुरो पष्टे वा शीतरोचिसि ।

दशमे वसुधाधाम्नि मष्टुः सिद्धिस्तुत्तरा ॥ ६८ ॥

सिद्धिःस्याल्लगने जीवे पष्टे शुक्लेऽष्टमे रवौ ।

सचिवाप्तिगुरो लाभे कर्मनिष्कार्कपुत्रयोः ॥ ६९ ॥

विदधाति शुभाय यासितांशुभस्त्रेचरलग्नसंस्थितेः ।

अशुभैरशुभं महर्षयः स्थिरलग्नेऽप्यशुभम्प्रचक्षते ॥ ७० ॥

भङ्गःशनीन्दुभौमेषु धर्मधीलग्नवर्त्तिषु ।

मृत्युःस्यादुदये भौमे द्रष्टव्योऽचन्द्रमन्दयोः ॥ ७१ ॥

मृत्युं मृत्युगयोर्मन्दभौमयोर्ल्लगने रवौ ।

रवीन्दोस्तद्वदेवायं दुश्चिक्वनिधनस्थयोः ॥ ७२ ॥

मण्डुर्नाशं स्मरस्थैश्च रवीन्दुवसुधात्मजैः ।

क्षुन्मारश्चारिवृद्धिश्च विलग्नैः भृगुभौमयोः ॥ ७३ ॥

लग्ने कुजेन्दोःपष्टे च शशाङ्कसुतशुक्रयोः ।

वधःस्यान्मन्त्रिणःसूर्ये निधनस्थानवर्त्तिनि ॥ ७४ ॥

मण्डुःसुतवधःपापैर्विलग्नैःपञ्चमोपगैः ।

भङ्गःस्याल्लगने भौमे सेन्दौ मन्दावलोकिते ॥ ७५ ॥

इति यात्रादेशः ।

—०००—

दशमोदयस्मरगृहोपगाः शुभाः नगराधिपस्य विजयमदाःस्मृताः ।

नवमे जयाय गुरुशुक्रचन्द्रजाः कुजभानुजावपि च भङ्गदौ स्मृता ७६

हूरे विलग्नोपगते तृतीये चन्द्रात्मजे तिग्मकरे चतुर्थे ।

शुद्धं भवसेव महीपतीनां पौरस्तु यस्तत्र विनाशमेति ॥ ७७ ॥

मनुष्यराशाबुदये चरे च क्रूरी भवेतां यदि स्त्रेचरेन्दौ ।

यातुर्नरस्याशुःतदा विनाशं सौम्यग्रहेष्वेव मुपान्ति सिद्धिम् ॥ ७८ ॥

अनिमिपालिकुलीरघटे यदि स्थितिकृतोम्बुनिविद्विपकस्तदा ।
 निगदितःस्फुटमेव पराजयः स्मृतमपक्रमणश्चतुरङ्गिभिः ॥८२॥
 लभे लाभे कर्म्मणि द्वादशे वा यद्येकोऽपि स्याद्ग्रहःकूरसंहः ।
 याया हन्यात्तत्पुरंसंघमीषु कूरो नस्यात्तस्य नाशं तदाहुः॥८३॥
 ऋप्रतो ऽभिमुखतश्च खगेन्द्रो जायते दशममे यदि पापः ।
 हन्ति तन्नगरमाशु तदानीं विद्विषानरपतिर्विजिगीषुः ॥ ८४ ॥
 उदयतो यदि लाभगतो भृगुगुरुस्योष्णकरोऽथबुधोऽथवा ।
 नगरभर्तुरसौ कुरुते तदा विजयमम्बरगस्तु परित्यजम् ॥ ८५ ॥
 उदयगौर्येदि वा स्मरवर्त्तिभिर्दशमराशिगतैरथवा शुभैः ।
 विजय एव तदा पुरशासितुर्भवतियायिनृपस्य पराजयः ॥८६॥

इन्दोर्मानि नवादितो नवरचेरन्यानि चत्वारि भा
 न्यञ्जस्यैव तु पञ्चकं परमतो भानोरिमौ चन्द्रभे ।
 स्यातां योऽत्र ज्योर्कभे स्थितजयःस्वान्योऽन्यभागस्ययोः
 युद्ध्वा साम्यगतिस्वर्भे स्थितजुषो नैवास्तियुद्धाक्रिया ८७
 रक्त्यात्वं जगतं सामग्रीते सार्द्धं विवर्द्धिताम् ।
 तामाञ्जलो हुताहत्या वर्गे स्वकदमादिषु ॥ ८८ ॥
 केतुर्धूमश्च मिहश्च वृषभश्च खरो गजः ।
 काकश्चेति क्रमाद्विधादेकार्धःशेषितेरिह ॥ ८९ ॥
 काकाश्च खरधूर्येह मिहकेतुसिखिध्वजैः ।
 उर्ध्वोर्ध्वलिभिःशिष्टैर्बर्गैर्विषाद्वलाबलम् ॥ ९० ॥
 नवाधो द्विगुणसिध्नः सर्वदीर्घाश्चकादयः ॥
 सप्तावाग् द्विगुणाःसर्वे पृथ्यन्तेऽर्थेस्तदूर्ध्वतः ॥
 हत्वा दिनानां शिष्टानां वैपम्याधिकतो जयः ॥ ९१ ॥
 दुष्टा सूर्योऽस्थिता तारा ततस्त्रिभिर्विभागतः ।
 दुष्टाःशुभाश्च विज्ञेया स्ताराःमाश्रितजःश्रुतात् ॥ ९२ ॥

१ पटमिषु । २ विपक्षयोः । ३ सर्वेषुस्तत्रेषुपुण्यम् । ४ मानह-
 रोदुना दुर्वाचय । ५ बावस्थ ।

तारकाश्चन्द्रजन्मसाद् गङ्गातल नलाम्बुना ।
 विभङ्ग्या द्विचतुः पष्टा दृष्टास्तारागणाः स्मृताः ॥ ९३ ॥
 कण्टको विष्णुरब्बा च नेत्रं कारणहकः शिवः ।
 सारसश्च भगः केकी सद्यो नन्दादिगा अमी ॥ ९४ ॥
 माग्याम्याप्योचरान्तस्या कण्टकाद्यं क्रमादिमे ।
 स्वतिथौ प्रथमोयामाश्रयोऽन्येषां परे क्रमात् ॥ ९५ ॥
 आहस्यवालकुमारराजदृढमृताश्च ते ।
 तेषां क्रियागणोयानं बोधः सुप्तिमृतिः क्रमात् ॥ ९६ ॥
 भोक्तुः स्थितैषुनर्भुक्ते क्रमादृष्टं शुभाशुभम् ।
 त्रीण्यास्ये द्वौ दृशोः कण्ठे चत्वारि त्रीणि बाहयोः ॥ ९७ ॥
 एकं द्विपार्श्वे चत्वारि पादयोर्भानि जन्मतः ।
 रसेव व्यास्थितं गात्रं प्रायस्तन्मायुधम्पतेव ॥ ९८ ॥
 श्येनमार्जारसिंहश्च भुजङ्गाखुद्विपाः शशः ।
 बले प्रागादि विन्यस्य वर्गाष्टकमिति क्रमात् ॥ ९९ ॥
 यामार्द्धं सञ्चरन्त्येते प्रागारम्भात्प्रदक्षिणम् ।
 स्वपराद्यक्षरं ज्ञात्वा कालेतर्ह्यादि विग्रहम् ।
 मिथो बलाबलज्ञानाद् युक्तियुक्तो विधिः स्मृतः ॥ १०० ॥
 त्रयो दण्डास्त्रिशूलाग्रास्त्रिर्पक्षपट्टदण्डसंयुताः ।
 द्वौ द्वौ द्विपार्श्वयोर्विन्दु मध्यदण्डास्त्रिशूलवान् ॥ १०१ ॥
 मूर्ध्नि मध्यमशूलाग्रे विन्यसेद्गानुतारकात् ।
 ततः साभिजितस्तारा वामेनैव निवेशयेत् ॥ १०२ ॥
 मध्यशूले त्रिजन्मसं पतितं मरणावहम् ।
 क्षतिदं शेषशूलेषु तिर्यक्शम्य बलमदम् ।
 जयावहः स्याद्विन्दुस्थं पश्चाच्छूलेषु भद्रदम् ॥ १०३ ॥
 इति विजयादेशः ।

इदमे नरराशिगाःशुभा यदि वायव्ययवर्त्तिनस्तदा ।
पवेदन्तृपसिद्धिमूर्ध्वतः द्विननुस्यैरशुभैश्चिरोचिताम् ॥१०४॥

सौम्याःसौम्यालोकिताः केन्द्रयाताः

पुंलग्नस्थाःप्रीतिमुत्पादयन्ति ।

पापाःपापैर्वीक्षिताः खचरेन्द्राः

तेष्वेव स्युः तत्समुच्छन्ति हेते ॥ १०५ ॥

ददाति वित्तं विजयी यदि स्यात् क्रूरस्मरक्षेत्रगतःखगेन्द्रः ।
क्रूरे विलग्नोपगते कृतोऽपि सितीशयोर्भेदमुपैति सन्धिः॥१०६॥
सन्धानमापोल्क्यभाजिसौम्ये शुभेऽथ लग्ने शुभवीक्षिते च ।
विनैव सन्देहममुत्र योगे यद्दीपतीनामिति कीर्त्तयन्ति ॥१०७॥

इति सन्धानादेशः ।

लग्नाद्द्वितीये यदि बाह्यमर्शे

पापापदम् विभ्रति सप्तमे वा ।

तदा दिशेदाश्रयणीयनाशं

माणमयानं यदि बापि दद्यात् ॥१०८॥

अर्थच्छेदो वित्तर्गस्तस्यपापैर्जामित्रस्थैर्विभ्रमं कीर्त्तयन्ति ।

रन्ध्रस्थानस्थापिभिःस्वव्यमूर्त्वं तस्मादेतद्रज्ज्येधनतोऽर्थः॥१०९॥

द्वितीयसप्ताष्टमगैर्विलग्नान्छुभैर्भवत्याश्रयणीय एव ।

आरोग्यमर्पस्सुखसम्पदश्च प्रीतिस्ववाटेव तयोर्नृपयोः ॥११०॥

इत्याश्रयणीयादेशः ।

अग्जनायनयश्च दृकाणे सर्पवेष्टिनननावय लग्ने ।

चन्द्रमौरमाहितेऽथ विलग्नं बन्धनं नियनयनः कथयन्ति ॥१११॥

44373 717 172576 82445 443 0 73 0 11

[illegible]

१. बुद्धमणिद्वय ।

शुद्धकोलवेदनाभुजगेन्द्रवेष्टितो यदि भवन्ति दृक्काणम् ।

कूर्तां परिगते मिनरम्भौ रन्ध्रभाजि मरणं कथयन्ति ॥१२१॥

मरणमाशु करोत्सद्युधैः कृता धुरधुराचतुरस्रमाधाष्टिताः ।

बल्युनेस्तु धुधैरवलोकिते शशिशाने गात्रिभवां कुरुते रुमां ॥१२२॥

मौम्यैर्दृष्टः सूनुरम्भोजबन्धोर्ययंराशिश्चारितोऽमौ हनिस्ति ।

इतिहूरालोकिस्तस्य प्राणान् क्षिप्रं रोगी देवरोगंविनेव १२३

लग्ने लाभे पञ्चमे सप्तमर्क्षे

शत्रौ धर्मे कर्मभे विक्रमे च ।

सौम्यारोगञ्चाशु कुर्युर्निवृत्तिम्

पापाः पुंसः पञ्चत्तमानयन्ति ॥ १२४ ॥

यदा जन्मगतध्वन्द्वो भानुस्तप्तमराशिगः ।

पौष्णकालः सविज्ञेयस्तदा स्वासं परीक्षयेत् ॥ १२५ ॥

पादार्द्धदिनहोराश्राण्यके नाट्यास्तोऽनिलाः ।

नाममारभियोग्नेयः समासं जीवयेत् क्रमात् ॥ १२६ ॥

द्विधित्रिचतुर्दिनादष्टं पट्चतुर्बत्सरस्तथा ।

माननात् तु सुखी नारी स्मरचौरसुरादिना ॥ १२७ ॥

त्रिबत्सरं पट्त्रिचतुरद्वयैकमासश्च जीवयेत् ।

तिथिकाष्टाश्रद्वयैकं दिने जीवेत्ततोऽधिके ।

आयुः कल्पेऽनुक्तेषु कल्पे त्रैराशिकं क्रमात् ॥ १२८ ॥

वीक्ष्यानिमसः स्वच्छायां पश्येन्निर्भलमम्बरम् ।

स्वच्छाया दृश्यते स्वेता पापघ्ना तमनुकारिणी ॥ १२९ ॥

समेच्छिरो गुजाकण्डेदेहाद्धिम्नीद्वयैर्विना ।

पट्त्रिकल्येकमासार्द्धदशपञ्चदिनान्मृतिः ॥ १३० ॥

१ हन्तिहूरालोकिस्तस्य तस्य प्राणान् क्षिप्रं रोगिणो रोगिणां वा । २ चतुर्विंशत्यन्तया । ३ प्राणव्ययः ।

काकारुणकपोतादिर्यमाराहति निर्भयम् ।
 सलिले चक्रचापं वा यः पश्येन्न स जीवति ॥१३१॥
 ऊर्ध्वार्द्धश्चक्षुषोभङ्गं मर्दे न्यत्र न दृश्यते ।
 ज्योतिश्चेत्पट्टात्रके द्वयेकमासिकं तस्य जीवितम् ॥१३२॥
 दर्पणे वा जले रूपं विकृतं यत्समीक्ष्यते ।
 यस्याङ्गं शवगन्धं वा मासार्द्धं तस्य जीवितम् ॥ १३३ ॥
 कर्णौष्ठौ चलितस्थाना यस्य चक्रा च नासिका ।
 कृष्णजिह्वा चलो मेरुः पद्मसप्ताहं स जीवति ॥ १३४ ॥
 जिह्वाग्रं दृष्टपूर्वं यो न पश्येत् सः त्रिसंश्रितः ।
 रुद्धक्षवाः कर्णघोषं न क्षवन्नाशु गच्छति ॥ १३५ ॥
 द्विधाप्लवे जले दीपशान्तोर्निर्गन्धतस्तथा ।
 अङ्गुष्ठगुल्फयोर्मध्ये मणिघन्धध्वजादिषु ।
 वायोरस्फुरणं मृत्युः मांशुवर्षाच्च पृष्ठतः ॥ १३६ ॥
 द्विधा वा दृश्यते दीपो ज्वालायार्धस्तथापि वा ।
 यस्यैव प्रतिभागः स्यात् तस्य मृत्युः पुरः स्थितः ॥१३७॥
 पद्मत्रयद्वयेकमासार्द्धमासपञ्चाहजीवितः ।
 नष्टम्यूर्वादिदिक्ष्वन्नं छिद्रितं घूमसंकुलम् ॥ १३८ ॥
 भाति विम्बं क्रपाद्दानो रायुर्ज्ञात्वैव चात्मनः ।
 दानं क्षेत्रप्रवेशादिं कुर्यात्कर्मकर्मधीधनः ॥ १३९ ॥
 इति जीवोपद्रवादेशः ।

सितेन्दुयुक्तेषु नदीक्षेत्रेषु वा कुलीरगौ तौलिषु जायते नृणाम् ।
 कुमारिकालाभ इतिमनसते परामराधाः मयमे महर्षयः ॥१४०॥

१ मर्देन्यग्रनिर्दिश्यते ॥ २ द्रष्ट ॥ ३ लिङ्गाप्यग्रे । छिदाप्यग्रे ।

४ स्थिताः ॥

शुग्मर्षगोदानवराजपूज्यः सुधामयुखो द्विपदाङ्गनांशः ।
 वीर्यान्वितो लग्नमवेक्ष्यमाणो कुमारिकालाभकरःप्रदिष्टः १४१
 लग्ने यादे स्याद्युवतिस्त्रिभागस्तत्रापि वा स्याद्यदि योपितांशः ।
 दृष्टः सितेनामृतरोचिषा च भवेच्चदासौ वनिताप्तिकारी ॥१४२॥
 जामित्रविचापगतो विषत्ते दृष्टःशशाङ्कः सुरपूजितेन ।
 स्त्रीलाभमिष्टं साहितोऽथ पापैर्दृष्टोऽथवा तैस्तमसो निहन्ति १४२
 केन्द्रोत्रकोणोपगताःसमर्ष शुभाश्च सौम्याःप्रविलोकयन्ति ।
 यदा तदासौ लभते सरूपां जायां विरूपामपि पापधिष्णैः१४४
 स्त्रीराशिस्थग्रहा लग्ने स्थिरयोपिदृष्टाहांशकाः ।
 पश्यन्तः कन्यकालाभकारिणःस्युरशंसयम् ॥ १४५ ॥
 वरलाभोऽपि कन्यानामेवं स्यादितिमूरयः ।
 परं नराङ्गद्रेष्कार्णैः पुमांसःपुंगवैरपि ॥ १४६ ॥
 लग्नतोरेमदधीसहजापेष्विन्दुरर्कगुरुभूस्तदृष्टः ।
 'स्यात् करग्रहकरो वनितानां केन्द्रधर्ममुत्तमेष्वाय सौम्यः १४७
 इति कन्यावरलाभादेशः ।

वृषकेशरिकन्यकालिनः श्रुतधामाश्रयिणो भवन्ति चेत् ।
 उदयाष्टाशिनो सितोऽथवा तेनयात्पत्वमुपति पृच्छकः ॥१४८॥
 शुभार्केन्दुसोणिने स्वांशकस्थे
 लग्नस्थे वापसगे वा सुरेदये ।
 मष्टुर्निःमन्देहमाहुस्तदानीं
 स्वापत्यत्वं काश्यपायाःमुनीन्द्राः ॥ १४९ ॥
 पुषस्थानापीश्वरी यावता स्वां
 कानेनाशाभ्यान्नुपात्तं चरेन्द्रः ।

तावानास्मिन् कीर्तितो गर्भवृतेः

कालःस्त्रीणां मश्नशास्त्रार्थविद्विः ॥ १५०

इति गर्भसंभवादेशः ।

लग्नार्कसुर्विन्दुभिरोजराशौ नरांशके सुप्रबले नृजन्म ।
सौम्यांशयुक्ते यदि कन्यकानां जन्म यदिष्टं मुनिभिःपुरा
विषये जीवतिग्मांश्च स्यातां पुरुषजन्मदौ ।

युग्मे सितेन्दुभौमार्काः कन्यकोत्पत्तिदायिनः ॥ १५२ ॥

विषयोपगते विलग्ननाथे रविपुत्रे सुतजन्म निर्दिशेत् ।

समवर्तिनि तत्र कन्यकानां मसवं गर्गमुखाःपुनर्विन्दुस्ते ॥

स्यात्पुंवर्गे लग्नगे वीर्ययुक्ते

मूतिः पुंसः पुंग्रहालोकिते च ।

युग्मेनार्या स्त्रीग्रहालोकभाजी

शोपेते तु स्त्रीभवेद्गर्भयुक्ता ॥ १५४ ॥

सौम्योपेतः सौम्यदृष्टाष्टमर्क्ष

स्थायी नाथः पङ्कजानां यदि स्यात् ।

तस्मादेशादन्यदेशे तदानीं

ग्राहो वाच्यः मश्नकालेऽस्य ततः ॥ १५५ ॥

इति पुत्रस्त्रीजन्मादेशः ॥

चन्द्रार्कयोःस्मरगृहोपगतौ सितार्की

लग्नात् सुखाष्टमगती यदि वा भवेताम् ।

यद्द्वितीयसहजोपगताविमौष्ठां

स्यात्माष्टपि प्रबल एव तदाम्बुपातः ॥ १५६ ॥

जलराशिगते शुभग्रहे सितपक्षेऽर्थतृतीयकेन्द्रगे ।

जलराशिगतेऽथवाशशिन्युदयस्थे ध्रुवमादिशेज्जलम् ॥ १५५ ॥

पृच्छाकाले वित्तद्रुश्चक्रायोश्चे

देकोराशिर्जायते तोयसंज्ञा ।

यद्वा तिष्ठेत्तत्र तोयग्रहश्चे

श्रिःमंदिग्धं तोयपातस्तदा स्यात् ॥ १५६ ॥

कुम्भमीनयकराः जलसंज्ञाः कार्कट्यश्चिकतुल्याष्टपचापाः ।

सिंहमेषमिथुनममदारुणा राशयोनिगदितामूत्त्वजलारुणाः ॥ १५७ ॥

युष्काः कुजार्करविजा भृगुनन्दनश्च

धीतद्युतिश्च कथितो जलमश्रयो द्वौ ।

स्यादाश्रयस्य वशतः क्षितरास्मिन्मा-

तद्व्यतिश्च वचसामपरे यथोक्ताः ॥ १५८ ॥

राशीश्वरोत्थे यदि विक्रमे वा शुभेन युक्तो गमने चरेण ।

तदा नदीपूरनरस्य सप्तविंशे दिने स्यात् मलिलस्य पातः ॥ १५९ ॥

जलवत्सजलेन संयुते पयमोर्वाग्यननं विनिर्दिशेत् ।

उपरीरितमन्यथा पुनर्बहुतोयं जलमक्षये विदुः ॥ १६० ॥

बाह्यभृतो दिशि बह्वभृतोऽपि वा मधुरवाग्गलिभुग्यदि बाह्ये

समभिपृच्छति देहभृति ध्रुवं निपतनं मलिलस्य तदा दिशेत् ॥ १६१ ॥

वर्षा मन्त्रे ग्राहणीन्दुज्जलसं श्ले पक्षे लग्नः केन्द्रगो वा ।

सौम्येष्टो मूरितोयं विमुञ्चत्यं पापैधन्द्रवद्मार्गरोऽपि ॥ १६२ ॥

शुभेक्षितः ग्राह्ये क्षितरास्मिर्भृगोः शुतात् मन्मराशिवर्धौ ।

यदाकपुत्राश्रयपञ्चमस्थः स्मरास्थितोवापि जलागमाय ॥ १६३ ॥

नदीतीरे कूपे सरमिमरमे पन्नयनत्रे

ममरूपस्य ज्योतिर्विदमरनिर्देशेऽप्य हन्ति ।

यदा पृच्छेत् पृष्टा जललुलितपा निःस्पृशति वा
 यदा सान्द्रं सद्यः प्रकिरति तदाम्भो जलधरः ॥ १६६ ॥
 तोयासन्नस्तोपकाश्वोन्मुखो वा
 पृष्टा चेत्स्याच्छंस प्रश्नोऽभ्युसंज्ञाम् ।
 तोयार्थानां प्रश्नकाले श्रुतिर्वा
 यस्मिन् वाच्यं तत्र निर्देश्यमम्यः ॥ १६७ ॥

भानोः शुद्धस्फुटे चन्द्रभागालोकमुपक्षिपेत् ।
 मण्डलात्तं समुद्धृत्य शिष्टं वायुस्फुटं वदेत् ॥ १६८ ॥
 यदेन्दुस्फुटतुल्योसौ तत्र जीवज्ञराहवः ।
 यदि च स्पुस्तदालोके वातचक्रं विजृम्भते ॥ १६९ ॥
 गतचैत्रादिकान्मासान् दिनीकृत्य तिथिं क्षिपेत् ।
 ततो नीतिभृतांस्ताराः स्थितं भवति लिप्तिका ॥ १७० ॥
 तत्र ग्रहाणां सर्वेषां क्षिपेच्छुद्धस्फुटानपि ।
 अयं पिण्डस्फुटो नाम भानुस्थानादिमो भवेत् ॥ १७१ ॥
 विशोध्य मण्डलात्तश्च स्थितं विद्युत्स्फुटो भवेत् ।
 क्षिप्त्वात्र ग्रामचट्टकं तश्च चक्रेण ताडयेत् ॥ १७२ ॥
 ततश्चन्द्रस्फुटः शोध्यः क्षोपो मेघस्फुटो भवेत् ।
 अस्मिन् पिण्डस्फुटादूने दृष्टिर्नास्तीति निर्दिशेत् ॥ १७३ ॥
 दृष्टिरस्त्यधिके तश्च कुर्याद्विषयिकामयम् ।
 ओजःम चेदिवा दृष्टिः समधेर्निशि मम्भरेत् ॥ १७४ ॥
 अथवा रिक्त्या पिण्डं पिण्डभोगेन मानयेत् ।
 लिप्तिका दिनतो मध्यं दृष्टकालस्य निर्दिशेत् ॥ १७५ ॥
 मामस्य मार्गशीर्षस्य श्राव्ये मयमां गिते ।
 मूर्त्त्यानादस्मिन्नायेन मेरुगर्भः परोदयनाम् ॥ १७६ ॥

इन्द्रो न स्पृश्य यत्रर्षे गर्भश्चन्द्रवशात्ततः ।

मण्डूकसङ्गे दिवसे तत्रैव प्रसवो भवेत् ॥ १७७ ॥

सितपक्षभवःकृष्णे कृष्णपक्षभवःसिते ।

दिवाभवःक्षपायाश्च क्षपाजातो दिवा भवेत् ॥ १७८ ॥

सन्ध्याजातश्च सन्ध्यार्या पौरस्त्यः पश्चिमे भवेत् ।

एवं दिशश्च सुव्यस्तान्मरुतश्च प्रकीर्तितम् ॥ १७९ ॥

मार्गशीर्षादिमो गर्भो ज्ञेयो मन्दफलःसदा ।

तथा पौषसितोद्भूतो गर्भः सूते फलं मनाक् ॥ १८० ॥

पौषस्य कृष्णमारभ्य क्रमाद्गर्भःप्रतिष्ठितः ।

श्रवणस्य सितं प्राप्य श्रवेदाकार्तिकोदयः ॥ १८१ ॥

पूर्वाषाढं गते भानौ जातो गर्भस्ततो रवेः ।

आर्द्रये मयाणात्मसेके त्रयोदशदिनश्रुतिः ॥ १८२ ॥

शुक्रोदयर्षात्मश्रुतिक्रमेण एष्टिर्भवेद्द्वादशभेषु मध्यम् ।

पदकेतनः कष्टतमा सतोपि प्रादास्यते सा नवतारकेषु ॥ १८३ ॥

जिग्धावलक्ष्यहुलं परिवेशचक्रं सूचिभुरोपरचितं षटलं घनानाम् ।

शुद्धं प्रसन्नशक्षितार्कमम्बरश्च काकाण्डमेचकमुपनिशि वायुगर्भे ८४

सन्ध्याशुभामत्स्यसुरेन्द्रचाप निर्वोर्षविद्युत्प्रतिमूर्त्युक्ता ।

नादाःप्रशस्ताःशिवशक्रसोम दिग्भागगानां मृगपक्षिणाश्च ॥ ८५ ॥

पैत्रे भाद्रपदश्चान्द्रे वैश्वे सार्षे च वारुणे ।

आप्ये स्वाती च रुद्रे च गर्भो बहुजलप्रदः ॥ १८६ ॥

निहतस्त्रिभिरुत्पातैर्गर्भःक्षरति नूतनः ।

युक्तयोर्दृष्टयोःसीम्यैः शुभो गर्भोऽर्कचन्द्रयोः ॥ १८७ ॥

१ तस्फुरे । २ धयेत् । ३ घमेत् । ४ फलम्प्रदाक । ५ तत्रयो-
दशदिनश्रुतिः । ६ कशाम्बरश्च । ७ मुसन्ति सिवागर्भे । ८ दिग्मा-
गावलक्ष्य मृगपक्षिणाश्च ।

क्रूरग्रहसमायुक्ते चन्द्रे च द्वादशात्मनि ।
 गर्भः प्रादुरभूद्योसौ करकाशनिमत्स्यदः ॥ १८८ ॥
 गर्भकाले घनानाञ्चेदतिवेलं प्रवर्षणम् ।
 गर्भध्वंसाय निर्दिष्टं गार्भ्येन मुनिना परम् ॥ १८९ ॥
 विरसं वारिवैमल्यं दिक्षां चलनविक्रियाम् ।
 गोनेत्राभं वियद्रेकरमितश्च घनागमे ॥ १९० ॥
 मार्जारानखरैर्भूयो विच्छिन्नन्ते भुवस्तलम् ।
 बध्नन्तः शिशवः सेतुं सूचयन्ति घनागमम् ॥ १९१ ॥
 समलो मिश्रगन्धश्च लोहानां मत्स्यसम्प्लवः ।
 गिरयोऽभनचूर्णाभा वाप्पसरुद्गकन्दराः ॥ १९२ ॥
 परिवेशश्च द्वाशिनः कुक्कुटैः सणसभिः ।
 वृक्षैश्च कलासन्ना नभस्तल विलोकनम् ॥ १९३ ॥
 गवामूर्ध्वं रविमेषा शशीव मधुसभिः ।
 मतीन्दुश्च दिवारुद्रकोणे विद्युद्विजृम्भणम् ॥ १९४ ॥
 व्यषायश्च भुजङ्गानामधिरोहश्च शास्त्रिषु ।
 छोदणश्च कृष्णाम्रेषु न चिरादृष्टिकारणम् ॥ १९५ ॥
 पिपीलिकानां पण्डानामन्तरेण विमर्दनम् ।
 स्थानादन्यत्र चलनं गवाम् विविधप्लुतम् ॥ १९६ ॥
 स्तनितम् निशीथिन्यां दिग्वा मर्त्यं विद्युतः ।
 दण्डवद्विस्तृद्योतं पौष्ण्याण्डीतयो मत्स्य ॥ १९७ ॥
 पांसुस्नानं विद्वानां कृता वा तपस्यतु ।
 हृदयास्तमर्षामिन्द्रचार्या मपरिवेशकी ॥ १९८ ॥
 मयूरगुरुवायम पातकममाननर्गा गदा ।
 जपाकुमुमपद्रुतगुतिमुपश्च मन्त्रपायनाः ।

जम्भोष्मिन्धन्नाक्षरजलपवराहमीनोपमाः

मधुनपुटमक्षपा नियनमानु यच्छन्यपः ॥ १९९ ॥

पथ्यन्तेपु सुधानशाङ्गपवलामण्डेक्षनालिदिपः

स्त्रिम्भा नैकपुटाक्षरजलकणा मोषानविच्छेदिनः ।

पाटेन्द्रे मभवत् प्रपान्यपरतः प्राचीश पथाद्रवा

पे मे वारिमुचस्यजन्ति नधिरादम्भः प्रभूतं भुवि ॥ २०० ॥

शनेधराद्वा शुक्राद्वा चन्द्रः प्राणपि गतमः ।

पञ्चमो नवमो वापि शर्नष्टाष्टकरो भवेत् ॥ २०१ ॥

ग्रहाणामुदये पास्ते गङ्गमेवात्र मदग्रमे ।

अयनान्ते च वृत्तान्ते प्रायो वर्षति वारिदः ॥ २०२ ॥

सङ्गमे क्षाशिजक्षुष्योस्तथा देवदेवरिपुमन्त्रिणोरपि ।

जीवमोमपुनपोथ सङ्गमे भूरि वारि दिक्षतीह वारिदः २०३

—o—

भृगुकुम्भक्षपा श्रेष्ठा जलराशिषु मध्यमाः ।

कार्त्तिकन्यातुल्याः शेषा अधभाः परिकीर्तिताः ॥ २०४ ॥

अवग्रहग्रहाः सूर्य्यसूर्य्यपुत्रमहीसुताः ।

जलदा भृगुशीतांशू मध्यमावपरी स्मृतौ ॥ २०५ ॥

आपाराधेययोः मेषे साम्भस्त्वं भूरि वारिणः ।

ध्यत्यये जलशोषाय मिश्रता स्वरूपवारिणः ॥ २०६ ॥

चतुर्यो जलराशिश्चेत् स्याद्वा तत्र जलग्रहः ।

चन्द्रमार्गवयोस्तत्र दृष्टिर्वा जलहेतवे ॥ २०७ ॥

आस्पद्वक्कुसिकीशेषु मघ्नोः स्पर्शो जलोदये ।

हृन्मूर्द्धन्नासिकावसः स्पर्शो मन्दजलाय च ॥

शेषाङ्गस्पर्शने विद्याज्जलाभावाविवक्षणः ॥ २०८ ॥

कूपार्कदेशो नक्षत्रचक्रमालिरूप्य बुद्धिमान् ।

शुक्लेन्दुस्थानटाप्टिम्यः जलस्थानं विनिर्दिशेत् ॥ २०९ ॥

यद्यम्बुरहिते देशे वेतसःपश्चिमे ततः ।

हस्तैस्त्रिभिर्जलं सार्द्धं पुरुषे दाक्षिणा शिरा ॥ २१० ॥

जम्बवा उदकविपिर्हस्तैः शिरापृष्ठा नरद्वये ।

मण्डूकःपुरुषे लोहगन्धिना^१ मृततो जलम् ॥ २११ ॥

जम्बुद्वारमस्य पूर्व्वत्र चल्मीकश्चेत् समीपगः ।

तस्य दाक्षिणपार्श्वत्र सालिलपुरुषद्वये ॥ २१२ ॥

पश्चादुदुम्बरस्याम्भस्त्रिकरैःपुरुषद्वयैः ।

सार्द्धेऽथपुरुषे कृष्णसर्पञ्जाश्मा च तादृशः ॥ २१३ ॥

नाकोऽर्यामेनककुपस्ततोहस्तत्रये जलम् ।

पश्चाद्विभिर्नरैःसार्द्धं स्तिसकतायास्तलादथः ॥ २१४ ॥

वल्मीकाचितीनर्गुण्ड्याः दाक्षिणस्यास्त्रिभिःकरैः ।

सपादे पुरुषद्वन्द्वे सालिलं बहुशर्करम् ॥ २१५ ॥

यदर्या यदिपूर्व्वेण वल्मीकःपश्चिमे ततः ।

नरद्वयेन सालिलं स्वेता च गृहगोधिका ॥ २१६ ॥

यदरी सफला सा चेत्ततः स्यात्पश्चिमे जलम् ।

नरद्वये सपादे तु पुरुषे द्वन्द्वभिध्वनिः ॥ २१७ ॥

^१ उदुम्बरःसविल्वश्चेत्ततो याम्ये करत्रये ।

..... ॥ २१८ ॥

..... पे ।

सपादे सालिलं याम्या मूषिका पुरुषार्द्धतः ॥ २१९ ॥

विर्मातकस्य याम्येन कान्कुर्यादि समीपगः ।

ततःप्राच्यान्नरैःमार्धे सालिलं नरमम्बुः ॥ २२० ॥

कोविदारस्य चैशान्या वाल्मीकःसकुशो यादे ।
 तयोर्मध्ये जलं विद्यात् सदाहर्षं पुरुषद्वये ॥ २२१ ॥
 बल्मीकानिचितावसप्त पण्णत्प्राच्यामनन्तरम् ।
 पश्चभिः पुरुषैस्तोयं पापाणं कुरुविन्दकः ॥ २२२ ॥
 सर्वपापेव वृक्षाणामुर्ध्वरोधस्थितो यादे ।
 अधस्तात् सालिलं तस्य सार्धं नरचतुष्टये ॥ २२३ ॥
 दक्षिणेन करञ्जस्य काकुस्तस्मात्करत्रये ।
 याम्ये नरत्रये यवारे कच्छपःपुरुषार्धतः ॥ २२४ ॥
 उत्तरेण मधूकस्य बल्मीकं पश्चिमोत्तरे ।
 शस्तानं पञ्चकं हित्वा जलमध्याष्टपूरुषैः ॥ २२५ ॥
 दक्षिणेन मदुर्व्वस्तु बल्मीकास्तिलकस्य चैव ।
 ततःपश्चिच्या पुरुषैः पश्चाभिः पूर्व्वतःसिरा ॥ २२६ ॥
 पश्चिमेन कदम्बस्य बल्मीको दक्षिणे ततः ।
 हस्तवयं परित्यज्य पद्मभिस्तु पुरुषैर्जलम् ॥ २२७ ॥
 तालो वा नारिकेलो वा बल्मीकोपचितस्ततः ।
 पश्चात् पद्मभिःपरित्यज्याम चतुर्भिःपुरुषैःसिरा ॥ २२८ ॥
 दक्षिणेन कपीतस्य बल्मीकञ्चेदुदाग्निदिशि ।
 परित्यज्य करान् सप्त सालिलं पुरुषद्वये ॥ २२९ ॥
 त्रिवृच्छकरपार्श्वौ च लक्ष्मणा नवमालिका ।
 दन्ती च दृश्यते यत्र नृत्रये याम्यतो जलम् ॥ २३० ॥
 अमृणा मृणा भूमिः मृणा निस्तृणायवा ।
 पादाटना वा निनदेद्धनं वा वारि मत्र तु ॥ २३१ ॥
 सज्ज्वरिविमिरप्का चेद् यत्र स्याज्जलधोज्ज्वले ।
 तस्य पश्चिमभागेन सालिलम्पुरुषत्रये ॥ २३२ ॥

स्निग्धाश्च या पादपगुल्मवलयो निश्चिच्छद्रपत्राश्च ततः सिरास्ति ।
 पद्मे^१ क्षुरोशीरयुतः^२ सगुन्द्रा काशो कुशो वा नलिका नलो वा ॥ २३३ ॥
 खर्जूरजम्बवर्जुनवेतसाः स्युः क्षीरान्विता वा द्रुमगुल्मवलयः ।
 यत्रोद्धनाभाः शुभपत्रनीलाः स्युर्नक्तमालाश्च ससिन्दुवाराः ॥ २३४ ॥
 त्रिभोतको वा मदयन्तिको वा यत्रास्ति तस्मिन् पुरुषत्रयेऽम्भः ।
 स्यात् पर्वतस्योपरि पर्वतेऽन्यः तत्राम्बुमूले पुरुषत्रये वा ॥ २३५ ॥
 समीपजैः काशकुशैश्च युक्ता नीला च मृद्वत्र सशर्करा च ।
 तस्यां प्रभूतं सुरसञ्च तोयं कृष्णायवा यत्र च रक्तमृद्रा ॥ २३६ ॥

कूपः खलो निकेतस्य ग्रामस्य नगरस्य वा ।
 ऐन्द्रे भर्तृविनाशाय बाह्निकोणे ऽग्निमीतिदः ॥ २३७ ॥
 नैर्ऋत्ये षलविध्वंसी घायव्ये बहितापदः ।
 द्वारवेधं परित्यज्य षोपदिक्षु शुभावहः ॥ २३८ ॥
 हस्तामघानुराधा पुष्यधनिष्ठोत्तराणि रोहिण्यः ।
 शतभिषजित्सारम्भे कूपानां शस्यते भगणः ॥ २३९ ॥
 अञ्जनमुस्तौ शीरैः सराजकोशातकामलकचूर्णैः ।
 कतकझलसमायुक्तै र्योगः कूपोदकं शुभयेत् ॥ २४० ॥
 इत्यधोजलादेशः ॥

—:०:—

होरागतौ दिनकरः परिपूर्णमूर्ति
 ईष्टः सितेन यदि वा विदशार्च्यतेन ।
 नष्टस्य लब्धिमचिराद्विदधातिलाभ
 स्यान्नोपगमवलीर्ययुतः शुभो वा ॥ २४१ ॥
 स्थिरे विलग्ने यदि वा स्थिरांशे
 वर्गोत्तमे वापि विलग्नयाते ।

सर्वेव वाच्यं स्थिरमेवं नष्टं

द्रव्यं स्वकीयेन च तदुद्धृतिप्र ॥ २४२ ॥

निर्देश्यमादिमध्यान्ते विलग्नदृष्टिकाणेश्च ।

द्रव्यं द्वारोद्देशे मध्ये भवनावसाने च ॥ २४३ ॥

पूर्णे विधुर्यदि विलग्नगतः शुभो वा ।

मृद्धोदये भवति सोम्यविलोकितास्तु ।

नष्टस्य लाभमचिरात् कुरुते तदानीम्

लाभोपगोऽथ बलवान् न शुभेतरश्चेत् ॥ २४४ ॥

तोये वित्ते विक्रमे पञ्चमे वा षष्ठे वा स्यात् खेचरेन्द्रः शुभश्चेत् ।

नष्टं द्रव्यञ्चायु लब्धिं तदानीं मृयात्तस्यासन्नदेशे स्थितिश्च ॥ २४५ ॥

मृयादेया खेचरैः कण्टकस्थैः यद्वा लग्नाक्षीदमीपादभावे ।

मध्याद्भ्रष्टरं शकैर्वा विलग्नान्द्रव्यन्तस्मिन्नध्वतो योजनश्च २४६

द्रव्यमांशकतश्चौरान् द्रेष्काणिरादिशेत् सुधीः ।

तद्देशकालराशिभ्यो वंशं जातिश्च लग्नतः ॥ २४७ ॥

मृगकुरङ्गक्षपानितुमस्तथा शुभयुता न शुभेतरवीक्षिताः ।

मुपितमर्थचयं विचरन्त्वमी नियतमम्बरमध्यमधिष्ठिताः २४८ ॥

लग्नं माप्ताः मापयन्ति स्वकाष्टं मेपाद्याधेद्राशयः खेचरास्तु ।

सम्बन्धन्ते लग्नमंस्याः स्वकीयं यातं यद्वा वामराशौ भरा वा २४९

अर्काद्यंशे विन्युते साद्विपादशैलेष्टं काङ्क्षानि महत्प्राप्तेन ।

स्फुर्गन्पूतिप्रोशदस्ता वितस्तिर्यद्राप्येवं कीर्त्तयेद्दृग्गुणानि २५०

द्रेष्काणः स्याद् यत्स्वरूपो विन्ये

तं स्याधीशः खेचरो वापि यादृक् ।

वर्णे वर्णे बोद्धे वा कृती वा

तुल्यःस्तेनस्तेन निर्देश्य एव ॥ २५१ ॥

इति नष्टलाभादेशः ।

तत्कालिकस्फुटं लग्नं कूर्याच्छिप्तमयं बुधः ।

गोसिंहो दशभिर्गुण्यावष्टोर्भाभिथुनाष्टमौ ॥ २५२ ॥

सप्तभिश्च तुलामेषौ मृगकन्यौ च पञ्चभिः ।

अनुक्ता राशयःसर्वे गुणनीयाः स्वसङ्ख्यया ॥ २५३ ॥

तत्र स्थितग्रहाणाञ्च गुणकारैर्विवर्द्धयेत् ।

जीवे दश कुजे चाष्टौ शुक्रे सप्त विनिर्दिशेत् ॥ २५४ ॥

रवौ शशिनि साम्ये च रविपुत्रे च पञ्चभिः ।

तदवस्तविमं राशिं सप्तभिर्गुणयेत्ततः ॥ २५५ ॥

नच देयाश्चरे लग्ने विशोध्याःद्विशरीरके ।

स्थिरेण देयाःनोशोध्या इति व्याचक्षते ऽपरे ॥ २५६ ॥

सम्प्रदायाद्वयं द्यूमो लग्नद्रेष्काणनिर्णयम् ।

आदौ दद्यात्सजेदन्त्ये मध्येनायं विधिःस्मृतः ॥ २५७ ॥

तत्तद्विधनशेषेण तत्तद्विधनमादिशेत् ।

केचिद्विधनशेषेषु चराशुक्तविधिं जगुः ॥ २५८ ॥

कलत्रपुत्रमित्रारिभ्रातृणां स्थानसङ्ख्यया ।

एकोनराशयस्तत्र देयास्तत्तत्तत्तत्तत् ॥ २५९ ॥

तदवस्तोदितं राशिं चतुर्धा विनिवेशयेत् ।

दशाष्टसप्तपञ्चास्ते भवन्ति यथाक्रमम् ।

नव देया विशोध्याश्च मत्येकं तत्र पूर्ववत् ॥ २६० ॥

वत्सरा-प्रतवो मासाः पक्षौ चेति पृथक् पृथक्

ज्ञेयाः स्वमानशेषेण प्रथमेऽवैव राशिके ॥

द्वितीये तिथ्यहोरात्रं तृतीये मण्डले भ-

चतुर्थे जन्मघटिकस्ततो लग्नं प्रसाधयेत् ।

ततो ग्रहं परिज्ञाय नेयं दायदशाफलम् ॥ २६२ ॥

अजमकरतुलाकुलीरकन्यास्थितभगनाश्चतुरङ्गुलीषु पङ्क्त्या ।

इह गणयेदधिकरुदवर्गराशौ प्रभृति भवे नवमर्क्षकं हि यावत् २६३

यामस्य पूर्वभागश्चेद् विलोमात्पञ्चराशिषु ।

क्रमात् पञ्चषु चान्तश्चेद् यामस्तस्यार्द्धतोऽपरे ॥ २६४ ॥

पादं द्विगुणितं लोकयुक्तलायाविशोधितम् ।

भाजकस्थेन शुद्धार्के भाजिते घाटिकादयः ॥ २६५ ॥

तत्रार्कधुक्तेन नितिप्य लग्नभुक्तिं विशोधयेत् ।

अशोध्यनीलनीतिभ्यः क्रमेणाभ्यस्य भाजयेत् ॥ २६६ ॥

वर्त्तमानस्य लग्नस्य सिद्धभोगविलिप्तिभिः ।

लग्नं भागादिकं तद्य सवर्णाङ्कस्य कोविदः ॥ २६७ ॥

अन्तकेन विभज्याप्तमृतशेषं चतुर्गुणम् ।

तेनैव भाजयित्वाथ लग्नं पादो विधीयते ॥ २६८ ॥

भूयोभ्यामवशादेतत् साधयेद्देवचिन्तकः ।

भक्ष्याकारविकल्पाभ्यामूहस्तत्र विधीयताम् ॥ २६९ ॥

इति नष्टकादेशः ।

—०००—

यदिकण्टकवर्त्तिनः शुभाः सूर्य्यर्दिर्वकादशवेदमगा विजग्रात् ।

घनवद्गृहमादिशेत्तदानीं द्वारं स्वादिशि ध्रुवं वदेद्विधिः ॥ २७० ॥

यस्मिन् भागे वेदमनः सन्ति मौम्याः

तत्तद्द्रव्यं संश्रयस्तत्र वाच्यम् ।

यस्मिन् पापाः खेचरास्तत्र भागे

शल्यस्योक्तः संश्रयः मशकाळे ॥ २७१ ॥

धिष्णे समग्रेऽप्युदये विलम्बे विनिर्गते चन्द्रमसापि शून्यः ।

प्राप्तिर्निखातस्य भवं तदानीं कृतेऽपि यत्र द्रविणस्य चैव ॥७२॥

दशमे द्विबुकेऽथ पञ्चमे दुश्चिक्वे नवमे तयोदये ।

यदि सन्ति शुभग्रहास्तदानीम् ध्रुवमत्र द्रविणञ्च नश्यति दूरतः २७३

इति निधानादेशः ।

—000—

संकीर्णकादेशमिमं यथावद् गुरूपदेशेन नरो विदित्वा ।

नरेन्द्रवाङ्मन्यमुपैति भूयः सर्व्वेण लोकेन च पूजितः स्याद २७४

इति संकीर्णादेशो नाम विंशोऽध्यायः ।

—:0:0:0:—

इत्यनवमदर्शनस्थविरस्य कृतौ देवज्ञकामधेन्या

मादेशप्रकरणं नाम द्वितीयम् ।

—000—

एकविंशोऽध्यायः ।

—*—

वशिष्टपूर्वाः प्रथमे महर्षयो वितस मङ्गल्यविधानमृचिरे ।

ततः समादादिभिसङ्गशंसनं प्रणीयते किञ्चिदिहोपयोगवत् १

थाम्यायनं कुलीरादि मकराद्युत्तरायनम् ।

शुभकर्म सुविज्ञेयमुत्तरायनमुत्तमम् ॥ २ ॥

शुभेन युक्ता करणेन तिथ्या चन्द्रेण योगेन दिनेन तारा ।

ग्रहेर्नभिन्ना न युता च पापैरुत्पातशून्या च शुभेषु पूज्या ॥३॥

कृत्तिकादीनि चत्वारि बुधवारादिषु क्रमात् ।

भानि यान्यमृतं योगं शुभं सिद्धिस्वसाधकम् ॥ ४ ॥

भानी भानुश्चन्द्रमाश्चन्द्रवारे भौमे दश्रं बोधने चानुराधः ।

जीवो जीवे रेवती शुक्रवारे रोहिण्यर्को सिद्धियोगो निसर्गात् ५

मूलं हरिरूपान्तर्हसं कृत्तिका च पुनर्बुधः ।

भाग्यः स्वातिश्च सिद्धत्वं भानुवारादिषु व्रजेत् ॥ ६ ॥

शुक्रे नन्दा बुधे भद्रा भूमिजे च जया तिथिः ।

शनी रिक्ता गुरो पूर्णा सिद्धियोगयुता भवेत् ॥ ७ ॥

सूरारवारयोर्नन्दा तिथिर्भद्रेन्दुशुक्रयोः ।

शुभे जया च रिक्तेज्ये शनी पूर्णामृताह्वया ॥ ८ ॥

कदाचिदेकम्यवना हि बह्विभिरान्यमूलाशततारकाणाम् ।

नन्दा च मन्दारदिनेशवारे चैद्योगमाप्ता स वराख्ययोगः ॥ ९ ॥

रवौ हरिश्चन्द्रदिने दिने भं

भौमे च मूलश्च भगं बुधेऽहि ।

उपान्तर्भं जीवदिने च शुक्रं

स्वातिस्तथार्को शिखिर्भं शुभं स्यात् ॥ १० ॥

शुक्रेज्यशुभचान्द्रीणामसीणेन्दोर्दिनं शुभम् ।

एतेषामेव पञ्चवर्गो दर्शनञ्च सदा शुभम् ॥ ११ ॥

ध्रुवनक्षत्रमुद्गच्छन्तुं रोहिणी चोत्तरत्रयम् ।

अभिषेकपुरारम्भममृतीन्यत्र कारयेत् ॥ १२ ॥

उग्राणि त्रीणि पूर्व्याणि भरणी पैत्रकारकम् ।

विषाग्निशत्रुघातश्च शाय्यायश्चात्र कारयेत् ॥ १३ ॥

अश्विनीहस्तपुष्पाणि लघु तत्र विचारयेत् ।

शिल्पोपयविधानानि भूपालद्वारकादिकम् ॥ १४ ॥

मृदुवर्गोऽनुराधा च चित्रापौष्णेन्दुभानि च ।
 सुरसाहितवद्वाद्यं मित्रताञ्चात्र योजयेत् ॥ १५ ॥
 विशाखा कृत्तिका चैव मृदुर्ताक्षणाक्रिया हिता ।
 श्रवणादित्रयं वायुरादिसं चरकर्मणि ॥ १६ ॥

कुट्यर्पाद्वे शुभकरः स्थिरपौष्टिकानि
 धर्म्यक्रिया द्विजाहितानि च बालवारुणे ।
 सम्भीतिमित्रकरणानि च कौलवारुणे
 सौभाग्यसंशयपदानि च तैतिलारुणे ॥ १७ ॥

पिपीलीकामृदाश्रयजागरजे वणिजे ध्रुवकार्यवणिग्युतानि ।
 हि विष्टिकृतं विदधाति शुभं परयातविपादिषु सिद्धिकरम् १८
 त्र्यर्ष्य पौष्टिकमौषधानि शकुनौ मूलानि मन्त्राणि वा
 कार्कश्यणि चतुष्पदे सुरगुरुदेशश्च राज्यानि च ।
 गे स्थावरजङ्गमानि हरणं दौर्भाग्यकर्मण्यतः
 त्तुत्रे शुभदृष्टिपुष्टिकरणं भाङ्गल्यसिद्धिक्रिया ॥ १९ ॥
 युत्तराणि श्रवणन्धनिष्ठा प्रजापतिस्तिष्यसराब्धिभानि ।
 र्वाननान्येषु विधेयमूर्ध्वरोहोचितं कार्कश्यमशेषमाहुः ॥ २० ॥

चित्राभिनी मृगशिरश्च पुनर्वसुश्च
 ज्येष्ठान्सहस्त्युपवनान्युपमित्रभश्च ।
 तीर्त्यङ्गमुखान्युचितमत्र विभक्तिमित्र-
 मस्थानमङ्गलकृपीक्रयविक्रयाद्यम् ॥ २१ ॥

मघा विशाखा भरणी च मूलं पूर्ववत्प्रयम्पन्नगकृत्तिके च ।
 अधोमुखं प्रोक्तमिदं मशस्तमधोमुखं कार्कश्यमशेषमेव ॥ २२ ॥
 अजमकरतुलाभृत्कर्कटाः पार्श्ववक्ता
 युवातिमियुनधीनान्युन्मुखाः 'कौर्षिकश्च ।

रूपभक्त्यशमिता रुधिकक्षोर्ध्ववक्ता

विविधविधिषु युक्ता योजयेद्दृष्टिग्रह ॥ २३ ॥

प्रमुक्तमस्तिनक्षत्र काक्षितं रञ्चितं क्रमान् ।

ऊर्ध्वतीर्यगधोवक्तं भवनं कल्पितं परे ॥ २४ ॥

रुद्रादिभिप्रपितृवामववारिभानि

विश्वभिजित् कमलजन्मविज्ञाग्रभानि ।

दाक्रौंषधीशवरुणार्यमभाग्यभानि

एतानि पञ्चदश मानि दिवा मुहूर्ताः ॥ २५ ॥

इति दिवामुहूर्ताः ।

—○—

निशार्यभोषान्तरालमिषांश्च

यमामिवेधः द्वादशभादिनिष्ठाः ।

कृष्णार्कचिमानिलभान्यमूर्तिः

निशामुहूर्ताः कथिताः क्रमेण ॥ २६ ॥

इति निशामुहूर्तम् ।

—○—

सुहृभे नावजाहीना इव इषमुदीरितम् ।

अनुकूलविधितस्य चन्द्रनक्षत्रद्वये ॥ २७ ॥

गोविता शर्मरःसोदधान्तो मन्दो रुद्रःकुजः ।

शरिरेषू पञ्चमग्नेषां भुक्तिःसार्द्धे इव यती ॥ २८ ॥

इति बालहोरा ।

—○—

एव गार्गी त्विदमन्तर्ग्रहणः सम्भूति बन्धदेव ।

दासद्वयोदयस्तारद्वयोदयः सप्तमः ॥ २९ ॥

चरःसुपी मृनमृष्टो बालध्व ज्वरितो नृपः ।
 भेषार्चःशुभिनःकामी निद्रालुःरमिकःशशी ॥ ३० ॥
 इति चन्द्रायस्था ।

—0—

अवस्था शशिनःपाणिर्नस्रे नाद्रिकावशात् ।
 तत्र भेषादिर्गंशाःस्युः पञ्चपञ्चकलाः क्रमात् ॥ ३१ ॥
 स्थानभ्रष्टस्तपोगिन्यः परनारीरयःक्रमात् ।
 गुरुर्नागाधिरुद्ध क्रियाःस्युर्मेषपञ्चके ॥ ३२ ॥
 मिहामनस्थितो राजा मन्त्रिभिः सहितःशशी ।
 रिपुहारी च सेनानीगुणा वृषभपञ्चके ॥ ३३ ॥
 माणदत्ता शिरश्छेत्ता पाणिपादनिकुन्तकः ।
 बन्धको देवरोपीच दशा मिथुनपञ्चके ॥ ३४ ॥
 राजा च देवाध्यायी च स्वापी धर्मस्थितःशशी ।
 धर्मकर्त्ता च पञ्चेताः क्रियाःस्युः कर्कपञ्चके ॥ ३५ ॥
 साध्वससम्भवश्चन्द्रो निधिजन्मातुरागतः ।
 वायव्युक्तोवसङ्कारी क्रियाःस्युःसिंहपञ्चके ॥ ३६ ॥
 श्वरासः पतितस्थानादेशान्तरगतोऽलसः ।
 दिशन्त्युचितवित्तञ्च गुणाःस्त्रीपञ्चके क्रमात् ॥ ३७ ॥
 आस्थानस्थो भवेच्चन्द्रो मन्त्रिभिःसह मन्त्रयेत् ।
 परराष्ट्रगतो द्वेपी गजहस्तौलिपञ्चके ॥ ३८ ॥
 समन्त्री युद्धभीरुश्च भयार्तो विप्रभोजकः ।
 कृशानुपतितश्चेति क्रियाःह्यश्चिकपञ्चके ॥ ३९ ॥
 क्षुधारसस्थश्चान्यत्र विचरन् नरमांसभुक् ।
 कुदारसहितश्चन्द्रो गुणाःस्युःचापपञ्चके ॥ ४० ॥

१ यालार्थः । २ संज्ञायुः । ३ गुरोर्नागिस्ताधिरुद्ध । ४
 पितृविस्तम्भ । ५ चरस्यष्टा । ६ घोषा । ७ नारामांसभृक् ।

विवाहेविभ्रमश्चन्द्रः स्त्रीभिः क्रीडागतस्ततः ।
 दूते रतो महाराजः दुःखी मकरपञ्चके ॥ ४१ ॥
 शेते रिपुर्नृपःसेव्यः समित्रं क्षितिपस्ततः ।
 ध्यानकं मुनिभिःसार्द्धं सजानिघटपञ्चके ॥ ४२ ॥
 मुमृष्टानासनश्चन्द्रः प्रवासमयविह्वलः ।
 दाता नृसविकल्पस्थः क्रियाःस्युर्मानपञ्चके ॥ ४३ ॥
 एवं चन्द्रगुणास्तेषु शुभेषु शुभमाचरेत् ।
 सर्वदोषाः विनश्यन्ति विशेषनाशनाविधौ ॥ ४४ ॥
 प्रश्नकाले च चन्द्रोऽयं शुभो यदि शुभप्रदः ।
 इत्येवं शशिनःषष्टिर्दृष्ट्वापत्तिमते दशा ॥ ४५ ॥
 नाढोचन्द्रःस्वोच्चे भवति च दीप्तःस्वस्थःस्वगृहे सुहृद्गृहे ।
 मुदितःभानुःशुभवर्गस्थः शक्ता स्यादव्यक्तरश्मिश्च ॥ ४६ ॥
 विकलो रविलुप्तकरो ग्रहाभिभूतःप्रपीडितश्चैव ।
 पादयुतश्चैव खलो नीचो भीतः समाख्यातः ॥ ४७ ॥
 शालमल्ये कुङ्कुमाग्नौस्त्रिकटुकसहितैर्दाधिकाग्निःकपिस्थे
 रक्तैर्मर्क्तैः कदम्बे धृतगुणसहितैः क्षीरभक्तैश्च निम्बे ॥
 अस्वर्धे पीतभक्तैर्धृतविंदलघर्भैर्नक्तमाले वटारुये
 रुष्णाग्निःपूतिमांसैः प्रभृतिरविदिनादर्धयेदिष्टु नाथान् ४८ ॥
 सीमन्तपुंसवननामाविधानमौल
 विद्योपनीतकृपिर्वाजलंवाग्रहश्च ।
 राजाभिषेकनववेश्मपुरप्रवेश
 श्राद्धक्रियाःफलुमुजाम्प्रतिपाप्रतिष्ठा ॥ ४९ ॥
 एतेषां सविता देवः प्रभायोगः प्रभास्वतः ।
 ततःप्राह्णे च मध्याह्ने कर्त्तव्यः शुभकाङ्क्षिभिः ॥ ५० ॥

अङ्कुरार्पणमाधानं विवाहः शिष्टमोजनम् ।
 एतेषां चन्द्रमा देवः कर्त्तव्यस्तु ततो निशि ॥ ५१ ॥
 पूर्वार्द्धे वापराद्धे वा स्नानञ्च श्रुतिवेधनम् ।
 केचिदाहर्दिवारात्रावभिषेकविधिं विदुः ॥ ५२ ॥
 यात्रावस्त्रचिकित्साद्यः दिवा रात्रौ च सम्मतः ।
 तत्र तत्रोचितस्थाने न विशेषविधिर्यदि ॥ ५३ ॥
 कन्यानां वरणे चैव तथा पुंसवनेऽपि च ।
 सीमन्ते बालभुक्तौ च मूढशुक्रो न दोषकृत् ॥ ५४ ॥
 मासि कृत्सेषु कार्येषु गूढत्वे जीवशुक्रयोः ।
 नदोषकृत्तदामासलक्षणं बलवद्यतः ॥ ५५ ॥
 मङ्गलानां हि सर्व्वेषामङ्कुरार्पणमादितः ।
 विधेयं विधिवत्तस्मात्तदत्र प्रतिपद्यते ॥ ५६ ॥
 अङ्कुरार्पणमिच्छान्ति मङ्गल्यारम्भतःपुरा ।
 तृतीये पञ्चमे वापि सप्तमे नवमेऽहि वा ॥ ५७ ॥
 श्रेयो विधातुरनुकूलदिने शुभानां
 वारेषु दोषराहितेषु शुभे विलम्बे ।
 तारापतौ बालिनि पश्यति भार्गवोऽयं
 बीजार्पणं मिलितबन्धुजनेर्विधेयम् ॥ ५८ ॥
 अश्वत्थपत्रदुर्व्वाभिर्युक्तपादाः शरावकाः ।
 विशुष्कगोशकृच्चूर्णसिकतापूरिताः शुभाः ॥ ५९ ॥
 अध्मानशङ्खगाहितासितभूरिभेरी
 ध्यात्वा श्रियं भगवती भवने कृताघ्ये ।
 सौरप्लुतानि च वपेत्तिलमासकादि-
 बीजानि पूर्व्वकथितेषु शरावकेषु ॥ ६० ॥

पिपीलिकाद्यैरिह कीटजातेरुपदरुता वा यदि नोपरुता ।
 शुष्काश्च ताम्ब्राः कुटिला विरूपा धीजाङ्कुरा विघ्नभयं विदध्युः ६१
 शीतलाह्लादिना दीर्घपत्रपुत्रसमाकुलाः ।
 अङ्कुराः सिद्धिदातारो भवन्ति कुटिलेतराः ॥ ६२ ॥
 अभितःस्थापयेत्प्राङ्गः साक्षिणे भाविशर्मणः ।
 घृणाङ्कुरशरावस्तु सर्व्वमङ्गलमण्डले ॥ ६३ ॥
 इति सामान्यविधिर्नामएकविंशोऽध्यायः ।

द्वाविंशोऽध्यायः ।

अनाभिज्ञातदेशस्य घपस्य न हि पुष्कलम् ।
 अतःप्रवक्ष्ये संक्षेपादोपनिश्चयलक्षणम् ॥ १ ॥
 द्विदैवताद्यैरुदुभिः क्रमेण
 चतुश्चतुर्भिर्मिहिरादिबाराः ।
 एकैकशः सम्मिलिता भवन्ति
 वियोगविद्वेशमृता मृताख्याः ॥ २ ॥
 अर्कादिबाराश्चरवेदशैलनागेन्दुरामद्वितिथिप्रयुक्ताः ।
 द्विदैवतान्नाजपुरन्दरार्घ्यं सौरीज्यवह्निश्रापिणोविनाशः ३
 बाराःशनिप्रभृतयःप्रतिलोमवृक्षा
 पांष्णादिभिः सहगतास्तु चतुश्चतुर्भिः ।
 योगाःक्रमेण गदिताः स्थिरवर्द्धमान
 वार्ष्ण्यव्ययमतङ्गजमोपलानि ॥ ४ ॥
 पीयूषशूलनामा च सिद्धिःकाकोऽय मृत्युकः ।
 उत्पातो लम्बकः कम्पो निवञ्छन्नश्च मुद्गरः ॥ ५ ॥

पञ्च श्रीरन्ध्रः केतुर्धनः काकोद्भवा ।
 पुषःकाण्डश्च शरश्चपाप्यानन्दयोगेन दर्शितः ।
 अष्टविंशति गंगाः स्युः स्वनामगणकृतम् ॥ ६ ॥
 भोगार्कगाम्योर्म्य धनगङ्गा स्यात्ततःपरम् ।
 क्रमेण गङ्गा गङ्गाङ्गा स्युःकष्टक एव च ॥ ७ ॥
 गङ्गाया स्याद्वक्तृनामालञ्चविंशत्यु पोटशम् ।
 गङ्गा एव नद्यङ्गाया गङ्गा पञ्च गङ्गुर्दशम् ॥ ८ ॥
 सुभाषिष्टितनःपान्महाकष्टकदृगणम् ।
 भट्टाद्विंशत्युविंशत्यष्टमशेतिमश्रवम् ॥ ९ ॥
 श्रीरभार्गवताराद्यं गङ्गमं नरमम मम् ।
 स्याधि क्रमादपगतमितिदोषद्वयं भवेत् ॥ १० ॥
 गण्डनं दशम पञ्च विंशति शानितारकात् ।
 पञ्चादशं पञ्चमश्च परियो यत्ताराहुतः ॥ ११ ॥
 अतीतवारा मिहिरादयस्ते
 त्रिमह्युणान्मण्डलतो विशोध्यः ।
 तत्रान्तिमाद्या धनरूपमीनाः
 काणा अनन्धा इतराश्च ताराः ॥ १२ ॥
 सप्तमाष्टपश्चिमःसप्त सौम्ययाम्यश्च राजयः ।
 समन्तात् कोष्टचके स्याद् भगनःकार्तिकादिकः ॥ १३ ॥
 ग्रहाःकुराःशुभावाथ यद्वेकायामवस्तिनः ।
 तद्वेकाभिमुखी तारा महाशूलेति विश्रुताः ॥ १४ ॥
 दृपसिंहालिकुम्भानामर्के पञ्चमभागगे ।
 पडाशीति मुखं नाम सभागःशुभकर्मनुत् ॥ १५ ॥
 श्रीमत्सुबोधाचार्येण सन्दर्भोऽयं प्रकाशितः ।

सुविचार्यं ततः कार्यमारभेत विचक्षणः ॥ १६ ॥

विशाखादित्रयं याम्यशशाङ्कःशङ्करो मघा ।

तिथयःशैलवेदार्का निन्दिता रविवासरे ॥ १७ ॥

विशाखादिद्वयं वाहिराप्यादिद्वितयं मघा ।

तिथयश्चाङ्गरुद्राख्याः नेष्टा वारे हिमालिपः ॥ १८ ॥

विष्णुवारुणदेवेन्द्रवासवानकपालिनः ।

शराद्रिछिद्रदिक्मङ्गलाःतिथयो न शुभाः कुजे ॥ १९ ॥

वसुधमभयमूलान्साजर्भश्चान्द्रिवारः

तिथिभिरभिदशाग्निद्वेकैश्चावयोगः ।

जलाधिशिशभगार्द्रारोहिणीभैरव्युतो वा

तिथिभिर्ऋतुनवाष्टौर्ऋत्युतो जीववारः ॥ २० ॥

पुष्पादिभत्रयं शुक्रो विशाखादिद्वय विधिः ।

दिक्छिद्राद्रिद्विनागाख्याः स्वास्तिययो न शुभाःसिते ॥ २१ ॥

आर्यमादित्रयं पूषा श्रवणाप्यपुनर्वसुः ।

तिथयःशैलनागाङ्गरुद्राख्या न शनौ शुभाः ॥ २२ ॥

इत्यवयोगः ।

भानुभानुजभौमानां वारवर्गाश्च पापकाः ।

तेषां तु शुभदृष्टस्य भानोर्वारो न दृष्यते ॥ २३ ॥

पट्वेदनागाङ्गदशाष्टभानुविकृद्श्रभान्वन्धिकराह्वयाश्च ।

विदध्युरेतास्तिययोऽग्निभीति क्रमेण मेपाद्रिगने खरांशौ ॥ २४ ॥

मान्वादिवारेषु कृशानुचित्राब्रह्मान्तकार्द्राश्रवणान्त्ययुक्ताः ।

वाणाक्षिपूर्णे चलकामपटीमुजङ्गमाख्यास्तिययो विषाख्याः ॥ २५ ॥

इति विषयोगः ।

— ० —

चतुर्थीं नवमीं चैव तथैवाथ चतुर्दशी ।

श्रीणि रिक्ता दिनान्येवं पक्षयोर्वर्ज्येद् बुधः ॥ २६ ॥

चतुर्नवचतुर्दश्याश्चादिमध्यान्ततत्समाः ।

कलास्तत्कालिका रिक्ता भयदा प्राणहारिणी ॥ २७ ॥

इति रिक्ता ।

—०—

तोयर्क्षमाद्यया युक्तमनुराया द्वितीयया ।

व्युत्तराश्च तृतीयायां पञ्चम्यां वह्निपैत्रभे ॥ २८ ॥

सप्तम्यां हस्तमूले द्वे अष्टम्यां पूर्वभद्रभम् ।

दशम्यां रोहिणीञ्चैव द्वादश्यां सूर्यतारका ॥ २९ ॥

विश्वदेवं त्रयोदश्यां वधनक्षत्रमिष्यते ।

शुभकर्मात्र कुर्वाणः पण्मासान्मृत्पुमाप्नुयात् ॥ ३० ॥

इति पथयोगः ।

—०—

शून्ये रोहिणीदश्रभे द्वे विश्वे चित्रा कृत्तिका माघवे स्युः ।

मासे चादितिर्भे हि शून्यं स्यादापादे वा समं भाग्यभञ्ज ॥ ३१ ॥

पादे श्रावणे शून्ययोगः शून्ये रेवतीन्धिभे भाद्रपादे ।

तत्र पूर्वाभाद्रपादाश्विनेये मासे वोर्जे कृत्तिका चन्द्रभञ्ज ॥ ३२ ॥

विशाखोत्तरभाद्रपादसहैव पौषे शिवभानुभे द्वे ।

तु मूलश्रवणे च शून्ये ज्येष्ठाभरण्यां च तपस्यमासे ॥ ३३ ॥

इति मासशून्यम् ॥

—०—

१ वह्निपैत्रभेः । २ सूर्यतारका । ३ मन्यमाप्नुयात् ।

(१८७)

चैत्रादिषु सिते पक्षे तिथयः प्रथमादयः ।

कृष्णे क्रमाद् द्वितीयाद्या द्वादशा यान्ति शून्यताम् ॥ १४ ॥

इति तिथिशून्यम् ।

कुम्भश्च मत्स्यं वृषभं यमश्च वस्तं कुमारीमथ हृक्षिकञ्च ।

तुलान्धनुः कर्कटकञ्च नक्रं सिंहश्च चैत्रादिषु शून्यमाहुः ॥ १५ ॥

इति लग्नशून्यम् ।

भानुस्थितसर्वत्र शशिरामबाह्विषद्विषद्विगुणाश्च ताराः ।

कानश्च बहिषयगाह्विषद्वकाः सम्पूर्णनेत्राः स्फुरयान्यथोऽन्धाः ॥ १६ ॥

इत्यस्ययोगः ।

एते विष्टिर्दिवाष्टम्यां पौर्णमास्यां तथा तिथौ ।

एकादश्यां चतुर्थ्याञ्च विष्टिः पौर्णमास्यभागा ॥ १७ ॥

कृष्णे विष्टिश्चतुर्दश्यां मत्स्यस्यां पूर्वभागा ॥

दशम्याञ्च हनीयायां विष्टिः स्यादपरार्द्धगा ॥ १८ ॥

पुजाष्टमी सिते पक्षे गार्जशुद्ध मितेनरे ।

विष्टिस्तावकान्तिकाहस्तु तिथौ यासां दिशेभ्यः ॥ १९ ॥

इदमे रन्ति ग्राहकाविनिविष्टोद्देशानिधेः ।

पालनीयो नमो नागो नैव नागी नत्रा पुनः ॥ ४० ॥

इति विष्टिः ।

एतान्नरद्रामपौर्णिमेषु चैव विष्टिर्नरा ।

मया वेन्द्रादिगिरेषु पापाः सात्त्विके दत्ता ॥ ४१ ॥

(१८८)

व्याघ्रानःपरिग्रो वृत्तं व्यतिपातोऽय वैश्रुतिः ।
गण्डातिगण्डभूयानि विष्कम्भो नव पापिनः ॥ ४३ ॥
इति पापनचतुष्टयम् ।

आद्यंशको हस्तघनिष्टपोक्ष द्वितीयपादः शिवसर्पयो
उपान्त्यपाशोऽपिपयोस्तृतीयं मूले भरण्यां दिनमृत्युः
इति दिनमृत्युः ।

चरेषु सप्तमं मानोः स्थिरराशिषु पञ्चमम् ।
उभयोर्नवमं भागं पडाशीति मुखं विदुः ॥ ४४ ॥
इति पडाशीतिसुखम् ।

रविस्थितर्षादशमे च सप्तमे त्रिसप्तके पञ्चदशे च भे शर्श
रविस्थितर्षांशे न सप्तमंशकस्थितः करोति तापं कमलापतेर
स्थिते भानुस्यभाच्चन्द्रे चतुर्थे धूमकेतुकः ।
परिधिष्ववमे धिष्णे पद्मविंशे व्यतिपातकः ॥ ४५ ॥
इति सप्तसूर्यदर्शः ।

स्फुट्टे धिनिक्षिपद्दानोर्नागहर्मधनम्बुधः ।
चन्द्रे सूरसामिद्विभौमे धनुरसायनम् ॥ ४७ ॥
बौधे ज्ञानदयशाक्रे शौक्रे रोगक्षयाश्रयम् ।
राहौज्ञानशुभाभयम् ॥ ४८ ॥

विशुद्धमण्डलादेते चन्द्रस्फुटसमा यदि ।

रश्मिदोषांश्च यांस्तेषु शुभकर्माणि नाचरेत् ॥ ४९ ॥

इति रश्मिदोषः ।

धामेऽक्षिण मृगशीर्षञ्च दक्षिणेऽक्षणि हृद्रभम् ।

पृच्छे च मूलं मत्स्यस्य लिखेदन्यानि पार्श्वयोः ॥ ५० ॥

अन्योन्याभिमुखर्षस्यौ यदि भानुनिशाकरी ।

तन्नक्षत्रयुगं येषो न तत्र शुभमाचरेत् ॥ ५१ ॥

त्रिशद्विशद्वकला भानोः सङ्क्रान्तावभितस्सजेत् ।

पञ्च पञ्च दिनान्येव जीवेन्मृदे समन्ततः ॥ ५२ ॥

चिरं मुषति चेच्छुक्रः सप्तभान्यभितस्सजेत् ।

गुरोः सप्तमराशिस्थस्त्राजः शुक्रस्तु मूढवत् ॥ ५३ ॥

त्रिशिखं पूर्वतः शूलं त्रयं पश्चाद्विदण्डकम् ।

लिखेन्द्रोकाष्टकान्तीर्यक् तत्र भानुस्थकारकम् ॥ ५४ ॥

मध्यमस्य त्रिशूलस्य मध्येऽन्यस्याथ सव्यतः ।

गणयेन्नच शूलस्यास्तारा नेष्टा पराःशुभाः ॥ ५५ ॥

इति सूर्यशूलम् ।

अर्द्धचन्द्राकृतिं कृत्वा तत्र कोष्टश्च मध्यमे ।

त्रिशूलं त्रिशिखं तेषां मध्यःपार्श्वद्वये ततः ॥ ५६ ॥

त्रिंसीन् विन्दुन् विलिख्यात्र मध्यशूलस्य मध्यमे ।

न्यस्पर्कास्थितमं सव्याद् गणं शूलगतं सजेत् ॥ ५७ ॥

इति चन्द्रशूलम् ।

नतप्रनास्कातुन्यतिभिर्ग्रेष ममागता ।
 तादिनं इतकाप्याप्यं न तत्र शुभमाचरेत् ॥ ५८ ॥
 रश्मिन्दुस्फुटयोगर्षा चतुर्दां तत्र निक्षिपेत् ।
 मियं दानं जयं दीपं नवभिस्तानि मानयेत् ॥
 यत्तेकमापे शुन्यं स्याद्वर्जनीयं हि तदिनम् ॥ ५९ ॥

इति चतुर्दोषः ।

—०००—

रश्मिन्दुस्फुटयोगर्षा सप्तधा विनिवेशयेत् ।
 मानं चापं धनं रूपं दानं देयं नयानिति ॥ ६० ॥
 संयोज्य सारसम्पत्ते शुन्यं यादे विवर्जयेत् ।
 एकमप्यत्र शुन्यं चेन्न तत्र शुभमाचरेत् ॥ ६१ ॥

इति सप्तदोषः ।

—०००—

ताराग्रहस्य वैकस्य विभक्ते भवनद्वये ।
 तिष्ठतश्चन्द्रसूर्यौ चेदव्यतिशतःसराशिशः ॥ ६२ ॥
 स्फुटे कमलिनीबन्धौ नीलजन्मधने क्षिपेत् ।
 धूमस्फुटःसविशेषः समचक्राद्विशोधितः ॥ ६३ ॥
 व्यतिपातो भवेत् सोऽपि नागलोकसमायुतः ।
 परिवेश्यो भवेदेपः पुनश्चक्राद्विशोधितः ॥ ६४ ॥
 भवेदिन्द्रधनुस्तत्र निक्षिपेन्नगतोटकम् ।
 सकेतुर्नागपुत्राङ्गे क्षिपोन्नर्घातको मतः ॥ ६५ ॥
 सैचनागकुलैर्युक्तं परिधः परिकीर्तितः ।
 नागलोकयुतः सोऽपि वाङ्मादण्डोऽभ्युदोरितः ॥ ६६ ॥

इत्यष्टमदोषः ।

—०००—

सच ज्ञानधनायुक्तः प्रथमोऽर्कस्फुटो भवेत् ।
 चन्द्रस्फुटमपि एते चाष्टौ दोषाय कल्पिताः ॥ ६७ ॥
 भौमाच्छोभ्या भवेयुश्चेत् सिद्धस्माष्टादशांशकाः ।
 तद्युक्ततारकं रक्तस्फुटाख्यं न शुभावहम् ॥ ६८ ॥
 तत्तद्वारे समारभ्य भुञ्जीत क्रमशो ग्रहाः ।
 कलाश्चतस्रःपादोनं प्रत्येकं प्रतिवासरम् ॥ ६९ ॥
 तेषु सौम्यो गुरुःसौरी क्रमादर्द्धमहारकः ।
 यमदण्डश्च गुलिकस्तेषां मुक्तिं विवर्जयेत् ॥ ७० ॥

इत्यर्द्धमहारयमदण्डगुटिकाः ।

—०००—

नमवरनगनांगी वायुकाया नगज्ञा
 नरफलनगनारी दायरेखा नराणाम् ।
 घटचटनटचाटी नीरवारानिरत्रं
 नयनृपमयतोयं वैरिनागा इति स्युः ॥ ७१ ॥
 सङ्ख्याकलानन्तुरगादिभानामेतासु नाडीषु गतासु तत्र ।
 कलाश्चतस्रो विषनामधेयाः कुर्याद्विषञ्चात्र शुभं न कुर्यात् ॥ ७२ ॥
 इति नक्षत्रविषघटिका ।

—०००—

कन्याजमीनधनुषां प्रथमो भुजङ्गो
 गोसिंहतौलिघटमध्यम एव गृहः ।
 गुग्मालिकार्किककरान्सगतौ वराह-
 स्त्र्यंशान् वदन्ति विषमत्र शुभं न कुर्यात् ॥ ७३ ॥
 इति लग्नविषघटिका ।

—०००—

विना द्वितीयां दशमीं पक्षयोरुभयोरपि ।

शुभाःस्युस्तिथयः सर्वाः पक्षच्छिद्राहया इति ॥ ७४ ॥

इति पक्षच्छिद्रः ।

—०००—

यस्मिन्नास्यर्कसंक्रान्तिः संक्रान्तिद्वयमेव वा ।

संसर्पादस्पती मासौ श्रुत्युक्ती शुभवर्ज्जितौ ॥ ७५ ॥

इति यज्ज्यमासस् ।

—०००—

पञ्चमे भवने सूर्याद्रश्मिकूपः प्रतिष्ठितः ।

तस्मिन्नाचरितं कर्म स्वामिनाशाय वर्त्तते ॥ ७६ ॥

रविन्दुयोगश्चक्रार्द्धं व्यतिपातोऽथ वैधृतिः ।

चक्रे तु मैत्रपर्यन्तं कथ्यते सर्पमस्तकम् ॥

ग्रहोऽस्तमेति यत्रर्क्षे तन्मासैः शुध्यति त्रिभिः ॥ ७७ ॥

इति रश्मिकूपः ।

—०००—

घटिकाद्वयमृत्तान्ते मासान्ते च दिनत्रयम् ।

ग्रहणे सप्त चाहानि वर्णान्ते पक्षमुखजेव ॥ ७८ ॥

दिग्दाहधूमपरिवेशशिवास्तादौ

सन्ध्याघनस्तनितविग्रहशक्रचापे ।

देवोत्सवादिषु च राजमृतौ हिमान्धे

नैवाचरन्ति शुभकर्मविधिं विधिज्ञाः ॥ ७९ ॥

जन्माक्षार्द्धं दशमं कर्म षोडशं घातमादिशेव ।

अष्टादशं समुदयं गर्भमेकोनविंशतम् ॥ ८० ॥

प्रयोर्विंशच्च नै नाशं पञ्चविंशश्च मानमम् ।
 एतानि परिपुञ्जन्ते मर्ज्वत्र शुभकर्मणि ॥ ८१ ॥
 जन्मकर्माष्टमेषाणां मित्रमिन्दुर्न दोषकृत् ।
 कृप्यादी योजयेदेतत् मर्ज्व बहुगुणे मति ॥ ८२ ॥
 दग्धमालिङ्गितं धूम्रं नक्षत्रं परिचर्जयेत् ।
 ग्रहरिग्रहवक्रोभ्यः भुक्तःसन्मासतःशुभम् ॥ ८३ ॥

इत्यन्तदोषम् ।

—०००—

धिपणाधिष्टिताद्वाशेः द्वादशं पष्टमष्टमम् ।
 भयनं शीतगे याते शकटः कैश्चिदिष्यते ॥ ८४ ॥
 उच्यते शकटःकैश्चिज्जीवस्थानान्निशाकरे ।
 हित्योद्यस्वमुह्वत्सेत्रमष्टार्थारिष्ययर्क्षगे ॥ ८५ ॥
 चन्द्रे गुरोररिबधौ व्ययराशियाते
 जीवोपभुक्तनवभागसमांशकस्थे ।
 योगो हि नाम शकटो बधयन्धदः स्यात्
 पूर्णस्तदा तदशुभक्षयदश्च एव ॥ ८६ ॥

इति शकटयोगः ।

—०—

अवविपवधयोगाः बन्धनं कण्टकारुयो
 दिनमृतिशकटारुयो ज्वालिका ज्वालिकाग्नेः ।
 कुहदिनगुलिकारुया विष्टिसंक्रान्तिरिक्ता
 दिनकरशशिशूला बन्धभाःशून्यलग्नम् ॥ ८७ ॥
 सर्पमूर्द्धा व्यतीपातो वैधृतिःमूर्यदपणम् ।
 हतयोगश्च नक्षत्रलग्नयोर्विपलिप्तिका ॥ ८८ ॥

पङ्क्तिविंशतिरिमे दोषाः दोषेषु बलवत्तराः ।

अवश्यं परिहर्तव्याः सर्वमङ्गलकर्मणि ॥ ८९ ॥

इति पङ्क्तिविंशति दोषनाम ।

ये दोषास्तिथिनक्षत्रवारराशिग्रहोद्भवाः ।

ते जीवहृष्टाः क्षीयन्ते मुनिनाभारसैन्यवत् ॥ ९० ॥

करणञ्च ततस्तारा तिथिहोरां ग्रहोदयः ।

ग्रहाश्चेति बलीपङ्क्त्या पादद्वय्या बलप्रदाः ॥ ९१ ॥

स्ववर्गस्थाः बलाढ्याश्च शुभाः केन्द्रत्रिकोणगाः ।

सम्पूर्णदर्शनाः सौम्याः दृष्टिदोषविनाशकाः ॥ ९२ ॥

दुर्बला बहवो दोषा बलिभिः कतिचिद् गुणैः ।

हन्यन्ते योजयेत्तस्मादल्पदोषगुणाधिकम् ॥ ९३ ॥

एषु सर्वेषु दोषेषु शुभकर्म नचाचरेत् ।

पराभिन्नारकर्मदौ दोषाः सर्वेऽपि सिद्धिदाः ॥ ९४ ॥

इति दोषप्रवादः ।

इति दोषशुद्धिविधानं नाम द्वाविंशोऽध्यायः ।

त्रयोविंशोऽध्यायः ।

अतः परं गर्भदशाविधानं प्रणीयते तत्र च मदृशीतम् ।

आमेवनं पुंमवनं तथैव मीमन्तकर्मणि यथाक्रमेण ॥ १ ॥

उपचये नरगाशेममाश्रिते

हरिपटक्ष्माणि भीमानिरीक्षिते ।

मृगदशाम्प्रतिपासमृतुसर्वं

किल भवेद् दिवि शास्त्रविदो विदुः ॥ २ ॥

चित्रादित्यन्शविश्वेभ्यो नक्षत्रेषु त्रिषु त्रिषु ।

स्वसृत्पुर्धननाशश्च दुःखं पतिवधः क्रमात् ॥ ३ ॥

अनुक्तास्तारकाःसर्वा योपिता मथमार्तवे ।

स्वभर्तृबन्धुमित्राणां मन्दा नन्दनहेतवः ॥ ४ ॥

ऋतुस्त्रावो यदि स्वापे भोगिनी कुलटागतौ ।

आसने सुखिनी नारी भर्तुर्मरणदा स्थिता ॥ ५ ॥

ऋतुरक्ते जपावर्णे पुत्रिणी धनिनी धने ।

असिते दुःखमागमारी धूम्रे भाग्यविवाञ्जिता ॥ ६ ॥

निम्बपर्णभुजद्रवत्वक्श्लेष्मातकदलान्वितः ।

वराङ्गं धूपमेश्वरी रजःपतनकाङ्क्षिणी ॥ ७ ॥

उपचयभवनेन्दौ जीवसौम्यमदृष्टे

स्वपति महिमहामा राजमिश्रं कुजेन ।

रमयति कितवं सा भार्गवेन प्रहृष्टि

भृतकमिनमुतेन स्यात् भमस्तैश्च वेदया ॥ ८ ॥

ह्रीरर्दस्तानुराधा च स्वातिः पौष्णा च वारुणा ।

श्रीणुत्तराणि मूलश्च रोहिणी चोत्तमा स्मृता ॥ ९ ॥

चित्रादितीन्द्रवास्तिप्यास्तुरगश्चेनिमध्यमाः ।

जन्मत्रयममायुक्ताः शेषाःशेषे विनिन्दिताः ॥ १० ॥

अष्टमी पर्व्वारक्ताभिर्वाञ्जितास्त्रययः शुभाः ।

चरःश्रेष्ठःस्थिरःस्वाधी युक्तः दृष्टःशुभनदः ॥ ११ ॥

शेषे भक्षन्ताः मौम्यानां वारवर्गो दयोदयः ।

दशमात्यजयोः शुक्रःचन्द्रो एवै शुभो धने ॥ १२ ॥

(१७६)

स्वांशकं वा स्वराशिं वा सिताकौ यद्युपाश्रितौ ।
त्रिकोणस्थौ बली जीवो योगोऽयं परमो मतः ॥ १३ ॥
पुत्रार्थिनी पिवेत् क्षीरं श्रीमूलं शवटाङ्कुरम् ।
तद्रसन्नासिदद्याच्च नरस्त्रीपुटयोः क्रमात् ॥ १४ ॥
वसुधां न स्पृशेत्पद्भ्यां न स्वीयात्तद्दिने सदा ।
अस्त्रीयादोपधे जीर्णे सस्त्रीरं घृतपेशलम् ॥ १५ ॥

स्त्रीणामृतुर्भवति षोडशवासराणि
तत्रादितस्तु परिहृत्य निशाश्चतस्रः ।
युग्मासु रात्रिषु नरं विपमासु पुत्री
मिच्छन्निसेवनविधिं विदधीत धीमान् ॥ १६ ॥

गर्भदोषहरंस्त्रीरे कतकार्स्तिपिवेद्रधूं ।
गर्भो न तिष्ठेद्यस्याःसा दध्ना बन्ध्यारजो लिहेत् ॥ १७ ॥
रक्तेऽधिके स्त्री पुरुषस्तु शुंके नपुंसकं श्रोणितशुल्कसाम्ये ।
यस्मादतः शुंक्रविवृद्धिहेतोः कन्दोपिकद्रप्वरसं निसेव्य ॥ १८ ॥
स्रग्गन्धधूपाम्बरभूषिताङ्गो नाध्मानरूपः क्षुधितो न चापि ।
नारीमृतुस्नानविभूषिताङ्गी पतिश्च सद्रामपुटारमेतः ॥ १९ ॥

इति गर्भदानम् ।

—०००—

मासे तृतीये शशिवृद्धिपक्षे त्रिंशो मशस्ते मरुतौ विशेषात् ।
चन्द्रेऽनुकूले कुजनीमपानुवारेषु मत्पुंमरुतं विधेयम् ॥ २० ॥
साम्ये मयापादकपादपादपुष्पेऽयमूनादिनि विष्णुहस्ताः ।
सुर्पस्तुलाष्टाधिकरुचापमानमिहोदयाः पुंमरुते मशस्ताः ॥ २१ ॥
अष्टमस्याःग्रहाःमर्त्ये नेष्टा पुंमरुते बुधः ।

रविमन्दकुजाक्रान्तं मृगाङ्कं सप्तमं खजेत् ।
 विवाहयात्रामासादकार्ये पुंसवनेऽपि च ॥ २२ ॥
 कुष्टी लग्नगते रवी क्षितिमुते स्यात् पित्तरोगान्वितो
 घातातो दिनकृत्सुतेन शशिना क्षीणेन याति सयम् ।
 क्षानो चन्द्रसुतेन शुद्धवपुषा शुकेण भाग्यान्वितो
 दीर्घायुस्तरुणेन्दुना च गुरुणा यज्वायशास्त्रप्रदः ॥ २३ ॥
 पद्मजगन्धारगेयाश्च धीणावेषुस्वनाःशुभाः ।
 शङ्खचूर्पनिनादाश्च हिताःपुंसवने सदा ॥ २४ ॥
 स्थापयेत् सलिलैर्गाङ्गैः सामुद्रैरपि तीर्थजैः ।
 पुण्यार्हवादनिर्योपैः समन्त्रैरभिषेचयेत् ॥ २५ ॥
 शीघ्रन्यग्रोधमूलानि रक्तस्वेतेन तन्तुना ।
 कर्दाम्ब्रवदावसां दध्यादापुत्रजन्मनः ॥ २६ ॥
 यदध्वा गले पुष्करवीजमालामीषानमन्त्राहरणेन सार्द्धम् ।
 तस्मिन् दिने सा गुरुगर्भवसा रसा विधेया पुरुषैःसहस्रैः २७
 जप्ताद्विरुद्धमशनं दृढमर्तृसङ्गं
 सन्ध्यादिनानि सुरसचवनमयाणम् ।
 दाय्यामृतप्रसवया गमया च सार्द्धं
 नारी ततः प्रभृतिसिन्धुसमागमञ्च ॥ २८ ॥
 अपुत्रिणी वा या नारी मायो वा मृतपुत्रिणी ।
 विधिरेता हितं न स्याद् विशेषाद् गर्भरक्षणे ॥ २९ ॥
 इति पुंसयनावधिः ।

मामे पष्टेऽष्टमे वा बलिनि तदधिपे शीतगौ चेट्टरष्टे
 पुष्पामर्से प्रयाते नरभवननर्वाशोदये गर्भिणीणाम् ।

कुर्यात् सीमन्तकर्म त्रिदशपतिगुरौ केन्द्रगे
 पापान्मन्यायविद्वद् सहजभवनगे गर्भनिष्पादन
 प्रजापतैन्दवादिदसपुष्यहस्तोत्तरत्रये ।
 पौष्णवासवयोरिन्दुः शुभःसीमन्तकर्मणि ॥ ३१ ॥
 त्रिषयःशोभनाश्चिद्रिक्ताविष्टिविर्जिताः ।
 शुभग्रहाणां कल्याणवारवर्गोदयोदयः ॥ ३२ ॥
 भद्रकर्मशुभांशेन्दोर्छिग्रस्थानां सितेज्ययोः ।
 पापात्मनामहृष्टश्च शुभःसीमन्तकर्मणि ॥ ३३ ॥
 यानि पुंसवनोक्तानि विधानानि विशेषतः ।
 तानि सर्वाणि निपुणः कुर्यात् सीमन्तकर्मणि
 इति सीमन्ताविधानम् ।

—०००—

नवग्रहान् क्रमेणैव सर्पपैःसाप्ततैर्छिखेद ।
 अर्घ्येदून्मालाद्यैः प्रसवेरिष्टमन्दिरे ॥ ३५ ॥
 आढरूपकजं मूलं पर्णं वापम्फणोद्भवम् ।
 नाभेरधःसमालिम्पेत् प्रसूते प्रमदासुखम् ॥ ३६ ॥
 लाङ्गल्याःकाकमाच्याःवा मूलं लिम्पेत् सकाञ्जिकम्
 प्रसूते मूढगर्भापि नारीसहजमायुना ॥ ३७ ॥
 इति प्रसूतविधानम् ।

—०००—

इति गर्भदशाविधानं नाम त्रयोविंशोऽध्यायः ।

चतुर्विंशोऽध्यायः ।

श्रीकौमारदशाविधानमधुना संक्षेपतः स्मर्यते --

सन्नातस्य विधिःशिशुग्रहवलिर्वालाभिधानक्रिया ।
 वेधःकर्णयुगस्य निष्क्रमविधिर्गेहात्ततः प्रासनं
 सौरश्चेति वयःक्रमेण विधयस्सप्तम्य सन्दर्शिताः ॥ १ ॥
 कुमारग्रहनाशाय बालारिष्टजयाय च ।
 ग्रहाणां सम्प्रसादाय जातकर्म विधीयते ॥ २ ॥
 जातकर्मविधिं प्राहुः कुमारे जातमात्रके ।
 प्राज्ञाभिकर्त्तनस्तानादयवा स्तनपानतः ॥ ३ ॥
 त्रिष्वतीतेषु कालेषु शुभयोगे शुभोदये ।
 जातकर्म ततःकुर्वादायुःश्रीष्टद्धिहेतवे ॥ ४ ॥
 तातः शुचिस्नानविभूषिताङ्गः प्रमोदवान् मङ्गलवादवादैः ।
 आनन्दितः शङ्खसृदङ्गनादैः कलामिवेन्दोस्तनयं निरीक्ष्य ॥ ५ ॥
 दूर्वाक्षतमश्रुतधूपदीपैर्नत्वा ततोरिष्टग्रहात्मघानम् ।
 तद्दान्यपघोर्ध्वगतः कुमारमाग्राय शीर्षे जपमारभेत ॥ ६ ॥
 लम्बायाहं ददामि त्वां तदहो तन्निशे ततः ।
 सोऽप्यहोरात्रकालाय सोऽर्द्धमासाय दास्यते ॥ ७ ॥
 सम्पूर्णाय मासाय समर्तुभ्यः मदास्यति ।
 संवत्सराय ते दद्युरसावब्दशताय च ॥ ८ ॥
 तत्तुभ्यमभयं दद्यादित्येवमभयं वदन् ।
 माङ्गमुखो मृग्नि हेमाम्भः शीकरैरभिषिञ्चतु ॥ ९ ॥
 खट्वारोहञ्च कर्त्तव्यो द्वादशे दशमेऽथवा ।
 षोडशेवापि दिवसे द्वात्रिंशे वापि जन्मतः ॥ १० ॥
 बालैः सेव्या वचासाज्या सदुग्धावाय तैलयुक् ।
 याष्टिकां सङ्ख्ययुषिं वा बालः क्षीरान्वितां पिबेत् ॥ ११ ॥
 वाष्पमभ्यक्ष्णायुर्वलं श्रीश्च प्रवर्द्धते ।
 वचाज्याग्निशिखावाशा धुष्टी कृष्णा निशागदम् ॥

सप्तष्टिसैन्यं बालं मातर्म्येधाकरं लिखेत् ॥ १२ ॥

इति जातकर्मविधिः ।

—000—

अथ जातदिने वत्सं गृही गृह्णाति पद्मिनी
गात्रोद्वेगा निराहारा लालाग्रीवाविवर्चनम् ॥ १३ ॥
तद्योष्टितमिदन्तस्य मन्त्राणाञ्च बलिं हरेत् ।
मत्स्यमांससुराभक्तगन्धस्रग्दीपघूपितैः ॥ १४ ॥
लिम्पेत्तद्वनकीलोध्र मञ्जिष्ठातालचन्दनैः ।
महिषाक्षेण घृपञ्च द्विरात्रे भीषणी ग्रही ॥ १५ ॥
तद्योष्टाकाशनिःस्वासौ गात्रसङ्कोचनं मुहुः ।
साजमूत्रैर्लिपेत्कृष्णा सेव्यापामार्गचन्दनैः ॥ १६ ॥
गोशृङ्गदन्तकेशैस्तु धूपयेत्पूर्ववद्वलिम् ।
ग्रही त्रिरात्रे घण्टाली तद्योष्टाक्रन्दनं मुहुः ॥ १७ ॥
शृम्भनं स्तनितत्रासो गात्रोद्वेगमरोचकम् ।
केशराज्जनगोहस्तिदन्तसाजपयो लिपेत् ॥ १८ ॥
नखराज्जी निम्बदलैर्धूपयेच्च बलिं हरेत् ।
ग्रही चतुर्थी काकोली गात्रोद्वेगः प्ररोदनम् ॥
फेणोद्गारो दिशादृष्टि कुल्माषैः सर्पपैर्बलिः ॥ १९ ॥
गजदन्ताहिनिर्मोकावाजीमूत्रैः प्रलेपयेत् ।
प्रदूकारितु ग्रही पष्टी त्रासो मोहप्ररोदनम् ॥ २० ॥
निराहारोऽङ्गविषेपो हरोन्मत्तादिकावलिम् ।
राजीगुग्गुलुकुष्ठेभदन्ताज्यैर्धूपलेपने ॥ २१ ॥
मुक्तकेशी ग्रही बालं दिने गृह्णाति सप्तमे ।

१ क २ । सासपैर्बलिः ।

नादःप्ररोदनं काशःपृतिगन्धश्च जृम्भणम् ॥ २२ ॥
 धूपो व्याघ्रनखैर्लेपो वचामूत्रत्वगामयैः ।
 त्रिदण्डी चाष्टमी जिह्वा चालनं त्रासरोदनम् ॥ २३ ॥
 दिशानिरीक्षणे देयो मत्स्पादिः सर्वतो बलिः
 यचालघुनसिद्धार्थहिङ्गुभिर्धूपलेपने ॥ २४ ॥
 महामहेसी नवमी तच्चेष्टा त्रासरोदनम् ।
 चन्द्रेननोर्ध्वनिःश्वासौ स्वमुष्टिद्वयस्त्रादनम् ॥ २५ ॥
 वक्रचन्दन कुष्ठोष्मा सर्पपेलेपयेच्छिद्यम् ।
 कपिरोमनखैर्धूपदशमी रोदनी ग्रही ॥ २६ ॥
 तर्पेष्टा रोदनं शश्वत् सुबन्धो नीलवर्णता ।
 धूपो निम्बेन कुष्ठोग्रारानीसर्जरसैश्छिपेत् ॥ २७ ॥
 बलिश्च निर्दरेष्टाजाकुल्मापचरकोदनैः ।
 पावघ्नयोदशाहं स्यादेवं धूपादिका क्रिया ॥ २८ ॥
 गृह्णाति मापिकं वत्सं पूतनासकुणी गृही ।
 काकवद्रोदनं स्वासौ गृध्रगन्धोऽग्निमीलनम् ॥ २९ ॥
 रक्तमूत्रश्च कृच्छ्रेण गोदन्तनखधूपनम् ।
 पीतवस्त्रं दिशेद्रक्तं स्रग्गन्धं तैलदीपनम् ॥ ३० ॥
 त्रिविधं पायसं मद्यं तिलं मांसं चतुर्विधम् ।
 करजायो यमदिशि सप्ताहं तैर्वलिं हरेत् ॥ ३१ ॥
 द्विमासिकश्च मकुटा वपुःपीतश्च शीतलम् ।
 स्नानपानं न रोचेत तच्छुद्धिं मुखशोषणम् ॥ ३२ ॥
 श्रीवाचि वृत्तनिष्पन्दाः पायसं तिलतण्डुलम् ।
 अपूपमोदनं दीपं पुष्पगन्धांशुकानि च ॥ ३३ ॥
 कृष्णानि दीपयेत्तस्य दीपं तैलेन सर्वतः ।
 धूपयेन्निम्बपत्रैस्तु कुशुम्भलमुनीयुतैः ॥ ३४ ॥
 तृतीया गोमुखी तस्याश्चेष्टा निद्रा प्ररोदनम् ।

गोगन्धो मधुगन्धो वा विन्मूत्रश्रवणं तथा ॥ ३५ ॥

जपाभियङ्गु पललं कुल्मापं शाकमोदनम् ।

सीरञ्च पिण्डकं दीपं दत्त्वा प्राच्यं बलिं हरेत् ॥ ३६ ॥

मध्याह्ने पञ्चपत्रेण स्नानं धूप्येत सर्पिषैः ।

चतुर्थी पिङ्गला गात्रशोषणं दारुणो रवः ॥ ३७ ॥

विश्रम्भेन पयःपानम्पूतिगन्धः सिता तनुः ।

भुजस्य कम्पनं तस्याश्रिकित्सा न विधीयते ॥ ३८ ॥

पञ्चमी लवना गात्रसादनं मुखशोषणम् ।

श्रद्धया पायसम्पानं पीतवर्णं प्ररोदनम् ।

मत्स्यमांशाशकाद्यैः पिष्टभेदैर्बलिं हरेत् ॥ ३९ ॥

मध्याह्ने दक्षिणाशयां पण्पासे पङ्कजी ग्रही ।

तच्चेष्टारोदनं कुसिथूलनं विक्रमस्वराः ॥ ४० ॥

शिखिकुक्कुटमेपाणां मांसं सक्तुकुलत्यकम् ।

मांसोदनं सुरापुष्पगन्धादिस्तैर्बलिं हरेत् ॥ ४१ ॥

शीतला सप्तमे मासे 'निराहारोऽद्रमाटनम् ।

दन्तखाद्याद्यति गन्धः समापात्रसुरातिलैः ॥ ४२ ॥

पद्मादिपुष्पकुल्यापपिष्टशाकैर्बलिं हरेत् ।

अष्टमे यमुनामोहस्तनितं मुखशोषणम् ॥ ४३ ॥

स्फोटिकाःसर्पपाकारास्मर्ज्यगात्रेषु कम्पनम् ।

चिकित्सा नव कर्त्तव्या नवमी कुम्भकर्णिका ॥ ४४ ॥

अश्रद्धया पयःपानं तच्छार्दिदारुणो ज्वरः ।

रोदनं पाटलो गन्धी मांसं मत्स्यसुरापयः ॥ ४५ ॥

कुल्मापमत्रं पललं गन्धपुष्पञ्च दापयेत् ।

ऐशानीं दिशमाश्रित्य मध्याह्ने बलिमाहरेत् ॥ ४६ ॥

तापसी दशमे मासे निराहारोऽक्षिमलिनम् ।
 उद्वेदनश्च गात्राणां पीचं रक्तमयोदनम् ॥ ४७ ॥
 घण्टा पताका पिष्टोत्था मत्स्यमांससुरासवम् ।
 सौम्यायां दिशि मध्याह्ने बालियेभिः समाहरेत् ॥ ४८ ॥
 बालिमेकादेशे मासे ग्रही गृह्णाति राससी ।
 तच्चिह्नं नेत्रयोरन्यं तस्य नैव चिकित्सितम् ॥ ४९ ॥
 चपला द्वादशे मासे वासःस्वासश्च चेष्टितम् ।
 कुल्मापपुष्पदग्धान्नतिलचूर्णविधानवित् ॥ ५० ॥
 माहेन्द्रदिशि मध्याह्ने सप्तरात्रि बलिं हरेत् ।
 एताःस्पर्मांसिकं ग्राह्यं पूतनापदपूर्वकात् ॥ ५१ ॥
 द्वितीये वत्सरे बालं ग्रही गृह्णाति यातना ।
 पतनं रोदनं दाहो निराहारोऽक्षिमलिनम् ॥ ५२ ॥
 मत्स्यमांसं तिलं मद्यं गुलं स बोलिका दधि ।
 कुल्मापलाजागन्धादिस्तेः प्राच्यां बलिमाहरेत् ॥ ५३ ॥
 स्नानं पञ्चदलैर्धूपं केशगोदन्तगोष्ठुरैः ।
 तृतीये वत्सरे बालं ग्रही गृह्णाति रोदनी ॥ ५४ ॥
 विन्मूत्रसक्तसंमिश्रज्वरो हस्तस्य कम्पनम् ।
 भरोदनं मुहुर्गात्रं पद्मकेशरसन्निभम् ॥ ५५ ॥
 गुलोदनं तिलं धूपं कुल्मापं स्विन्नफल् शृपम् ।
 दपिसवतुफलं लाजा प्रतिमाशालिपिष्टजा ॥ ५६ ॥
 एभिःस पुष्पगन्धाद्यैः प्राच्यां दिशि बलिं हरेत् ।
 स्नापयेत् पञ्चपत्रैस्तु धूपैराजीफणित्वचा ॥ ५७ ॥
 चतुर्थे चटकासोमो ज्वरःसर्व्वाङ्गसादनम् ।
 अवीक्षणं मन्दाहारो वामपादस्य कम्पनम् ॥ ५८ ॥

तिललाजासकुल्याप मत्स्यमांससुरादधि ।

मतिमां फलकस्याञ्च कीवेर्यां दिशि दापयेत् ॥ ५९ ॥

स्नानं पञ्चदलैर्धूपः पिञ्जेन सुररोमभिः ।

चञ्चला पञ्चमे वर्षे ज्वरघ्नासोऽङ्गसादनम् ॥ ६० ॥

घालस्य तिलकृष्णाग्नेः कालेऽनुक्ते बलिं निशि ।

धूपयेन् मेघशृङ्गेण स्नानं स्यात् पञ्चपत्रयुक् ॥ ६१ ॥

पलासो दुम्बरास्वत्यवटविल्वदलं हितव ।

धावती वत्सरे पष्ठे वैवर्णं मुखशोषणम् ॥ ६२ ॥

लव्हेजनं बहुमुखस्रवणं गावसादनम् ।

तिलोद्भवमुरामत्स्यमांसैः पक्कमुरादधि ॥ ६३ ॥

क्रसरं पायसञ्चैभिः सप्तरात्रिं बलिं हरेत् ।

स्नानं पञ्चदलैर्धूपो लघुनीकेशरादिभिः ॥ ६४ ॥

सप्तमे यमुनाच्छादिनाना होरोऽङ्गसादनम् ।

मत्स्यं मांसं सुरासवतुकसरम्पायसं दधि ॥ ६५ ॥

एभिः स बोलिकापूपैस्त्रिरात्रिं च हरेद्बलि ।

स्नानं पञ्चदलैर्धूपो गोशृङ्गसुररोमभिः ॥ ६६ ॥

जाते चेदष्टमे वर्षे निराहारः प्रकोपनम् ।

मत्स्यमांसं दधि सौद्रिं घृतार्जं पायसं पयः ॥ ६७ ॥

एतैश्च क्रसरापूपैर्बलिं दत्त्वा र्द्धरात्रतः ।

चत्वरस्ते तिलैः कुण्डे पञ्चाहममुना हुनेत् ॥ ६८ ॥

कुष्माण्डिनी भगवती रजनी समुदिताधुना ।

ज्ञापयति मुश्चदह सरवालकान् गच्छ ॥ ६९ ॥

राजी निम्बदलैर्धूपः कालिनी नवमी ग्रही ।

तच्चेष्टा गर्जनं त्रासो बाह्योरस्फोटः ॥ ७० ॥

ॐ मुञ्चपञ्चदहनम्

नेन पूर्ववदबुधा कुर्यात् स्नानं सधूपनम् ।
 तामे कलहंसी स्यादाहोऽद्भुतशता ज्वरः ॥ ७२ ॥
 बोलिकापूपदध्यन्नैः पञ्चरात्रि बलि हरेत् ।
 लेपयेत्तं वचाकुष्ठलथुनेः सर्पपान्वितः ॥ ७३ ॥
 धूपं निम्बदलैः कुर्यात् सगोरोमगजाद्विजैः ।
 एकादशे देवदत्ती हासः पानाशनं बहु ।
 विकारा बहवोऽङ्गानां निसं बलहीनधावनम् ॥ ७४ ॥
 पापिपामीतिविन्मूत्रस्रवणं स्वष्टे क्षणम् ।
 गात्रोद्देवगोऽक्षिरोगश्च क्रीडनं निष्ठुरं वचः ॥ ७५ ॥
 कोद्रवान्नं लाजदोषं कुल्माषपूपबोलिकाः ।
 पक्वं मांसं स्विन्नमत्स्यं मद्यं पुष्पं ह्यारिजम् ॥ ७६ ॥
 बलिः स्यात् कुंकुमाढ्यैः स्यात् स्नापनं पञ्चमाभिकम् ।
 धूपयेत्तगरोपेतैर्महिषासनखामयैः ॥ ७७ ॥
 बालिका द्वादशे वर्षे श्वासो नयनयोर्गदः ।
 काकारवश्च तच्चेष्टा शाककुल्माषसक्तवः ॥ ७८ ॥
 बोलिकामोदकापूपसक्तुलाजपयोपृताः ।
 गुलं पक्वं मत्स्यमांसं त्रिरात्रं तैर्बलि हरेत् ॥ ७९ ॥
 राजिनिम्बदलैर्धूपो वायसी च त्रयोदशे ।
 तच्चेष्टा मुखवाघाङ्गं सादनं मुखशोषणम् ॥ ८० ॥
 रक्ताभ्रगन्धमालाद्यैर्बलिः पञ्चदलैः श्रवः ।
 राजीनिम्बदलैर्धूपो यक्षिणी च चतुर्दशे ॥ ८१ ॥
 शूलनं ज्वरदाहौ च पिवेच्चाभ्यञ्जेत् घृतम् ।
 शाल्योदनं सुराभांसमत्स्यकुल्माषपायसैः ॥ ८२ ॥
 सलाजकपर्पदधान्मध्याह्ने त्रिदिनं बलिम् ।
 स्नानं पञ्चदलैः कुर्यान्मुञ्चकास्यात् त्रिपञ्चके ॥ ८३ ॥

तद्येष्टाष्टकश्रवःशश्वत् कुर्यान्नात्र चिकित्सितम् ।
 वानरी पोदशे भूमी वादो निद्रा सदा ज्वरः ॥ ८४ ॥
 पायसं केवलं पूषं कुल्माषं क्रपरं सुरा ।
 एतैःसफलगुपैःकुष्टैः प्रदोषे त्रिदिनं बलिः ॥ ८५ ॥
 स्नानं पञ्चपत्रेण धूपनं चन्दनेन च ।
 पद्मगन्धीसप्तदीशे गात्रोद्बेगःप्ररोदनम् ॥ ८६ ॥
 मुञ्चामीतिवचोहासः स्नापयेत् पञ्चपत्रकैः ।
 कुल्माषक्रपरापूषातिलापेष्टाक्षफलगुपैः ॥ ८७ ॥
 सलाजदधिभिःप्राच्यां मध्याह्ने त्रिदिनं बलिः ।
 धूपेनवाजगोशृङ्गैः कुमारी बालिका ततः ॥ ८८ ॥
 पूर्व्यांश्च वर्षिका ग्राह्यं कुमारीपदपूर्विका ।
 तद्येष्टा वमनं स्वाशो निराहारोऽङ्गसादनम् ॥ ८९ ॥
 नास्ति तस्य चिकित्सैवं प्रोक्ता बालग्रहाःपृथक् ।
 ओंचामुण्डे सावरीकण्टनकेशी भगवति ह्रीं ॥ ९० ॥
 मुञ्च रक्षां कुरुकुरुबलिं गृह्णतु ।
 बालग्रहेषु बलिदानकृदेपमन्त्रः ।

प्रह्ला विष्णुश्च रुद्रश्च स्कन्दो वैश्रवणस्तथा ।
 रक्षन्तु त्वरितं बालं मुञ्चयन्तु कुमारकम् ॥ ९१ ॥
 नीराञ्जनाय बलिकर्मविधौ स्मृतोऽतोयम् ।

ह्रीकुप्पाण्डकारिणं दूषणा
 भगवती चामुण्डेओमुञ्च ॥
 दहसरबालकान् गच्छ गच्छ
 होमंतिलाविभिरत्रैःकरोतु मन्त्री ॥
 चामुण्डे नमोऽहिन्येषु ओं ह्रीं दुष्टग्रहान् हूं तत्र ।
 गच्छन्तु गुप्ताका यत्रस्थानकुरुकुरु रुद्रो ज्ञापयति ॥

स्यान्मर्त्यकर्मक्रयञ्चवगोभिपेके ॥ चण्डो मरुणार्चिनश्चै
 यानिष्टान्नःमनामार्द्धं शशीवचण्डम् ॥ हुंफट्
 शिरोऽन्तो मनुष्यहत्यादृबालग्रहान् वृत्तजनपादिकर्म ॥
 तारालुयुग्ममुदकं शिर एभिरभ्रैः
 शक्तिग्रना च शिशुना चयनी शशाङ्के ।
 अर्द्धेन्दुर्कयोदिरपोवदनेः परीत-
 चक्रं तदाद्यु शिशुगेदनमुनोक्षणोति ॥ ९२ ॥

इतिपालग्रहपिधिः ।

ग्राहणे द्वादशे सात्रो दशमेऽहनि जन्मनः ।
 घञ्यस्तु षोडशे शुद्धे द्वात्रिंशे नाम कारयेत् ॥ ९३ ॥
 उत्तराशुश्रविष्ठायां रेवंतीहस्तयोरपि ।
 मूलवारुणिपुष्येषु श्रवणादिशयोरपि ॥ ९४ ॥
 रोहिणीस्वातिमैत्रेषु सोत्तसव नाम कारयेत् ।
 उक्तायधिव्यतिक्रान्ती सदाभ्रमासनेन वा ॥ ९५ ॥
 बिदोपास्तिथयःशस्ताः सौम्यवारोदयादयः ।
 द्वादशस्थानगा नेष्टाः सर्वे स्युर्नामकर्मणि ॥ ९६ ॥
 राशयस्तु स्थिरश्रेष्ठाः द्विस्वभावाः शुभैर्युताः ।
 शिष्टास्तु मशुभाश्चापि नेष्टाःस्युर्नामकर्मणि ॥ ९७ ॥
 त्रिपढायगताः पापाश्चन्द्रो लग्नगतःशुभः ।
 शुक्रो भवो गुरुःकेन्द्रे व्ययं शुद्धञ्च शोभनम् ॥ ९८ ॥
 मेपादिपट्टसु युगलोकधनं जयाग्नि
 रामद्विकाश्चरगताः कथिताः क्रमेण ।
 कायास्तुलादिषु च पञ्चसु पञ्चवर्गाः
 याद्या भवन्ति लिपयश्चरमे च राशौ ॥ ९९ ॥

राज्यलाभोपनास्य मारभ्यासिः सरः कुरुः ।
 गोपाश्रुकुटिम्मायकुट्टापीतसरः क्रमः ॥ १०० ॥
 अस्मिन्वादिषु विज्ञेयः स्वरान्नो रवनीषुजी ।
 कनटतपादावर्गाः कुनभृगुवृषजीवभानुपुषाणाम् ।
 दाशिनो पाद्या वर्गाः स्वरास्त्वकारादयोर्कऽस्य ॥ १०१ ॥

सन्नादिमध्यान्नगली प्रिकी ती
 स्त्रीष्पीजरीस्तौ च गणाः क्रमात्ते ।

भूस्वर्गनन्द्राम्बुधिवस्वदामि
 याव्यम्बराख्याश्च तथा स्युरष्टौ ॥ १०२ ॥

शुभाः स्युः स्थिरराशीनां सितिचन्द्रार्कवायवः ।
 चराणाश्चैव राशीनां द्योसमुद्राम्बरानिलाः ।
 शोभनाः द्विस्वभावानामिन्दुसितिनभोनलः ॥ १०३ ॥
 ग्रहनक्षत्रराशीनामक्षरैश्च गणेरपि ।
 सुहृन्नामाक्षरं प्रापं युग्माक्षरसमाह्वयम् ॥ १०४ ॥
 इदं विधानमुद्दष्टं मीतिऽपि श्लोकबन्धने ।
 वीरनाम्नि च यन्त्रे च पित्रेऽपि च विशेषतः ॥ १०५ ॥
 बालिशं भूषयेत् माज्ञो पल्लवैः कटिदामभिः ।
 अष्टाविंशे दिने चाथ द्वात्रिंशे वापि जन्मतः ॥ १०६ ॥
 इति नामविधिः ।

कर्णवेधेऽङ्गहानिः स्यात्तया लक्ष्मीसयो भवेत् ।
 इति मत्वा न कुर्वन्ति केचिच्छ्रवणवेधनम् ॥ १०७ ॥
 अङ्गहानिर्यदि माहूः कर्णवेधनमात्रतः ।
 कथं तु विदधीरन्ते पूर्व्वतो नाभिकर्तनम् ॥ १०८ ॥
 सतः शास्त्रानुसारेण विधेयं श्रुतिवेधनम् ।

जन्मतो दशमे चाह्नि द्वादशे वाथ षोडशे ॥ १०९ ॥

सप्तमे मासि वा कुर्यादष्टमे वा विचक्षणः ।

वक्तुकालव्यतिक्रान्तावायुग्माब्देऽपि कारयेत् ॥ ११० ॥

पुण्यादिति श्रवणसोमीशिवश्रविष्ठाः

तिष्योत्तराश्वयसदसकराः प्रशस्ताः ।

पञ्चाष्टमीविरादितास्तिथयो विरिक्ता

विहीतराश्च शुभदाः शुभवासरान्नाद्याः ॥ १११ ॥

वृषवर्जाः स्थिराः सर्व्वे न शुभा मकराजहौ ।

मध्यमा अवशिष्टास्तु शोभनाः कर्णवेधने ॥

रुन्धारिव्ययगोनेष्टो गुरुः शेषेषु शोभनः ।

सुतरन्ध्रगताः सौम्याः नेष्टाः स्युः कर्णवेधने ॥ ११२ ॥

पद्मसप्ताष्टमगः शुक्रो न शुभोऽन्यत्र शोभनः ।

इन्दुस्तृतीये पुत्रस्त्री धर्मकर्मण्यगः शुभः ॥ ११३ ॥

विशुद्धमष्टमस्थानं पापाश्च त्रिषट्पायगाः ।

लभं वृहस्पतिस्तत्र शोभने कर्णवेधने ॥ ११४ ॥

अभ्यर्च्य दैवज्ञाभिपग्वरेण्यौ समद्गलं शङ्खमुदङ्गनादैः ।

यथाक्रमं दास्यन् वामकर्णौ पुंसस्त्रियोस्तौ विपरीतवेध्या ॥ ११५ ॥

कुटजं नरवीरश्च साङ्गली चित्रकं तथा ।

अपामार्गोऽश्वगन्धा च शुष्कं मञ्चूर्यं तैलपुक् ॥ ११६ ॥

लेपयेत् कर्णबल्यन्तु मांमलावस्थिरा भवेत् ।

इदं सर्व्वत्र निर्दिष्टं मृनावयवपूरणे ॥ ११७ ॥

अश्विनीहस्तमेषु शुभवारान्शकोदये ।

सम्पूर्णमण्डले चन्द्रे दापयेत्पृथिव्यणम् ॥ ११८ ॥

मंसा लोके पशूनाञ्च दाशानाश्च विधीयते ।

पिता च मातापि च भोजयेत्तम् ॥ १४० ॥
 पूर्णेन्दुमण्डलं तत्स्थं जलं वा चतुरीयकम् ।
 ध्यात्वा तं भोजयेद्देवमायुरारोग्यमश्नुते ॥ १४१ ॥
 शुभाङ्गस्थे निशानाथे रोहिण्यां पितृभेऽथवा ।
 वहस्यादिफलान्यद्यात् सिंहलग्ने शुभेक्षिते ॥ १४२ ॥
 फलाग्रभुक्तौ तु श्लपः प्रपूनःपर्णाग्रभुक्तावजटशिकी च ।
 वृक्षो क्षणो वाजिगजोपभुक्तौ बालाञ्जभुक्ताविव सर्व्वमाहुः १४३
 नवे कनकपात्रादौ कटकादौ च नूतने ।
 अन्नप्रासनवत् प्राहुर्विधानं विंधिवेदिनः ॥ १४४ ॥
 इत्यन्नप्रासविधिः ।

—०००—

कुर्व्वन्त्यकाले ये क्षौरं तेषां वपश्चितायुषाम् ।
 अव्वर्गमरणभङ्ग्येति ततः क्षौरं विचारयेत् ॥ १४५ ॥
 तृतीयेऽब्दे शिपोर्गर्भात्पञ्चमे सप्तमे ऽपि वा ।
 सहोपनयने वापि केचित् क्षौरविधिं जगुः ॥ १४६ ॥
 वर्ज्जयेद् दधिमासञ्च दक्षिणायनमेव च ।
 उपरागावसानञ्च मृदत्वं जीवशुक्रयोः ॥ १४७ ॥
 चित्राश्विनोमृगशिरोऽदितिहस्तपौष्णा
 ज्येष्ठासुरेन्द्रधरयः प्रवरास्तु चोले ।
 स्वात्युत्तरत्रयधराम्बुधयश्च मध्यः
 सौम्योदयांशकीदिनानि शुभावहानि ॥ १४८ ॥
 पर्व्वरिक्ताष्टमी पष्टी प्रतिपद्द्वादशी तिथिः ।
 वर्ज्जनीयाः शुभाः केचित् पूर्णश्च द्वादशी विदुः ॥ १४९ ॥

इय
निबद्धा यद्
दसहिताश्च
यसंस्कृतपा २ ८
इकमहायैरियं पु
कैकस्य सण्डस्य ॥
दाशयैर्यः कानिचित् स
) मूल्यं प्रापणव्ययश्च =)

तत्र मुद्रि

सिद्धान्ततत्त्वविवेकः खण्डानि ५
अधर्मद्वयं भ्रंजीभाषानुयायसहितः
तन्त्रयार्तिकम् खण्डानि १३
कात्यायनमठर्विप्रणीत शुद्धयजुःप्रतिशाखा
सांख्यकारिका चान्द्रिकाटीकागोडपादभाष्यम्
वाक्यपदीयम् खण्डानि ५ (प्रथमभागः प्रथमद्वि-
पुण्यराजटीकामहित खण्ड ३ । द्वितीयभागः तृती-
यम् देवाराजटीकामहित खण्ड २)
रसगङ्गाधरः खण्डानि ९
परिभाषावृत्तिः खण्ड २
धर्मोपनिषत् किरणावलीटीकानिबन्धनप्रज्ञानवाद्मणीन-
भाष्यामहितम् खण्ड २
निबन्धः सट्टप्रहः खण्डानि ५
नैष्कर्म्यसिद्धिः खण्डानि ४
मठर्विकात्यायनप्रणीतं शुद्धयजुःसर्वानुक्रममुत्रम् समाध्यम् ३
शुद्धयजुःसर्वानुक्रममुत्रम् समाध्यम् खण्डानि ४
(पुद्गल) वैश्वकर्तृमूर्तम् पदार्थदीपिकासहितम् खण्डानि ४ ४
- योगवासः सटीकशास्त्रमुद्रामहितः खण्ड २ २
नमः (पञ्चमद्विषयव्ययस्य व्याख्यानम्) खण्ड ८ ८
नवद्विषयानुज्ञायादं निबन्धः) खण्डानि ३ ३